



Mary Hooper

ÉDESSÉGEK  
KICSINY BOLTJA

A fordítás alapjául szolgáló mű:  
Mary Hooper: At the Sign of the Sugared Plum  
Bloomsbury Publishing Plc, London, 2003  
Copyright © Mary Hooper, 2003  
All rights reserved.

Fordította: Borbás Mária

Szerkesztette: Áprili Zsuzsa

Hungarian translation © Borbás Mária, 2005

Valamennyi szerzői jog fenntartva, beleértve a sokszorosítást,  
a forgalomba hozatalt és a mű bármely formában történő  
nyilvános bemutatását, ideértve az elektronikus médiákat is,  
a reprográfiai sokszorosítást és a digitális terjesztést,  
illetve az adatbankokba történő felvételt is.

Magyarországi kiadás © Orlando Stúdió Kft. – 2005

*Pat Samuelnek, barátai ihletőjének*



**Első fejezet**  
**1665 júniusának első hete**

*„Június hó 7-e. Soha még nagyobb hőséget nem éltem meg...”*

Mi tagadás, örültem, hogy szabadulhatok Price gazdától meg a rozoga vén szekereitől. Kényelmetlenül éreztem magam; az öreg lehelete akár a disznók büze, vörös arca merő izzadság, no és ahogy olykor-olykor rekedten felkacagott, a semmin... Az is aggasztott, amit elmotyogott, mikor megemlítettem: Londonba igyekszem, hogy Sarah nénémnek segítségére legyek a boltjában.

– Csak tán nem a nagyvárosban fogsz élni, Hannah? – tudakolta, s kajla kalapját feljebb tolta a homlokáról. – Nem hittem volna, hogy épp oda igyekszel.

– Hova máshová! – vágtam rá, mert amióta az eszemet tudom, mindig is Londonba vágytam. – Alig várom már, hogy odaérjek.

– Hogy épp ilyenkor... Azt gondolnám, a nénéd éppenséggel távol tartana a várostól!

– Ellenkezőleg! Igencsak sürgetett, hogy mennék már. – Nem értettem a dolgot. – A boltja jól megy, s elkel benne a segítség. Sarah engem is kitanít az édességek elkészítésére! – tettem hozzá nyomatékkal.

– Édességek? Hm. Halottnak édesség? – És Price gazda megint jót kacagott.

Elvitt egészen Southwarke-ig, a Temze déli partján, én megköszöntem a szívességét, leugrottam a bakról, a motyómat kiemeltem a szekérderekből, és nekivágtam a London-hídhhoz vezető zsúfolt útnak.

Ahogy a hidat megpillantottam, megálltam, hogy egy pillanatra kifűjjam magam, a batyumat letettem, de fél szemmel vigyáztam rá, mert gyakran figyelmeztettek, mennyi alattomos tolvaj, zsebmetsző, gyilkos haramia vegyül el a tömegben London utcáin. Megigazgattam a szoknyámat, meghúzogattam az alsószoknyám fodrát, hadd lássa a világ a habos csipkeszegélyt – magam varrtam rá, Sarah-tól tudom, az alsószoknyát manapság így viselik –, aztán a hajamat húzgáltam, hogy kiegyenesedjen. Nagy bosszúságomra nem jártam sok sikerrel, most is éppúgy kondorodott, akár a malac farka, s ráadásul a színe lángvörös. Tehettem fel akármilyen fejfödőt, kalapot, csuklyát, főkötőt, semmi meg nem zabolázhatta. Hanem azért szorosra húztam az új fehér főkötőmet, a szalagját az állam alatt takaros csokorba kötöttem. Reméltem, hogy aki rám néz, kellemesnek találja a látványt, ahogy illedelmesen járom a város utcáit, és senki meg nem mondaná, hogy faluról frissen szalajtott leányzó vagyok.

Június elseje volt, de már nyári hőség, s annál is jobban kimelegedtem, mert sok réteg ruhát húztam magamra. Nem mintha eltévesztettem volna az évszakot, hanem mert tudtam, hogy amit magamra nem húzok, azt a kezemben cipelhetem. Volt hát rajtam batiszting, két alsószoknya, sötét gyapjuszoknya, meg egy vászon ingváll. Mindezek fölébe kurta bekecs került, amit édesanyám hímzett, a vállamra pedig sötét gyapjúkendőt kanyarítottam.

A hídhöz közeledve gondosan szemügyre vettem a járókelőket, hátha megpillantom Abigail barátnémat, aki tavaly hagyta ott a falunkat, s szegődött el szolgálónak egy tisztos úriházbá; meg aztán reméltem, hátha szemem elé kerül valami nagyszágos úrihölgy, hogy megítélhetném, megállom-e mellette a helyemet divat dolgában. Abbynek azonban nyomát se láttam, az úrihölgyek meg jobbára hordszéken vagy hintón vitették magukat, csak az egyszerűbb, szegényebb népek baktattak gyalogszerrel. Ezek az utóbbiak mindenféle öltözetet viseltek: férfiak falusias posztóruhát, mások durva szövésű munkaruhát, némelyek állig begombolkozva, fehér gallérral, puritán módi szerint öltöztek – bezzeg az asszonyokon láttam mindenfélét, drága bársonytól olyan hitvány ringy-rongyig, amilyennel édesanyám még az önedényt se pucolta volna.

– De szép vörös a vendéghajad, leányzó! – harsant egy fiatal férfihang, s rádöbentem, hogy éppen egy korcsma mellett álltam meg.

– Nem vendéghaj az, hanem a magamé! – förmedtem mérgesen a két férfira – fiatal volt az egyik, a másik öreg –, akik söröskorsóval a kezükben a falat támasztották.

– És takaros az orrodon az a sok petty! – szólt az idősebbik.

Már szóra nyitottam a számat, hogy jól odamondogassak nekik, de még idejében meggondoltam, hiszen a *Köntös és Almabor* előtt álldogáló legény meg az öregebb csúfot üz belőlem.

– Nem petty az, te, hanem a nap csókja! – szólt az első, azzal mindketten harsány hahotára fakadtak.

Éreztem, hogy arcomat elfutja a vér. Szívből utáltam a hajamat, de még annál is jobban a szeplőimet, s szentül elhatároztam: az lesz Londonban az első dolgom, hogy felkeresek egy patikáriust, s megtudom, mit használnak az úrihölgyek, hogy megelőzzék az efféle istencsapásokat. Felkaptam a kosaramat, égnek emeltem az orromat, és folytattam utamat – s kis híja volt, hogy bele nem léptem egy kátyúba, ami telis-tele volt bűzölgő mocsokkal. Ahogy botorkáltam, egyik lábam kicsusszant facipőmből, de még idejében visszanyertem egyensúlyomat, felemeltem a szoknyám szélét, és óvatosan megkerültem a kátyút.

– Takaros táncot járt, kisasszony! – kurjantott utánam az idősebbik férfi.

– Faluról szalajtott ide csirke! – tette hozzá az ifjanc, de én mintha meg se hallottam volna. Odahaza szüntelenül csipkelődtek velem lángvörös hajam, meg a szeplőim miatt, de nem hittem volna, hogy Londonban is szemet szúrnak.

– Tavaszi csirke, épp rántani való!

– Aztán vigyázz, az öreg Cromwell a fejedre ne pottyantsa egy darabját!

– A fülét vagy a fél szemét!

Önkéntelenül felnéztem a London-híd fejünk fölött magasodó kapujára, ahol karóra tűzve egy sor emberi fej díszelgett. Elszörnyedve kiáltottam föl.

Megint csak röhej harsant a hátam mögött, én meg korholtam magamat a botorságom miatt, hiszen tudtam jól, hogy kivégzett gazfickók fejét állítják ki karóra tűzve a hídon – mitöbb, magam is megnéztem egyszer egy nyilvános kivégzést –, így hát nem kellett volna, hogy megretentsen a látvány. Ám a gondolat, hogy egy olyan rothadó koponya vagy a darabja épp akkor pottyan le, mikor a híd alatt áthaladok – nos, megbocsátottam magamnak az ijedtséget.

Jártomban bele-beleszimatoltam a levegőbe. London zsúfolt volt, a bűze förtelmes. Nem az az ismerős szag, amelyet faluhelyen érezni, hanem rothadó hús, ételmaradék, kifőzött csont, kénes füst kavargó elegye, a tetejébe meg ezernyi állat és verejtékes emberi test kipárolgása. A hídon tömeg tolongott, hiszen – hacsak kompra nem száll –, ezen át juthat az ember Southwarke-ból London szívébe. Tudtam ezt jól, hiszen Sarah néném százszor is elmondta, hogyan érhetek el hozzá a Korona és Király Terére, ott van ugyanis kicsi boltja a *Cukrozott Szilva* cégére alatt.

Eigy éve is elmúlt, hogy meghánytuk-vetettük, ha Sarah-nak szüksége lenne a segítségemre, édesanyám pedig elvolna nélkülem odahaza, eljövök dolgozni a nénémhez Londonba, s két hónappal ezelőtt azt se tudtam, hová legyek örömben, mikor levél érkezett, rajta a tulajdon nevem! Maga a papunk hozta, s a levélben az állt: Sarah boltja egyre jobban megy, s szívesen fogadna, menjek, amilyen hamar csak tudok.

– Csakhogy Londonban el fogsz tévedni, annyi szent! – mondta Sarah, mikor legutóbb hazalátogatott.

– Olyan kelekótya vagy, hogy még a mezőn is eltévedsz, vasárnap templomba menet!

– De csak azért, mert nem kíváncszom oda – vágtam vissza. Minek üldögéljek két óra hosszat kemény padon, s hallgassam a prédikációt, mikor annyi egyéb, sokkal, de sokkal érdekesebb látnivaló, tennivaló akad az úton?

Chertsey nevű kis faluban állt a házuk, jó félnapos útra London városától, s ha odahaza sok érdekeset láttam, képzelhető, mennyire báméskodtam most itt, a London-hídon. Láttam sokféle házat, téglafalút, gerendavázasat, mindenféle színre vakolva, díszítve, kicsiket, nagyokat; némelyiket tenyérnyi helyre szorították be, mások a magasba nyúltak, egyikük-másikuknak az emelete meg az utca fölé terpeszkedett. De még annál is érdekesebbek voltak a boltok, s ámultam-bámultam a híd korlátja mentén sorakozó kirakatok láttán. Ennyi portékát még soha életemben nem láttam: volt ott temérdek könyv, porcelán, fából faragott játék, seprű, szalag, edény, paróka, díszes csatok, övek, tolldíszes kalpagok – Londonban minden megtalálható!

Magamban tervezgettem, mit veszek majd, ha gazdag leszek. Mert hogy meggazdagodunk, ahhoz kétség sem fér, hiszen Sarah nem küldött volna értem, ha a boltja nem virágzik. Odahaza sem voltunk éppenséggel szegények – volt szép székünk, lócánk, nem is egy, finom ónedényeink, s elegendő hely, hogy a hálókamrámat csak Anne húgommal kellett megosztanom (az öcsémnek volt külön szobája) – hanem a módit már nemigen követhettük. Meg aztán, akárhogy áhítozom is selyemkabátkára, színjátászó mellénykére, ha telne is rá – ki látna benne ott az isten háta mögött, legfeljebb ha együgyű vadőrök, falusi fajankók? Bezzeg Londonban talán még páromra is akadhatok valami gazdag ember személyében – vagy legalábbis meginvitalna holmi úrfi valamelyik kávéházba vagy népkertbe.

A hídról lejövet kis híja volt, hogy el nem estem, mikor egy vadul rőfögő nagy kövér koca vágatott el mellettem a malacaival, hogy aztán egy boltajtó előtt túrják a dögletes hulladékot élelemért. Odahaza édesanyám a legkülönb ételmaradékkal etette a disznainkat, de itt nemigen láttam olyasmit, ami táplálékukul szolgálhatna. Édesanyámtól tudom, hogy csak a jól táplált disznó szalonnája lesz omlósán puha, édesapám pedig nemegyszer tette szóvá, hogy a disznaink különb eledelt kapnak, mint ő maga.

Hanem amikor ezt legutoljára felemlegette, édesanyám sáros krumplihéjat tálalt fel neki a legszebb óntányérunkon, s azóta édesapám nem hangoztat ilyesmit.

Ballagtam, a veríték kivert a hőségben, jártomban mindent megbámultam, és hallgattam az utcai árusok kiáltozását – Tessék, tessék! Egyék, vegyék! –, ahogy százféle portékájukat kínálgatták; hol a számat tátottam, hol legszívesebben magam is elkiáltottam volna magamat a sok csoda láttán. Mennyi érdekes ember... ugyan mi járatban lehetnek, hová sietnek? Két gavallér nyargalt el mellettem lóháton, sokszínű bársony, arany csipke valóságos fergetegében, sarkantyújukon, kengyelvasukon megcsillant a napfény, utánuk több hordszék következett, majd négyfogatú ragyogó sárga hintó, aranyozott lószerszámmal díszített paripákkal. A hintó ajtaján címer díszelgett, az ablakából pompás selyembe öltözött hölgy kandikált ki az arca elé emelt maszk fölött.

Alighanem szerelmes találkára igyekszik, gondoltam, hiszen nem egy történetet hallottam az udvarról meg az ott folyó dolgokról, híre járt, hogy a királynak sok szeretője van, és az udvarbéli urak-hölgyek nemhogy elítélnék, hanem maguk is követik a példáját. Édesanyám meg én valósággal faltuk az efféle híreket, mikor a vásári árusok kínálta balladákban, hírlapokban eljutottak hozzánk, de most már első kézből értesülhetek az udvari pletykákról!

A híd végére érve jobb felé fordultam, egy széles utcára, majd megálltam egy kikövezett terecskén, az utcai kútnál. Hét irányba futottak innen az utcák, akár a kerék küllői, és Sarah a lelkemre kötötte, azon induljak, amelyiknek az elején a *Varangy és Dob* fogadó áll. Követtem a tanácsát, bár az utca keskenynek és rútnak bizonyult – nemhogy kikövezett lett volna, merő sár volt az egész. A házak itt úgy magasodtak, hogy a napsugár épp csak bekukkanthatott a házak közti réseken, s a kiugró emeleti ablakokon át a lakók akár kezet is foghattak volna a szemközti házak lakóival.

Az utca végéből több sikátor nyílt. Elindultam az elsón, s egy trágyadombot meg egy rakás bűzölgő szemetet kerülgetve egy zsúfolt kis piacra értem, ahol mindenféle gyökeret, növényt árultak. Durva, gyalulatlan asztalokat raktak roskadásig az árufélékkel, sok árus meg a földre rakott kosarakból, zsákokból kínálta a portékáját. Élelmet áruló boltok is sorakoztak, tarka-barka cégérük rikítóra mázolt képekkel, szavakkal hirdette, mi rejlik odabent: *Szilvapuding*, *Mézeskalács*, *Galambpástétom*, s mivel a láttukra megkordult a gyomrom, eltűnődtem, ugyan mivel vár Sarah vacsorára.

Be-bekukkantottam a kirakatokba, aztán elálldogáltam egy bódé előtt, ahol különös, tarkabarka gyümölcsöket árultak. Láttam én már narancsot is, citromot is – egyszer a megtakarított pénzemből még vásároltam is egy citromot, mert Abigail azt állította, nincs annál jobb szer a szeplők kifakítására –, de a többi fura formájú, élénk színű dolog már merő újdonság volt. Csak álltam és bámészkodtam a lökdösődő tömegben, de aztán az árusok kiáltozása – Egyenek, vegyenek, estére kész legyenek! – emlékeztetett, hogy igyekeznem kell. Ha besötétedik, taláломra bolyonghatok a mellékutcák útvesztőjében, s bizonyára elmetszik a torkomat, és soha többé nem lát élve emberfia.

Néhány lépésnyire megint terecskére értem, ahonnan több utca indult, én pedig megtorpantam, mert egy pillanatig nem tudtam, merre menjek. A város akár az üregi nyúl kotoreka, mondta Sarah, s ezt bizony magam is megtapasztaltam, holott a legutóbbi látogatása óta bőségesen volt időm százszor is elismételni magamban a tőle hallottakat. Kis gondolkodás után betértem az egyik sikátorba, elhaladtam még néhány bolt mellett, s végül a Szent Olaf templom sírkertjébe értem, ahol hat kisgyermek játszott a sírkövek között. Egyikük alkalmasint lelkésznek tette magát, fekete kelmét kerítette a válla köré, és ünnepélyes hangon kántált. A másik volt a halott, „kiterítve” hevert a földön, lepedőbe bugyolálva, a többi pedig – a gyászoló gyülekezet – siralmasan jajveszékelt. Alighanem temetést játszanak, gondoltam, s miután néhány percig lenyűgözve bámultam őket – hisz odahaza sose láttam, hogy gyermekek így játszódtak volna -, átléptem a „holttesten”, s ki a sírkert hátsó kapuján. Átkeltem egy gyaloghídon a folyón – alighanem a Fleet lehetett –, s végül megérkeztem a Korona és Király Terére.

Izgatottan néztem fel a lengedező cégérekre, pillantásom a Sarah-ét kutatta. Volt ott *Fekete Fiú*, *Félhold*, *Tölgyfa*, *Molnárleány* – s végül, vagy négy-öt bolt sorában rátaláltam a keresett cégérre: a cukrozott szilvát ábrázoló festett táblára. Batyumat a vállamra vettem, és szaporán nekieredtem, nagy igyekezetemben meg-megcsúsztam a macskaköveken, s közben az járt az eszemben, mennyire megőrül majd Sarah, ha viszontlát.

A bolt közelébe érve bizony csalódtam valamelyest. Néném szavai alapján úgy képzeltem, nagy a bolt, vidám színekre mázolván, mint a London-hídon látottak némelyike, s boltozatos ablaka telis-tele édességgel. A valóság azonban csalódást okozott. Akárcsak a soron a többi bolt: kicsi volt, üvegezett kirakattal sem büszkélkedhetett, fa redőnye, mikor a bolt nyitva állt, kettévált, a felső része ernyőt formált, az alsó pedig nyitott pultot.

Mihelyt azonban beléptem, mindjárt megbékéltem, mert a bolt fűszerektől, cukros víztől illatozott, fapadlóját gyógynövények borították – kellemes fogadtatás a kint tapasztalt dögletes bűzök után.

– Sarah! – szóltam. – Megjöttem.

Néném feltekintett, én pedig igencsak meghökkenem: a látomra ugyanis meglepődött – mi több, valósággal megdöbben. Csak nem feledte el, hogy jövök?!

– Hannah! – szólalt meg. – Hát te hogyan...

– Ahogyan terveztük! – vágtam vígan a szavába. – Price gazda hozott el a szekeren Southwarke-ig, onnan gyalogszerrel jöttem tovább. De micsoda mocskos, szennyes sártenger ez a London! Micsoda bűz! Milyen tömeg!

– De mit keresel itt, Hannah?

Letettem kosarat, batyut.

– Hogy mit? Hát jöttem, hogy segítek neked – ahogyan magad kérted! Davies tiszteletes úr hozta el a leveledet, s olyan izgatott lettem... Édesapa azt mondta, ő ugyan még életében nem kapott levelet. No de hol van a lakásod? Hol alhatok én? Körülnézhetek?

– De hiszen írtam neked megint – mondta Sarah. – Két hete, hogy elküldtem a levelet, amiben arra kérek, ne gyere!

Nem hittem a fülemnek.

– Hogy ne jöjjelek?! Csak nem azért írtad...

– Davies tiszteletes úr kezéhez címeztem a levelet. Nem kerestem fel újból?

Keserves csalódásomban kétségbeesetten ráztam meg a fejemet. El nem viselhetem, ha vissza kell fordulnom, s mehetek haza, Chertseybe! Mivé lesznek nagy terveim, a londoni életről, a legújabb divatról, a színházak, parkok látogatásáról, a vásárokról, no meg arról, hogy netalán egy szemrevaló gavallérra is találok?

– De hát miért akarsz hazaküldeni? – kérdeztem. – Olyan sokat segíthetnék neked! Édesanyától kaptam néhány receptet, hogyan kell cukrozott gyümölcsöt készíteni, és olvasásban, írásban is sokat haladtam! Mindenféleképpen segítségemre lehetek. – Nem fért a fejembe, miért nem kér belőlem, s eltöprengtem, vajon mivel véhettem ellene, mit követhettem el, amit sehogy sem tud megbocsátani? Mert véletlenül elszaggattam a csipkét, amiből főkötőt készítet, vagy talán mert Szent Bálint napján Sarah-t megelőzve futottam ki a házból, hogy magam köszönthessem elsőnek Chertsey egyetlen jóképű fiatal gazdáját?

– Nem mintha nem szívesen látnálak, Hannah – szólt nővérem. – Hanem mert... Te talán nem hallottál róla? – fogta suttogóra a hangját.

– Miről nem hallottam?

– Hát... hát a pestisről... – Körülnézett, és megrázkódott, mintha az említett holmi fenyegető vadállat alakjában lapulna a háta mögött. – Londonban megint kitört a járvány.

Megkönnyebbülten sóhajtottam.

– Hát erről beszélsz! Vagyis nem énrám orroltál meg? Ennyi az egész? Hiszen mindig is pusztított valahol a pestis, s ameddig ide el nem ér – mármint, épp ide, ahol most állunk...

– Hát ebbe az egyházközségbe nem ért el – ismerte be néném. – De St. Gilesban már akad néhány eset, és Drury Lane-ben bezártak egy házat.

– Bezártak? – vettem rá kérdő pillantást. – Ez meg mit jelent?

– A ház egyik lakója – egy asszony – megbetegedett pestisben, s őt a férjével, gyerekeivel együtt bezárták, hogy ne terjedjen a kór.

– Látod? – vágtam rá. – Elrekesztették! És az egyetlen ház csak, Sarah – amiatt igazán kár törni a fejünket, nem igaz? Hisz ekkora város, mint London, a legjobb doktorokkal, patikáriusokkal dicsekedhet, ugye? Nagyobb biztonságban lehetünk itt, mint akárhol.

– Nem is tudom...

– De már itt vagyok, Sarah! Ne küldj haza! – rimáncodtam, mert közben eszembe jutott, hogy Price gazda mire célozhatott különös megjegyzésével. – Jaj, Sarah, engedd meg, hogy itt maradjak! El nem viselhetem, ha haza kell mennem!

– Nem is tudom... – sóhajtott megint Sarah.

– Mindent megteszek, amit csak mondasz! – kérleltem aggodalmasan. – Nem megyek sehová, ahova nem szabad. És nagyon sokat fogok segíteni, ígérem!

Miközben így könyörögtem, Sarah lassan végigmért, tetőtől-talpig. Aztán megrázta a fejét.

– Valóságos vidéki liba vagy, Hannah! Micsoda maskarát viselsz? És miért kötözöd csomóra a főkötőd az állad alatt? Manapság mindenkinek szabadon libeg a szalag a főkötőjén... No és ez a rémes ócska szoknya – honnan kerítetted?

– A kántor úr lányától kaptam – válaszoltam, s közben észrevettem, hogy Sarah takaros világoskék ruhát visel fehér gallérral, kézelővel, a főkötőjét pedig nem kötötte meg, a szalagja szabadon libeg. Összevontam a szemöldökömet. – Hát olyan ómódinak látszom?

– Mint valami hamisítatlan falusi ártatlanság! – Sarah hirtelen elmosolyodott. – No de rajta, húgocskám, ölelj meg, aztán korán bezárjuk a boltot, s elmegyünk, veszünk finom vadpástétomot, hogy megünnepeljük a jöveteledet!

– Hát maradhatok? – csillant fel a szemem.

– Egyelőre maradhatsz – bólintott Sarah. – De ha a pestis közelebb ér...

– Ugyan már! – kiáltottam fel. – Meglátod, minden nagyszerű lesz!

És akkor nagyszerűnek látszott is minden.





## Második fejezet Június második hete

*„A Kórnak igen nagy félelme uralkodik itt a városban,  
azt beszélik, két vagy három házat máris kijártak.  
Oltalmadon mindnyájunkat az Úr.”*

Sarah áthajolt a vállam fölött és ujjai között morzsolgatta a cukrot, amit az aznapra tervezett édességek készítéséhez törtem éppen.

– Finomabbra törd – ingatta a fejét. – Olyan legyen, akár a legfinomabb por. Hogy amikor átszítalod, úgy hulljon, mint a hó.

Tovább törtem hát a mozsárban a cukrot, és csak magamban sóhajtoztam. Mikor előző nap panaszkodtam, mennyi idő, milyen kemény munka, míg nagy darabokat tördelünk le a cukorsüvegből, és porrá zúzzuk a mozsárban, Sarah azzal vágott vissza, hogy ha nehéznek találom a munkát, akár haza is térhetek, ott aztán törölgethetem az öcsikéim taknyos orrát, s őrizhetem a birkát a közlegelőn. Hát a panaszos szavakat ezután magamba fojtottam.

Sarah mindenféle édességet árult, cukrozott virágot, cukrozott szilvát, diót, gyümölcsöt. A bolt valamikor Martha nénénké volt – édesanyánk özvegy nővéréé —, aki Norwichben kezdett új életet, egy gazda oldalán: akkor ismerkedtek meg, mikor a gazda gyalogszerrel hajtotta ötszáz pulykáját Norfolkból a londoni baromfivásárra. Édesanyával sokat beszélgettünk erről, s találgattuk, ugyan melyikük lábát viselhette meg jobban a hosszú gyalogút, a szegény gazdáé-e vagy a fáradt pulykáké – s hogy nem tébolyodott-e meg a szerencsétlen ember, mikor a jószág út közben minduntalan szétszaladozott, akár a neveletlen kutyakölykök.

Sarah négy évvel volt idősebb nálam. Anne húgommal közelebb voltunk korban – alig két esztendő volt közöttünk –, és odahaza Sarah volt mindig a komoly felnőtt, édesanyánk jobbkeze. Ő állt közülünk legközelebb Martha nénénkhez, akinek valamikor kis péksége volt Chertseyben, és Sarah alig tízesztendősen már a boltban segédkezett. Mindig is ügyes volt a keze. Édesanyánk szerint ő készítette széles e világon a legízletesebb mézeskalácsot, a legropogósabb aprósüteményt. Jó barátságban volt a számokkal is, édesapánknak segített a számadásaiban, még ha emiatt el kellett is mulasztania egy láncot a népkertben vagy nem láthatta a vásári komédiásokat. Mikor Anne húgommal csipkelődtünk, hogy Sarahnak még nincs széptevője, ő csak legyintett, nevetve, és azt mondta, a férjhez menés nem az egyetlen dolog a világon, különben sem hajlandó odaadni a kezét az első bunkó parasztnak, aki az útjába akad.

Sarah boltjában két szoba volt: az elülsőben készült az édesség, és itt is árulta, a hátsó fertály volt Sarah lakása, és immár az enyém is. Az emeleten is volt két szoba. Nemrégiben, mesélte Sarah, még egy család lakott ott, de most már csak raktárnak használja egy helybeli kötélverő. A mi lakószobánkban volt egy kicsi asztal meg néhány szék, egy fiókos szekrény, amiben a holminkat tartottuk, meg egy vaságy – ezen osztoztunk Sarah-val. Megkértem Sarah-t, hadd aludjam az ablakhoz közelebbi oldalon, hogy beszívhassem az ablak alatt álló rozmaringbokor illatát, ami a chertsey-i házunk hátsó ajtaja mögötti bokorra emlékeztetett. Nem mintha honvágyam lett volna, csak éppen a londoni büzt nem állhattam, füstös és mocskos volt, az ég meg szürke, még ha sütött is a nap, és néha bizony felrémlt előttem a mi takaros, zsúpfedeles kis házunk, futórózsával, lonccal befuttatott ajtajával. S a ház mellett a rozoga szín, ahol édesapánk készítette az abroncsokat, küllőket a kádárműhelye számára, a kertben pedig a sorokban növekvő zöldség – annyi, hogy még piacra is jutott belőle –, no meg az almáskertünk, ahol októberben

roskadoztak a fák a gyümölcsből. S nem messze a házunktól terpeszkedett a falu legelője, ahol békésen legelészett a jószág a tó körül, a túlparton pedig az udvarház, a falusi fogadó meg a templom magasodott. Chertsey valóságos kis világ, mondogatta édesanyánk, s nem értette, ugyan miért kívánkozik valamelyikünk is Londonba.

Aznap Sarah meg én cukrozott rózsaszirmot szándékoztunk készíteni, s hajnali négykor keltünk, hogy elinduljunk a piacra. Nem volt nehéz felébrednem, mert meghallottam az éjjeliőr vidám kiáltását – Jó urak, Isten adjon szép napot! Négy óra van, a reggelünk derűs! –, és azonmód ki is pattantam az ágyból.

A cheapside-i virágpiacon Sarah hat-hat szál gyönyörű rózsaszín és piros rózsát vásárolt, de előzőleg gondosan megvizsgálta mindet, szép-e, ép-e, nem támadta-e meg levéltetű.

– Jegyezd meg jól, Hannah, mire kell ügyelned, mert hamarosan egyedül küldelek el a piacra – figyelmeztetett Sarah.

Ügyeltem hát, hogyne ügyeltem volna, de azért a pillantásom néha elkóborolt, néztem a kuncogó szolgálókat, amint nyalábszám vásárolták a virágot – volt ott sarkantyúvirág, csillagfürt, vörös rózsza, hófehér liliom –, hogy virágdíszbe öltöztessék a nagyúri házakat. Fürkésztem a tömeget, hátha megpillantom Abigailt, de ezúttal sem jártam szerencsével. Néztem bizony azt is, milyen ruhát hordanak a szolgálók, hogyan viselkednek, irigyeltem magabiztos modorukat, meg ahogy összenéznek, csipkelődnek az inasfiúkkal. Egy-két legényke rám is vetett pillantást, de leszegtem a fejemet, szabadulni akartam előbb a szeplőimtől, mielőtt bárkivel is szóba elegyednék. Legszebbnek mondható ruhámat öltöttem magamra, sima barna vászonruhát, de gyűlöltem a dísztelenségét. A főkötőm szalagját mindenesetre kioldottam, hogy legalább ezzel hódoljak a divatnak. Sarah megígérte, amint jut rá időnk, elvisz Houndsditchbe, a ruhavásárra, hogy új öltözékre tehessek szert. Egyévesnél se lesz régebbi az a ruha, biztatott Sarah, mivel alig ér el hozzánk Franciahonból az új módi, az úrihölgyek – akik a halált is szívesebben vállalják, semhogy elavult divat szerint öltözködjének – azonmód megrendelik, s a szolgálóikkal elküldik az ócskapiacra az előző esztendőben vásárolt ruháikat.

Törtem hát a cukrot, váltogatva hol jobb-, hol balkézrel, míg csak Sarah ki nem jelentette, hogy kellően finom a cukorpor.

– Most pedig figyelj jól, mit csinálok – szólt, elővett egy éles kést, levágta a legvörösebb, legszebb rózsza fejét, majd óvatosan szétválasztotta a szirmokat, s mindegyiknek az aljáról eltávolította a fehér részt – ami, magyarázta, keserű lehet. Utasított, hogy óvatosan terítsem egymás mellé a szirmokat, egy fehér papírossal bélelt, alacsony falú, nagy skatulyába. Hasonló sorsra jutott a többi rózsza is, míg valamennyi rózsaszín és vörös szirm ott nem feküdt, hosszú, egyenes sorban. Ezután Sarah meghintette őket felváltva rózsavízzel és a finomra szitált cukorral, aztán nekem nyújtotta a skatulyákat.

– Tedd ki valamennyit a napra – utasított –, és két óra múlva forgasd meg a szirmokat.

Óvatosan fogtam az első skatulyát, kimentem a hátsó udvarra, amin három másik boltal osztoztunk. Kicsi volt a hely, de Sarah azt mondta, szerencsések vagyunk, hogy csak a közvetlen szomszédainkkal osztozunk az árnyékszéken, nem az egész utcával. Hátsó ajtónk mellett polc állott, azon szárította Sarah a virágokat, édességeket. Jutott hely az udvar földjében néhány növénynek is – egy-egy bokor rozmaryn, zsálya és babér zöldellt, az ojtóágukat Sarah még hazulról hozta, és sikerült meggyökereztetnie a letaposott földben.

– A legfelső polcra tettem a szirmokkal teli skatulyákat – vigyázz, meg ne ázzanak! – kiáltott utánam Sarah, de csak tréfált, hiszen forró, száraz napra ébredtünk. Hat hete járta derült idő Londonban, mesélte néném, egy árva csepp eső nem hullott, hogy az utcákat legalább tisztára mosta volna. Talán ezért büzlik minden oly fertelmesen, gondoltam magamban.

Törtem még cukrot, de mire Sarah is megelégedett a munkámmal, már sikítani tudtam volna, annyira sajgott vállam-karom. Csak azért hagyhattam félbe a munkát, hogy kimenjek az udvarra, megforgatni a szirmokat, s miután Sarah szemügyre vette őket, utasított, szórjam meg valamennyit még több vízzel meg cukorral. Mire ropogásra jegecesednek, mind visszanyeri eredeti színét. – Ha kellő gonddal készítjük el – magyarázta Sarah –, még karácsonykor is frissnek látszanak. Ámbár – tette hozzá – olyan sokáig úgysem állnak el, mert annyira illatosak, ízletesek, hogy rég elfogy addig valamennyi.

Gondosan hintettem vízzel, szórtam cukorral a szirmokat. Egy parányi szirmot meg is kóstoltam, de még akkor sem tagadta meg igaz valóját: rózsaszírom volt, arra emlékeztetett, amilyeneket Anne húgommal csipegettünk, mikor a bábuinkkal játszottunk, házunk előtt üldögélve – tölgyfalevél volt a tányérunk, makkhéj a csészénk.

Mire végeztem a szirmok meghintésével, a napnak emeltem az arcomat – élveztem, hogy kint lehetek. De hamar ráébredtem, hogy a nap még több szeplőt fog előcsalogatni, hát gyorsan homlokomra húztam a főkötőmet, és megfogadtam, az első adandó alkalommal felkeresem a patikáriust.

Valami a lábamhoz dörgölözött, s lepillantva Miut láttam meg, a boltok közt ide-odasurranó macskák egyikét. Valóságos macskasereg bóklászott a környéken – volt ott cirmos, vörös, szürke, foltos, fekete és fehér – és én mindegyiket a szívembe fogadtam.

Felemeltem Miut és az arcomhoz simítottam. Puha szőrű kiscica volt, világos szürke bundája akár Marcié, a mi otthoni nagy kandúrunké. Azt is kölyök kora óta nevelgettük, s egyszer Anne húgommal egy anyánk által kidobott kisbabaruhába öltöztettük, és kendőbe bugyolálva bevittük a faluba. Mikor Mrs. Tomalin, a szomszédasszonyunk, megkérte, hadd nézze meg a babát – nem is tudta, mondta, hogy édesanyánk még egy gyermeket hozott a világra –, mi a kezébe nyomtuk a cicát, és vihogva-kacagva rohantunk haza.

– Hannah! – hatolt a gondolataimba Sarah hangja. – Gyere be, és szolgálj ki az urat, édességet kér.

Beszaladtam a boltba, bókoltam a látogató előtt. Elegáns selyem térdnadrágot viselt, hímzett kabátot, fodros inget, hóna alatt óriási tollas kalpagot szorongatott. Mindezt látván még egy bókot vágtam ki – az előzőnél kicsit nagyobb –, mert tudtam, Sarah szeretne ilyen uracsokat a boltba csalogatni. Szíve vágya, mondta, hogy terjedjen a bolt híre, és egyszer talán még odáig is viheti, hogy magának a királyi udvarnak szállíthatja az édességet.

A férfiú kesztyűs kezébe támasztva állát, tétovázott: melyiket szeresse, a cukrozott rózsaszirmot-e vagy az ibolyát.

– Vajon egy hölgy melyiket kedvelné jobban? – fordult hozzám.

– Az ibolya igen finom, uram – vágtam rá, mert szerintem az íze egyforma volt mind a kettőnek, de az ibolya a drágább a kettő közül. – Tiszta cukorral készült – biztosítottam az urat.

– Legyen hát ibolya – bólíntott. Szépségflastromokat viselt az arcán, a fején hatalmas, lobogó parókát, de ez sem feledtette, mennyire foghíjas, s hogy a mosolya kivillantja fogatlan, rózsaszín ínyét. – A kisasszony alighanem mostanában jött faluról – mondta. – Londonban nemigen látni ilyen érdekes haját meg arcbőrt!

Nem szóltam semmit, de mikor Sarah-ra vettem egy pillantást, láttam, elvárná, hogy válaszoljak.

– Köszönöm, uram – mondtam hát illedelmesen.

– Jó sok flastrom kellene, eltakarni azokat a bájos szeplőket! – folytatta a divatfi.

– Valóban, uram – erőltettem mosolyt az arcomra. – Mivel szolgálhatok még? – Lemértem és papírtölcsérbe töltöttem az ibolyákat. – Cukrozott mandulát? Édesített fűszerféléit?

Mintha meg se hallotta volna a kérdéseimet.

– Ilyen haját eddig csak színházban láttam!

Erre mit sem válaszoltam, csak álltam ott, mosolyogva, mintha tetszésemre szolgálnának a szavai, míg az úriember előhúzott a zsebéből egy selyem keszkenőt, és megtörölgette a homlokát. – Szörnyűséges a hőség! – panaszkodott.

– Óhajtana uraságod talán valamiféle cukrozott gyümölcsöt? Narancsot? Citromot? Mi sem frissítőbb ilyen melegben.

Megint bólíntott, hogy a parókája is belerezgett.

– Adjon harmat-hármát mindegyikből, és a cukrozott fűszerfélékből is.

– Szolgálatára, uram – és a szemem sarkából Sarah-ra sandítottam, miközben becsomagoltam a kért holmit. Sarah átvette a fizetséget, az úr pedig kifelé menet rám kacsintott.

– Ez maga volt a nagyságos Francis de Maurier – mondta Sarah, miközben néztük, amint kényes léptekkel távolodik az utcán. – Igen elegáns úr.

– A kakas is úr a maga szemétdombján – húztam fel az orromat.

– Hannah! – szólt rám megrovó hangon a nővérem.  
– Bocsánatot kérek – kuncogtam. – Abigailtól ragadt rám ez a mondas.  
– De most, hogy úriházba került szolgálónak, alighanem felhagy az ilyen beszéddel.  
Néztük, amint a nagyságos úr odakurjant egy hordszéket. Ahogy bemászott, észrevettük, hogy vörös bőr a cipője talpa.

– Odanézz! – álmélkodott Sarah. – Járt már itt őurasága, de ennyit még sosem vásárolt!  
– Látnod?! – büszkélkedtem. – Szerencsét hozok neked.  
– Meglehet – ingatta a fejét Sarah. – És alighanem el is kél, mert még ma közlést ad a jegyzéket.  
– Miféle jegyzéket? – bámultam értetlenül.  
– A halálozások jegyzékét. Mindenkit jegyzékbe vesznek, aki az elmúlt héten London egyházközségeiben meghalt, s ebből láthatjuk, hogy miben haláloztak el. A jegyzékből majd megtudjuk, terjed-e a pestis.

Felsóhajtott, a szeme elfelhősödött, úgyhogy azt gondoltam, jobb lesz, ha kellemesebb tárgyra terelem a szót.

– Ugyan, mit búslakodunk! – mondtam a lehető legvidámabb hangon. – Aki téged hall, azt hihetné, estére mind gyászt fogunk viselni!

Erre Sarah mit sem válaszolt, csak elfordult szótlanul.

Még aznap megengedte, hogy elmenjek a patikáriushoz.

– Hogy miért nem vagy elégedett a kinézeteddel, fel nem foghatom – ingatta a fejét. – Hisz magad is láttad, mennyire megcsodálta a hajad színét Francis úr!

– Amit ő csodál, nem biztos, hogy valóban csodálatra méltó! – vettem föl a fejemet.

A legközelebbi patikárius da Silva doktor volt, az *Ezüst Golyóbis* cégére alatt, a szomszédos dombtetői Mária-egyházközségben.

– Tisztességes ember – mondta Sarah. – Jó néhányszor vettem már nála köhögés elleni orvosszert.

– Akkor hát nem használt? – vettem rá kérdő pillantást.

– Hogyhogy?

– Azt mondtad, jó néhányszor vettél köhögés elleni orvosszert. Ha az első használ, bizonyára nem vettél volna többet.

– Eriggy már, orcátlan jószág! – legyintett nyakon néném, de nevetett közben, s én úgy éreztem, örül, hogy hozzá költöztem.

Utasított, hogy vásároljak a patikáriusnál köménymagot, valamint friss tejet az első tejesasszonytól, akit megpillantok.

Jó időbe telt, mire az *Ezüst Golyóbishoz* értem, mert út közben igencsak sok látnivaló akadt. A miénkkel szomszédos üzletsor hat boltjában a következő portékák tárultak a szemem elé: írópergamen, gombok, kesztyűk, könyvek, lúdtollak és harisnyák, és én szükségesnek éreztem, hogy mindent alaposan szemügyre vegyek. Néhány lépéssel odébb egy *Csatahajó* nevezetű rozoga csapszék állt, egy borbély-seborvos műhelye, aztán sötét és gyanús kinézetű sikátorok következtek, utánuk egy sor csavart kéményű keskeny ház, majd boltok újabb sora. Némelyik ház előtt asszonyok tereferéltek vagy varrtak, a lábuknál gyermekek játszottak, bábuval, botokkal, a porba firkáltak, vagy kutyát-macskát gyötörtek. Tyúkok csipegettek a macskakövek között, s olykor egy disznó vagy kecske is odaballagott, hátha talál valami elhullajtott falatot.

Az *Ezüst Golyóbis* cégére alatt üvegablakos nagy bolt terpeszkedett. A tágas helyiséget gyertyák világították meg, a polcok mindenféle bámulatos holmi alatt roskadoztak. Az egyik fal mentén a polcokon fura formájú gyökerek, szárított növények, füvekkel teli lapos kosarak, egy óriási tojás – csak nem tán sárkányé?! –, szárított anyagot és több réteg fakérget tartalmazó kasok. Egy másik fal polcain más-más színű porokkal telt üvegcsék sorakoztak, egy polc pedig ősrégi kötetek, megsárgult papirosok alatt roskadozott, egy terebélyes pohárszékből színes folyadékkal, párlatokkal teli hasas korsók viseltek idegen nyelvű feliratokat. Alighanem latin lehetett, egyetlen szavát sem bírtam kibetűzni, hiszen a latin ismerete uraknak való, a mi kis falusi iskolánkban csak az anyanyelvünkön oktatták az olvasást meg a betűvetést.

Elfogott a szorongás, mikor beléptem a boltba, mert sok szóbeszédet hallottam baljós hatalmú, varázserővel bíró patikáriusokról, s azt vártam volna, hogy állatfejet és égi jelekkel telerótt fekete köpenyt viselő személy fogad. Ám a pult mögött porokat méricskélő legénykén ilyesminek nyomát sem láttam. Nagyon is tetszetős, simára beretvált arcában igen sötét szempár ült, az öltözéke pedig takaros volt: zsalólynadrág, fehér ing, fekete bársonymellény.

– Jó reggelt, nagysád – vetett rám vidám mosolyt, hogy valamennyi szép fehér foga kivillant.

– Az úr talán da Silva doktor, a patikárius? – kérdeztem félénken.

– Nem én! – kacagott, s éreztem, hogy arcomat előnti a pír. – Ha ismerné a doktort, nem tévesztene össze vele.

– Itt van a doktor? – tudakoltam, de ugyancsak együgyűnek éreztem magam, mert a szemem már megszokta a félhomályt, és láttam, hogy ez a legényke alig egy-két esztendővel ha idősebb nálam.

– Nincsen – válaszolt a fiú. – De ha kegyed elmondaná, mit óhajt, talán én is kiszolgálhatom.

Most aztán bajban voltam. Restelltem volna szeplők elleni orvosszert kérni egy ilyen derék, jóképű legénytől. Ezért csak köménymagot kértem, semmi egyebet. Míg méricskélte, megkérdezte, mostanában csöppentem-e a környékre, s én igenlőleg válaszoltam. A nevemet is megmondtam, s azt is, hogy Sarah nénémnek segítek a boltjában.

Ő maga Tom néven mutatkozott be, s kiderült, hogy ismeri a boltunkat.

– Nagy vonzóerőnek bizonyul majd kegyed – tette hozzá, és én megint csak elpirultam. – Bár sajnálatos, hogy épp ilyen időkben jött Londonba.

– Talán... – kérdeztem tétovázva – csak nem a pestisről beszél?

Komolyan bólintott.

– Épp most tették közzé a múlt heti jegyzéket. St. Giles egyházközségében megkétszereződtek a számok.

– De ebben az egyházközségben csak nem történt haláleset?

– Haláleset nem történt. De a doktor hallott néhány betegről a Lincoln's Inn környékén, néhányról pedig a Fleet utcán, és elment a patikáriusok csarnokába, hogy meghánáják-vessék, mi a teendő. Fel kell készülnünk a ragályt megelőző szerek készítésére.

– De talán csak nem terjed tovább? Nem lehet, hogy amint feltámadt, el is ül?

A fiú vállat vont.

– Azt mondják, a pestis húszesztendőnként üti fel a fejét és a legutóbbi nagy járvány óta kis híján annyi telt el. És égi jelek is mutatkoztak.

– A lángoló üstökösre gondol? – kérdeztem, mert még a falumbeliek is látták, amint üstökös száguld végig az égen, és fénycsóva marad a nyomában.

Bólintott.

– És a múlt hónapban kardot forgató, bosszúálló angyalt formázó felhőt láttak. Azt beszélnek, az ilyesmi szörnyű szerencsétlenségnek az előjele.

Borzongás futott rajtam végig.

– És maga is így gondolja?

Kis meghajlással nyújtotta át a papírtölcsérbe töltött köménymagot.

– Én magam nemigen hiszek az ilyesmiben, Hannah, mivel da Silva doktor szerint a felhő nem más, mint gőz és pára, és a szél formálja ilyen vagy amolyan alakra.

– Akkor hát nincs mitől félnünk! – örvendeztem. Fizettem, ő pedig a bejáratig kísért, meghajolt, és kitérte előttem az ajtót, mintha csak holmi úrihölgy volnék. Lett volna még kérdezni valóm, de annyira elbűvölt mosolygós fekete szeme, meg ahogy a nevemet mondta: „Hannah”, mintha csak a szellő susogna – hogy minden kiment a fejből. Meg aztán nem is akartam többet tudni a pestisről. Félelmetesen hangzott, de akármit tudtam is meg, eszem ágában sem volt, hogy hazatérjek Chertseybe.



## Harmadik fejezet Június harmadik hete

*„E héten a Kór felütötte fejét egyházközségünkben; sőt valójában mindenütt jelentkezik, én tehát azon gondolkodom, ideje lenne rendezni dolgaimat... ”*

Néhány nap múlva ürügyet találtam, hogy ismét elmenjek a patikáriushoz. Sarah cukrozott mandulát készített, a cukorszirupot rózsaszínre, halványkékre és zöldre festette. Azt mondtam, szép lenne, ha halvány aranyszínű mandulákat is keverne a többi közé, s megkérdeztem, elmehetnék-e da Silva doktor boltjába, sáfrányért.

Mosolyogva pillantott rám.

– Még hogy sáfrányért? Vagy talán közelebbi ismeretségbe szeretnél keveredni Tom úrfival?

– Azt is – ismertem be, mert miután Sarah-nak beszámoltam megismerkedésünkről, másra nem is igen gondoltam, mint Tomra. Odahaza nem volt senki, akin a gondolataimat jártathattam volna – már olyan módon –, hát be kellett érnem azzal, hogy lehetetlen, távoli hősről álmodozom, amilyen például a király, kinek a képmását pénzerméken, arcképeken láttam. Most azonban hús-vér személy akadt, akiről behunyt szemmel ábrándozhattam, s akire este utolsónak gondolhattam, mielőtt álmra hajtottam volna a fejemet.

Tiszta kötényt kötöttem, másik főkötőt tettem fel, s egy cseppnyi rózsaszín festéket dörzsöltem az ajkamra, hogy pirosabb legyen. Ám nagy csalódásomra nem találtam Tomot a boltban, helyette azonban magával a doktorral ismerkedhettem meg. Fekete köntöst viselt, öreg volt, a szakálla ősz, a haja csomóba kötve, az orra ripacsos. Komoly és bölcs külseje ellenére is nyájasnak mutatkozott.

Megmagyaráztam, ki volnék, s tudattam, hogy sáfrányt szeretnék vásárolni. Amikor megmondtam, hogy színezéshez kell, nem főzéshez, a doktor azt mondta, az olcsóbbik fajta is megfelel, s egy szekrényből elővett egy hasas üveget. Ahogy elfordult, hogy kis arany mérlegén lemérje a kért mennyiséget, megragadtam az alkalmat (mert tudtam, hogy belepirulok a kérdésbe), és merészen megtudakoltam, nincs-e Tom a közelben.

– Nincsen – válaszolt a doktor. Belebotort a köntöse zsebébe, elővette és az orrára biggyesztette a pápaszemét. Aztán a mérlegre pillantott, s még néhány szál sáfrányt tett a többi tetejébe. – Elküldtem Tomot High Holbornba, megtudakolni, miféle orvosszert javall az új francia kuruzsló a pestis ellen.

Szerettem volna tovább kérdezősködni, de aggódtam, hogy mit hallhatnék, meg aztán meg is félemlített a doktor személye. A következő pillanatban azonban felém fordult, s kérdés nélkül is tovább magyarázott, de a szavaiból megvetés áradt. – Az állítja az a francia, hogy felfedezte a baj megelőzésének módját. Azt állítja, Lyonban is, Párizsban is megfékezte a járványt.

– S ez igaz? – kérdeztem.

– Pih! – rázta meg a fejét a doktor. – Ha akadna ember, aki megelőzi a pestist, mára már a királynál is gazdagabb volna. És az a francia csupán erre törekszik! – A padlóra köpött. – Franciák! Másnak se jók, csak táncmesternek!

Hirtelen elfogott a rémület.

– Úgy hát semmi sem fékezheti meg a pestist?

A doktor komoly pillantást vetett rám az okuláréja fölött.

– Van sokféle megelőző szerünk, talizmánunk, néha használnak is, néha pedig nem. Én azonban úgy vélem, mihelyt a rettegett kór felüti a fejét, bárhol jelenik is meg, akkor mi sem állhatja útját.

– Az a francia pirulákat rendel? Vagy valami ehetőt? – tudakoltam. Azt gondoltam, máris megyek és veszek belőle, akármi legyen is, hisz az csak nem árthat, ha kipróbáljuk.

A doktor megrázta a fejét.

– Valamilyen füstölés a módszere... kifüstöli a házat. Ként lobbant lángra, ként és valami egyebet, aminek a titkát azonban nem fedi fel. A bűze, állítja a francia, kisöpri a házból a pestis csíráit. – És megint köpött egyet. – London főpolgármestere elrendelte, hogy ezt a módszert ki kell próbálni. Alighanem megvesztegette az a francia.

– És volt-e pestis abban a házban, amelyiket kifüstöltek?

– Valóban volt – bólintott komolyan a doktor. – Hét halott – egy egész család – habár a városi hatóságok még most sem ismerik be, hogy valóban a pestis végzett a szerencsétlenekkel. A halálozások jegyzéke alighanem láznak tünteti fel az esetet, hogy ne keltsenek riadalmat a nép között.

Én bizony alaposan megriadtam. Hét halott egy házban!

Gazdát cserélt sáfrány is, pénz is, majd a doktor megkérdezte, óhajtanék-e még valamit. A szeplőimre gondoltam, de úgy döntöttem, az előző beszédtárgyhoz képest igencsak köznapi a dolog, hát nem említettem. Meglepett hát, amikor a doktor fürkésző pillantást vetett rám.

– Az arcbőre. Gondolom, szívesen megfakítaná?

– De mennyire! – bólintottam izgatottan. – Próbálkoztam mindenfélével: májusi harmattal mostam az arcomat, citrom levével locsoltam, de semmi sem használt.

– Milyen égi jegyben született, leányzó? Csodálkozva ráztam meg a fejemet.

– Nem tudom, uram.

– Azért kérdezem, mert jómagam Nicholas Culpeper módszerét alkalmazom.

Értetlenül ingattam a fejemet. Hallottam ugyan az említett férfiúról, tudtam, hogy a gyógynövények tudora, de nem ismertem a módszert, amit da Silva doktor említett.

– Culpeper véleménye szerint az ég bolygói szabják meg a bennünket sújtó nyavalyákat, s hogy a planéták testünk részeit is irányítják – vért, bőrt, szívet meg a többi.

Bólintottam; nagyon figyeltem, hogy egyetlen szavát se mulasszam el.

– A gyógyításra tehát olyan bolygók által irányított növényeket használ, amelyek ellentétben állanak a test részeihez társított bolygókkal.

Nemigen értettem a hallottakat, de megpróbáltam megjegyezni szavait, hogy amikor megint találkozom Tommal, ne tartson teljesen tudatlannak az általa választott hivatás terén. A doktor megtudakolta, mikor születtem, s amikor megmondtam, hogy július hó 23-án láttam meg a napvilágot, kijelentette: nem csoda, hogy a vörös szín uralja külsőmet, hiszen a Nap fennhatósága alá tartozom. A pult alól kihúzott egy fiókot, és egy hosszú, csontszáraz levelet vett elő. – Ez sárga lórom – magyarázta. – Áztassa meleg vízbe és ecetbe, hagyja ázni három napig, majd a levélalapon mossa meg az arcát.

Papirosba göngyöltte a levelet, s mikor megkérdeztem, mennyivel tartozom, azt válaszolta: Sarah jó vevője, s a levelet ingyen nekem adja. Pillanatnyi tétovázás után megkérdeztem, volna-e valami, amitől a hajam kevésbé lenne vörös, és nem göndörödne annyira.

– Fésülje ólom fésűvel – válaszolt a doktor. – Azt hallottam, az igencsak megsötétíti a haját.

– Volna...? – kezdtem, ő azonban megrázta a fejét, és komoly pillantást vetett rám az okuláréja fölött.

– Nem árulok fésűt, keféket, hölgyeknek való arcfestéket. De ha azt szeretné, hogy kevésbé göndörödjön a haja, az ebruta leve talán kiegyenesítheti, azt a növényt pedig megtalálja az út szélén.

Hálásan köszöntem tanácsát meg a levelet, bólkoltam, és kifelé indultam. Amikor azonban kinyitottam az ajtót, egy jókora fekete-fehér kocával kellett tusakodnom, amelyik mindenáron a boltba akart behatolni. Miközben huzakodtunk, beszaladt több csirke, mert az utca végén aznap vásár volt, s a szokásosnál is több állat szimatolt, rőfögött, taposott odakint. Két tyúkot elkaptam, de a harmadik a doktor felé futott, a karma végigszántott a márványkövön, a doktor azonban akkorát kiáltott rá, hogy ijedtében nagy kotkodácsolással megfordult, hogy csak úgy repült a kendermagos tolla. Akaratlanul is felkacagtam.

Kint az utcán hunyorogtam a vakító napsütésben. Megint igen nagy volt a hőség, de a levegő fülledt volt. Füst gomolygott a szomszédos utcában álló cserzőműhely felől, egy szappanfőző bűzölgő csontokat főzött nagy üstben a boltja előtt, és undorító bűzt árasztott egy nagy rakás emberi ürülék, amit az utcaseprő söpört halomba.

Az elszabadult kocát elfogta és meglövegolta két gyermek, aki a közelben játszadozott. A két kisfiú, Dickon és Jacob egy szomszédos sikátorban lakott, és gyakran lebzelt nálunk a bolt körül, abban a reményben, hogy – ami gyakran megesett – egy-két édesség csáléra sikerül, és Sarah vagy én odadobjuk nekik. Öt-hatévesek lehettek, gyakran szalajtották őket ide-oda a boltosok meg a vevők, ösvényt söpörtek a mocsokban a jómódú vevők számára, vagy hordszékért futottak a vásárlásba belefáradtaknak, akik arra vágytak, hogy a más lába vigye őket oda, ahol éppen dolguk akadt. A két kis kölyök megkérdezett, ne fuvarozzanak-e hazáig kocaháton, s bár csábított az ajánlat, és odahaza Chertseyben alighanem felkapom az alsószoknyám szélét, és megülöm a kocát, mintha magának a királynak volna a háttaslova – London azonban más, úgyhogy kacagva elutasítottam az ajánlatot, és gyalogszerrel folytattam utamat.

Most, hogy ismét körülvett a londoni élet, az ügyes-bajos dolgaik után siető járókelők, egyszeriben minden visszatért a rendes kerékvágásba. Emlékezetemben elhalványult a doktor által mesélt rémtörténet. Hét halott – de High Holborn messze van, és a pestisnek alkalmasint útját szegi a francia doktor igyekezete. Édesanyánk mindig arra tanított, sose aggódjunk olyasmin, ami el sem érkezett.

Mikor a boltba visszaértem, Sarah éppen cukrozott ibolyát mért ki egy vevőnek. Mikor bókkal búcsúzott a vevő előtt, az – egy fiatal nő – épp azt emlegette, mennyire jó kedvre deríti az ibolya, hogy felfrissíti a leheletét, s hogy a munkatársnői is osztoznak a véleményében.

Érdeklődve pillantottam vevőnkre. Mélyen kivágott, kökörösinsárga selyemruhájának alja a legutóbbi divat szerint fodros volt, s alóla piros babos sárga alsószoknya kandikált ki. A hölgy színes gyönggyel hímzett kis bársonysapkát viselt, az alól pedig – csodák csodája! – az enyémhez hasonló vörös haj kandikált ki!

Egymásra mosolyogtunk, s úgy ítéltém, nagyjából egyidősek lehetünk. Sajnos nem láthattam, vajon ő is szeplős-e, mert valamilyen fehérítőt kent az arcára, és több szív alakú fekete szépségtapasz is ékeskedett rajta.

Sarah elköhintette magát.

– Szolgálhatok még valamivel? – kérdezte, én pedig meglepetten pillantottam rá: ugyan miért ilyen rideg és kimért a hangja.

– Mással nem, köszönöm! – válaszolt a fiatal hölgy, mintha észre sem vette volna Sarah fagyos modorát. Fizetett, az ibolyák papírtölcsérét sárga selyemkarmantyújába sülyesztette, s miközben kiment, megint rám mosolygott. Egy pillanatra megállt az ajtóban, magára vonva egy elhaladó uracs bámuló pillantását és elismerő felkiáltását, minderről azonban tudomást sem vett. Hirtelen a szájába dugta az ujjait, és éleset füttyentett. Hipp-hopp, ott termelt egy hordszék, a hölgy előtt kinyitották az ajtót, ő beszállt és távozott. Miközben bemászott a hordszékbe, észrevettem, hogy a cipője éppolyan vörössel pettyezett sárga, mint az alsószoknyája.

– Jajistenkém, ki volt ez? – kérdeztem lélekszakadva Sarah-tól.

– Nelly Gwyn – felelte Sarah, és roppant megvetően szippantott.

– Az meg kicsoda?

– Nos, régebben narancsot árult a színházban, de manapság tudomásom szerint színésznének nevezi magát.

– Színésznének! – Hallottam persze, hogy mostanában már lányok, asszonyok is megjelennek a színpadon, de eleven színésznét még sohasem láttam.

– Ne csodáld annyira – mondta Sarah —, az útszéli csavargónál se sokkal különb ez a teremtés. Az anyja hírhedten iszákos, az apját meg nem ismerte senki.

– Nahát, akármilyen is, alighanem igen jó színészné, ha ilyen ruhára telik a pénzéből – mondtam, némi irigységgel, mert még akkor is a kántor lányának levetett holmijában parádézta.

– Ó, nem a színészettel keresi a pénzt – legyintett megvetően Sarah. – Hanem egészen mással.



– Mármint... – néztem a nővéremre –, mármint úgy érted, hogy céda? – mondtam ki merészen, mert amióta Londonba kerültem, többször hallottam már ezt a szót, de nekünk odahaza a szájunkra vertek volna, ha ilyesmit mondunk.

Sarah alig észrevehetően biccentett.

– Aha – bólintottam. – Akárhogyan is, igen csinos. Elmehetnénk valamikor? – kérdeztem hirtelen. – Elmehetnénk a színházba, hogy megnézzük?

– Nos... – vonta össze a szemöldökét Sarah – ...nem tudom, hogy ajánlatos-e.

– Jaj, kérlek, nagyon kérlek! Nincsen abban semmi, hiszen az úri népek is járnak a színházba, nem igaz? Mi több, még a király is!

– Nem azért, mert esetleg megszólnának – mondta Sarah -, hiszen bennünket oly kevesen ismernek Londonban, hogy nem számítana. Nem, én a pestisre gondolok. Azt mondják, jobb, ha az ember nem keveredik nagy tömegbe, és a nemes urak közül már sokan távoznak Londonból vidékre.

– De még semmit nem tettek közhírré, ugye? – kérdeztem. És örültem, hogy nem meséltem Sarah-nak a Holbornban talált hét halotról.

– Tanácsot kérünk majd valakitől – ígérte Sarah. – Valamelyik egyházi bizonyára megmondhatja, okos dolog-e jelenleg színházba menni.

Menten ajánlkoztam, hogy átfutok a Szent Domonkos templomba, mert elhatároztam, úgy fogalmazom meg az egyházihoz intézett kérdést, hogy a válasz – amivel majd hazatérek Sarah-hoz – kedvező legyen. Alig vártam, hogy megnézhessek egy színdarabot, s most, hogy megismertem Nelly Gwynt tulajdon személyében, még jobban ácsingóztam azután, hogy láthassam valamelyik darabban.

Még el sem indulhattam azonban a templomba – mi több, még aznap este –, kikiáltó jött az utcánkba. Oly hangosan rázta a csengettyűjét, hogy Miu riadtan az ágy alatt egy dobozba menekült, s a kikiáltó kihirdette, hogy a főpolgármester rendeletére, s a pestistől való félelem okán azonnali hatállyal minden színház bezáratik, és a kocsmákban az ital kiszolgáltatásának ideje megrövidítettik.

Keserves csalódás volt ez nekem, hiszen olyan sokat hallottam már arról, mi folyik a színházakban – kiáltás, danolászás, s a földszinten állók paradicsommal dobálják a játszó személyeket, ha nem tetszik nekik az előadás, és hogy a nagyságos hölgyek és urak egymással vetekedve páváskodnak, melyikük tesz túl a másikán divat dolgában. Most aztán várhatok, míg el nem ül a félelem.

És csak a magasságos ég tudja, mikor lesz az, mivel a következő csütörtökön, amikor közzétették a halálozások jegyzékét, kiderült, hogy azon a héten immár száz áldozata volt a pestisnek Londonban. És e szám láttán a hatóságok hivatalosan bejelentették, hogy kitört a járvány.

Aznap délután Sarah vízért szalajtott. Elmaradhatok, ameddig csak kedvem tartja, mondta, akár kirándulásnak is tekinthetem küldetésemet, mivel előző éjjel sokáig fennmaradtunk, gyertyafénynél hámoztunk, törtünk finom porrá óriási tömeg mandulát, és mivel olyan jó munkát végeztem, mondta néném, el sem tudja képzelni, hogyan boldogulna nélkülem. Munka közben a pestisről folyt közöttünk a szó, és nyugtatgattuk magunkat, hogy talán nem is olyan nagy a baj, ahogyan az emberek tartják. Akár így, akár úgy, mondta Sarah, nem küldhet haza Chertseybe, mert, ahogy szomszédunk, a pergamenáros mondta, az előljárók megtiltják a kijárást Londonból, attól félve, hogy a ragály a vidékre is átterjedhet. Ugyanez a szomszéd, Mr. Newbery – zömök, kurta emberke, akinek az arcán mindig széles mosoly ült, és aki mit sem kedvelt jobban, mint a baljós pletykát —, megerősítette, hogy a menekülésre aligha van remény, hiszen akit kiszemelt a Kaszás, azt akár itt, akár ott, bizvást learatja.

Elmentem hát vízért a Harangudvarba. Közelebb is akadt volna kút, de ezt a helyet jobban szerettem, szép, kikövezett tér volt, fákkal, padokkal, és gyakran megfordultak itt a szomszédos házakból a szolgáltatók meg az inasok. Meg aztán a kút vize az Új Folyóból eredt, és tisztának mondták.

Hosszú sor várakozott vízre, hát letettem a vödört meg a zománckancsót, vártam türelmesen, s közben körbenézegettem, milyen öltözetet hordanak a többiek (nálam mindegyik divatosabb volt), és eltöprengtem, vajon mikor szakít időt Sarah, hogy elvigyen a ruhapiacra.

Várakozás közben elszórakoztatott egy házaló: egérfogót árult, a vállán pedig egy majom ült, majd hirtelen kacagás harsant a sor elején, s egy kéz vadul integetett.

– Hannah! – kiáltott egy leányhang. És nagy örömmre ki mást pillantottam meg, mint falubéli barátnémat, Abigail Palmert.

– Ezt a haját ezer közt is megismerném! – lépett hozzám, és ölelt meg.

– Azt elhiszem – mondtam, mert vettem ugyan egy ólom fésűt, és este-reggel azt húzogattam nagy buzgalommal a hajamban, de sehogy sem sikerült sötétebbre varázsolnom a fűrtjeimet. A szeplőim is éppoly vígan virítottak, hála a szüntelen napsütésnek, és most már valósággal tolongtak az orrom körül meg az orcámon.

Abigail hízott, amióta nem láttam, és ez illett hozzá. Csinos volt, göndör fekete hajában rézszínű árnyalat villant, mély, barna szeme volt, szépen formált szája. Fekete perkál ruhája kivágásából kivillant csipkés fehér alsószoknyája, s mindenestül igen csinos, takaros látványt nyújtott.

– Mióta vagy Londonban? – tudakolta.

Megmondtam, s azt is, hogy hol lakom.

– És te ott vagy-e még a helyeden? – kérdeztem.

– Igen – bólintott —, Mr. és Mrs. Beauchurchnél. – Többet is mondott volna, de a sor elejéről kiáltás harsant: – Leányzó! Visszajössz-e a helyedre?

– Nem, mindenki megelőzhet – intett vissza Abigail. – Itt maradok a barátnémmal.

– Milyen csinos látvány – válaszolt egy fiúhang. – Két szép lány egy csokorban! – A sorban állók nevettek, ez volt ugyanis a címe egy akkoriban divatozó zenés színdarabnak.

Abigail csókot dobott az imént szóló legénynek, aztán belém karolt.

– No most aztán, Hannah, hadd halljak minden, de minden újságot – mi történt Chertseyben, amióta elkerültem hazulról? Mert anyámból, húgaimból egyetlen árva szót sem bírok kihúzni!

Egy óra során Abby – Londonban ugyanis így szólították – meg én kölcsönösen elmeséltünk mindent, ami csak az elválásunk óta történt. Én beszámoltam az apró-cseprő chertsey-i hírekről, Sarah boltjáról, meg Nelly Gwyn látogatásáról, sőt még Tomot is említettem. Róla ugyan kevés mesélnivaló akadt, de Abbynek volt már igazi széptevője, és én sem akartam mögötte elmaradni.

Elérkeztünk a pestis tárgyához, s Abby mesélte, hogy a gazdája meg az úrnője már el is hagyták volna a várost, csakhogy Mrs. Beauchurchnek nyolc hete kisleánya született, és a gyermekágyi láz miatt nem kapott még kellő erőre, hogy nagyobb utazásra induljon.

– Gondolod, hogy a pestis igazán annyira rossz? – kérdeztem.

– Azt mondják, húszévente igen ádáz – vont vállat Abby. – S magam is láttam baljós jeleket.

– Melyiket?

– A felhők között az angyalt lángpallossal – válaszolt. Aztán összevonta a szemöldökét. – Legalábbis annak mondták, bár igaz, ami igaz, én egyáltalán nem is néztem semmiféle alaknak. Mást azonban magam is láttam – gyermekeket, ahogy temetést játszanak. Úgy látszik, városszerte azzal szórakoznak.

– Ilyet magam is láttam.

– Mr. Beauchurch azt mondta, a gyermekek jobban látják a dolgokat, mert közelebb vannak a természethez. A jövőbe látnak.

Megborzongtam.

– Bárcsak ne volna úgy.

Abby megszorította a karomat.

– Még ha jön is a pestis, te is, én is erősek, makkegészségesek vagyunk, nincs mitől félnünk.

Aznap este otthon Sarah meg én későig fennmaradtunk, még több mandulát hámoztunk, én pedig közben Abbyről meséltem, s éjfél volt, mire ágyba kerültünk – soha még ilyen kései óráig nem maradtam fenn. Épp mielőtt elaludtunk volna, meghallottam a körútját járó éjjeli őr kiáltását:

*„Tizenkét óra már,  
Záruljon a zár,  
Hunyjon a fény, a láng,  
Jó éjszakát!”\**

*\*(N. Kiss Zsuzsa fordítása)*



## Negyedik fejezet Június utolsó hete

*'E napon, igencsak óhajlásom ellenére, két-három házat is láttam  
Drury Lane-ben, ajtajukon vörös keresztel, s e szavakkal:  
„Az Úr legyen hozzánk irgalmas”...'*

Az idős árus a magasba tartotta a ruhát: halványzöld tafotából készült, bő ujjá volt, a nyakkivágása kerek, a dereka halcsontos, az elején szegők futottak. A szoknyája rakott, a kivágásából sötétzöld bélés bukkant elő, és a ruhához illő fodros alsószoknya.

– Ó, de gyönyörű! – vettem ki a ruhát az árus kezéből és tartottam magam elé. – Kérlek, kérlek, Sarah! – vettem esengő pillantást a nővéremre.

Vasárnap délelőtt volt, s már bejártuk a houndsditch-i piacot, ahol könnyen megszabadultunk a kántor lányának szoknyájától, ingvállától meg a magam fakó barna ruhájától. A kapott pénzen sötétkék vászonruhát vásároltam, és Sarah felajánlotta, előlegezi a béremet, hogy még egy ruhát vehessek.

– Az én portékámban aztán se bolhát, se tetűt nem találnak – bizonykodott az árus, egy fogatlan vénasszony. – Grófné vetette le ezt az elegáns öltözéket!

Sarah mintha meg se hallotta volna, habár én készséggel elhittem, mert tetszett a gondolat, hogy rangos dáma viselte ezt a ruhát.

– Kicsit ünnepélyesebb a kelleténél, de jól illik hozzád – állapította meg Sarah. – A zöld szín egyezik a te színeiddel.

– Csak nem mutatja még vörösebbnek a hajamat? – ré-müldöztem, de Sarah megnyugtatót.

– Ezt a ruhát alig két évig viselték – folytatta a vénasszony. – A grófné mindig hozzám hordja a levetett holmiját.

– Tudna hát egyebet is mutatni? – kérdeztem.

Az asszony tétovázott egy darabig, de aztán a bódé mélyén álló lábából kihalszott egy fekete selyemmel bélelt rózsaszín bársonyköpenyt, s egy hozzá illő, rózsaszín tolldíszel ékes bársonykalapot.

Elakadt a lélegzetem.

– Ó! – simogattam meg a bársonyt. – De gyönyörű! Megkaphatnám ezt is, Sarah?

– Szó sem lehet róla! – jelentette ki a nővérem. – Túlságosan is elegáns a magunkfajtának. Meg aztán pillanatnyilag meleg is van az ilyen holmihoz.

– Eltenném, későbbre – mondtam sóvárogva, mert a rózsaszínű bársonyköpenynél finomabbat, szebbet még soha életemben nem láttam.

– El sem tudnál hordani ilyesmit – vont a össze a szemöldökét Sarah. – Meg aztán rózsaszín, a te hajadhoz... – Rosszallólag ingatta a fejét, és nem szólt többet.

Utóbb eltűnődtem: vajon csak azért említette a hajam színét, hogy lebeszéljen a köpenyről? Ám akárhogy is, megállapodtam a zöld tafotánál, és igencsak örültem neki.

A piacról elmenőben utánunk kurjantott egy árus, hogy vennénk a frissen készült egresszörpjéből, s rá is álltunk, megosztottunk egy adagon, és igen üdítőnek találtuk a nagy hőségben. Hazafelé menet vettünk tarkabarka papír napernyőt, mivel erősen tűzött a nap, meg klumpát, hogy a cipőnk fölé húzzuk. Magasnak látszottunk benne, de kell is, mondta Sarah, hiszen ha elered az eső, végighordja a bolt előtt a

mocskot, és bokáig járhatnánk a szennyben. Mivel azonban a facipőben nehezen ment a járás, elhatároztuk, hogy előbb otthon próbálkozunk vele.

A Houndsditchbe tett kirándulásunk során egyetlen szót sem hallottunk a pestisről, s nyomát is csak a Zöld Sárkány csapszék ajtajára ragasztott hirdetőnyelen láttuk, amely tudatta a következőket:

*A pestis felettébb hatékony ellenszere kapható a Zöld Sárkányban. A fertőzés elleni egyetlen biztos védekezés ára: mindössze hat penny korsónként!*

Jó kedvünk lévén, s mivel szülőházunkról, testvéreinkről folyt közöttünk a szó, Sarah is, jómagam is úgy tettünk, mintha észre sem vettük volna a hirdetőnyelt.

Otthon első dolgom volt, hogy felpróbáltam a zöld ruhát, fűrtjeimet amennyire tölem telt, lesimogattam, s zöld szalaggal kötöttem hátra. Azután néhány csepp narancsvizet szórtam a fülem mögé, s igen elegánsnak éreztem magam, ahogy suhogó szoknyámban fel-alá jártam a bolt előtt, levegőztem, és abban reménykedtem, csak jár arra valaki, hogy megpillantson. A „valaki” leginkább Tom lehetett, de megtette volna éppenséggel Abby barátném is.

Más ismerős azonban nem akadt, csak a két gyerkőc, Jacob és Dickon, akik meginvitáltak egy játszma máriásra. A földön ülve játszottak, s mivel a szép ruhámban nem akaróztam a mocsokba térdelnem, megkértem Dickont, játsszék helyettem. Hamarosan arra járt a templomuk lelkésze, és igen-csak megdorgált, amiért vasárnap szerencsejátékot üzünk, s akárhogy protestáltak a fiúk, mondván, nem pénzben játszunk, eltetette velünk a lapokat, s felszólított: viselkednénk az Úr napjához méltóbb módon.

Később bementem a házba, s azon morfondíroztam, hogy amióta csak Londonba jöttem, nem vettem részt istentiszteleten. Nem mintha hátat fordítottam volna a szent ígéknek, hanem – s megvallom, ezért igazán nem restelkedtem – mindig akadt más dolgom: főzés, takarítás, mosás vagy a holmink javíthatása. S mivel a bolt a hét többi napján nyitva volt, az említett tevékenységekre csak a vasárnap maradt. Sarah-tól tudtam, hogy mások sem igen tartják meg az Úr napját, mert amióta Károly király 1660-ban ismét a trónra ült, sokkal kevesebb a nép körében a rendszeres templomlátogató. A lelkészek magát a királyt okolták emiatt, mert az udvara, úgymond, valóságos melegágya a kicsapongásnak, a szabadosságnak, ahelyett, hogy jó példával járnának elől a kegyes és istenes életvitelben, ahogyan főrendüekhez illenék.

Odabent a boltban Sarah már nekilátott a marcipángyümölcsök készítésének. Ehhez kellett előző nap azt a rengeteg mandulát törnünk, s mivel buzgón igyekeztem elsajátítani mesterségünk minden csínját-bínját, levettem szép ruhámat, s a szobánkba akasztottam, a tetejébe pedig lepedőt borítottam, hogy be ne lepje a por.

A marcipánkeverékben a porrá zúzott mandulát cukorral és rózsavízzel elegyítettük, és a masszát több részre osztottuk. Mindegyik porció más-más színt kapott; Sarah piros, zöld, rózsaszín vagy narancsszín tinktúrával festette meg őket, az egyik pedig fahéjtól nyert barna színt. A porciókat azután addig kevertük, gyúrtuk, míg tömör masszává nem álltak össze.

Aprócska gyümölcsöket szándékoztunk készíteni a marcipánból: epret, narancsot, almát, szilvát. A marcipángyümölcsnek Sarah volt a mestere, a megformálásához éles kést használt és egyéb kicsiny eszközöket – amilyenel, mondta, a körmüket reszelik, nyesegetik az úrihölgyek. Különösen tetszetős volt az eper, szakasztott mint a valódi, tompa háromszög alakú, rajta parányi lyukacsok, a tetején zöld levél, rövidke szárral. Sarah megengedte, hogy az almát én formáljam, zöld masszából alakítottam, a tetején kis bemélyedéssel, amiből fahéjbarna szár nyúlt ki. Amikor elkészült a sok kis gyümölcs, Sarah utasítására hajszálfinom ecsettel mindegyik alma egyik oldalát megsuhintottam rózsaszínnel, majd porcukorba hempergettem.

Órákba telt, mire a csudagyümölcssel elkészültünk, de roppant élvezetes munka volt, s mihelyt a gyümölcsök készen sorakoztak, olyan takaros és csalogató látványt nyújtottak, hogy ha arra száll egy tündér, azt is kísértésbe hozták volna. Fehér papírra helyeztük a gyümölcsöt, és cukorral vontuk be, hogy másnapra kissé megszilárduljon, eladásra készen.

\* \* \*

Másnap szokás szerint korán ébredtem, a tejesasszony kiáltozására: – Friss a tej! Friss a tej! – és Sarah megkért, vigyem a kancsót az ajtóhoz, és vegyek tejet. Jót kortyoltunk a habzó italból – Miu is megkapta a maga porcióját, belemorzsolva az előző napról megmaradt kenyeret —, majd megmosakodtunk, felöltöztünk, rendet raktunk a boltban, és vártuk a vevőket.

Fél nyolckor, amikor kinyitottam a boltot, a városi kikiáltó kihirdette, hogy a főpolgármester rendeletet bocsátott ki, ami minden vízvezetéknel, kútnál kitétetett. Felkéretnek a polgárok, vegyék figyelembe, s cselekedjenek a rendelet utasítása szerint.

Sarah muszlintերիտő alá rendezte a marcipángyümölcsöt, hogy a legyek rá ne szálljanak. Nyugtalan pillantást vetett rám.

– Bizonyára a pestisről szól a hír. Szaladj vízért, és tudd meg, mit mond a rendelet.

Szívesen engedelmeskedtem, mert alig vártam, hogy megsétáltathassam az új kék vászonruhámat. A Harangudvarra érve, megláttam Abbyt, amint épp visszafelé indult teli vizesvödörrel és zománckancsóval. Láttomra letette az edényeket, és örvendezve arcon csókolt.

– El akarom olvasni a rendeletet – mondtam. – Miről szól?

– Ó, csak a pestisről – válaszolt Abby. – A koldusok nem hagyhatják el egyházközségüket, és mindenki öntözzön, söpörjön, takarítson reggelente az ajtaja előtt, és ne mocskolja be a ház elejét ételmaradékkal. Nem valami érdekes, csak éppen nekünk, szolgálóknak gyűlik meg a munkánk.

– No és hogy van az úrnőd? – tudakoltam.

– Javulóban – válaszolt Abby. Felderült az arca. – Holnap a Tőzsdére kell mennem a megbízásából. Megkérhetnéd a nővéredet, engedjen el téged is, és együtt mehetnénk.

– Az meg hol van? – néztem nagyot.

– Ó, te kis falusi liba! – gúnyolódott Abby. – Hát nem hallottad hírét a Királyi Tőzsdének? Az az egész városban a legdivatosabb találkozóhely! Mármint ha nem tekintjük a kávéházakat – ahova pedig tisztos leányzó férfi kísérelő nélkül be nem teszi a lábát.

Hogy leplezzem tudatlanságomat, megnyugtattam Abbyt: hallottam már hírét a Királyi Tőzsdének, csak éppen a helyét tudakoltam.

– A Cornhillen van, de holnap déltájban itt találkozunk.

Azon leszek, hogy Sarah elengedjen, nyugtattam meg Abbyt, aztán a hirdetőtáblához léptem, hogy elolvassam a rendeletet. Egy sor szabályt meg utasítást tartalmazott, a kór terjedésének megelőzésére. Tudatta, milyen orvosszert kell előírni a betegség ellen – más-más szert gazdagoknak, szegényeknek –, megtiltott mindenféle szükségtelen gyülekezést, és előírta, hogy a koldusok nem vándorolhatnak egyik egyházközségből a másikba, nehogy terjesszék a ragályt.

Többen gyűltek össze a hirdetés előtt, és sokuk írástudatlan lévén, engem kértek meg, mondanám el, mi áll benne. Ahogy mind többen és többen gyűltek körém, meg kellett ismételnem a felolvasást, míg szinte már olvasnom sem kellett, anélkül is tudtam, mi áll a rendeletben. Eközben ráébredtem, hogy a körülöttem állókat nemigen nyugtalanítják a hallottak. Kedélyes megjegyzéseket tettek, nevetgélve emlegették, hogy a halált leső koporsókészítőknek meggyűlik a dolga, a doktorokat, patikáriusokat pedig egyszerűen sarlatánnak, kuruzslónak nevezték.

– Előbb tesznek hidegre, mintsem kikúrálják – hiszen a fizetség így is, úgy is az ő markukat üti! – vihogott egy asszonyság, s bizony én sem bírtam magamat meggyőzni, hogy ez a rendelet – ez a pestis – valami nagy dolog volna. Süt a nap, szép idő virradt ránk, az emberek jó kedéllyel tréfálkoznak. Az a néhány haláleset hozhatta rá a retteget a hatóságokra.

Hazafelé útban bizony némi okom támadt, hogy másként gondoljak a hirdetésre. Akaratlanul ugyanis a rettegett pestises vidék kellős közepébe csöppentem. Vargabetűt tettem – azon igyekeztem ugyanis, hogy utam da Silva doktor boltja előtt vezessen –, s azon kaptam magamat, hogy a St. Giles egyházközség felé közeledem. Sarah-tól tudtam, hogy ez igencsak rosszhírű környék, s hogy számos nyomorult és nincstelen pária húzza meg magát a kis híján romba dőlt házakban. De fényes napvilágnál nem féltem végigmenni a zsúfolt utcán. Ám ahogy mind beljebb hatoltam a szennyes, baljós negyedbe, egyre kényelmetlenebbül éreztem magam, mert némelyik mellékutcán már zárva voltak a boltok, az utcán

alig lézengett néhány ember, mintha csak ünnep volna. De azért nem fordultam vissza, mert ugyan még sosem jártam erre, falusi lány lévén, a nap járásából tudtam, hogy jó irányba tartok. Néhány perc múltán elérkeztem a Kakas és Golyóbis sikátorhoz, és úgy véltem, itt balra kell fordulnom. Csakhogy az első ház előtt időző férfi felemelt kézzel szegte utamat. Éles alabárdot tartott; ugyancsak mocskos és baljós ábrázatú fickó volt, arcán patakzott a verejték, szájában csak néhány csonk meredezett.

– Erre visz az utam – mondtam, bizony kissé izgatottan.

– Erre ugyan nem – vágta rá, és a háta mögött álló ház ajtaja felé bökött.

Tömör tölgyfa ajtó volt, súlyos láncon lakat lógott rajta, s ahogy rámeredtem, szinte elállt a szívverésem, mert az ajtóra óriási vörös keresztet mázoltak, és felirat hirdette: LEGYEN HOZZÁNK IRGALMAS AZ ÚR.

Meghököltem, elszorult a torkom. Tudtam persze, mit jelent ez a jel, de a rusnya fickó készségesen szolgált további magyarázattal:

– Négyen haltak meg pestisben odabent, a többit elrekesztették, negyven napra! Amott pedig – bökött a sikátor felé az alabárdjával – a Kakas és Golyóbison még két házat zártak be.

Az előttem álló házra meredtem. Az emeleten nyitva állt egy ablak, de a többi zárt zsaluk mögött hallgatott.

– No de... hogyan jutnak eleséghez? – dadogtam. – Ki látja el őket ennivalóval?

– Jómagam járok el a dolgukban – válaszolt a fickó –, én hordom nekik a tejet meg a kenyeret.

– No de hogyan élnek meg, folytonosan zárt ajtók mögött? Hogyan jutnak levegőhöz?

– Nem kell nekik levegő – legyintett az őr. – Az ajtót csak akkor nyitják, ha holttestet hoznak ki. – Megvakarta a fejét, és észrevettem, hogy valami apró bogár fut végig a fickó zsíros fejbőrén. – Mindmáig négy halott, s alkonyatig még kettő várható.

Valósággal földhöz szegezett a rettenet. Bámultam a zárt ablakokat, megpróbáltam elképzelni, hogyan élhetnek meg a lakók odabent, s ekkor a fületem hirtelen jajveszékélés ütötte meg, s ez vérfagyasztó sikollyá fajult, ami a végtelenségig folytatódott. Majd futó lábak dobaja hallatszott, és az előző sikolyhoz másik társult.

Csak álltam némán, és vártam, hogy mit mond majd az őr, mert a lábam a földbe gyökerezett, és nem bírtam távozni, míg nem tudom a legrosszabbat. Rám nézett, megvonta a vállát. – Megint egy. – Ennyit mondott csupán.

Az út túlsó oldalán ballagó asszony keresztet vetett, és gyorsabbra vette lépteit. Egy bolt előtt néhányan csoportosultak, izgatottan sustorogtak, és rémülten tekingettek a ház felé, én pedig hátráltam, és visszafelé vettem utamat, hogy minél előbb szabaduljak a St. Giles egyházközségből. Nem jutottam még messzire, mikor meghallottam a lélekharangot – gyászosan hirdette a legújabb halált.



## Ötödik fejezet Július első hete

*„Míidőn kérdezősködtem a pestis felől, az egyházfi tudatta,  
hogy a ragály erősen növekszik, nem csekély mértékben  
a tulajdon egyházközségünkben... ”*

Elégedett lévén a munkámmal, Sarah megengedte, hogy ki-ruccanjak Abbyvel, és ahogy megbeszéltük, másnap délben találkoztunk.

– Nos, a pestis aligha terjedt – mondta Abby, ahogy a vaskos kópillérek között átmentünk a Királyi Tőzsdére —, hiszen a király és udvara még Londonban van. Bizonyára elmentek volna, ha féltő lenne, hogy a ragály akár csak megközelítheti is felséges személyét.

Erre mit sem tudtam válaszolni, hát csak megvontam némán a vállamat.

– Ámbár azt hallottam – fogta suttogóra a hangját Abby –, ő királyi felsége nemigen válogatós abban, kit-mit enged a közelébe! Holmi színészek, és cemendék... Abby elhallgatott, és mosolyogva néztünk össze – ...már királyi fattyakat hoztak a világra!

– Csakugyan? – csodálkoztam, és tovább kérdezősködtem volna, ha le nem nyugóz, el nem képezte az elébem táruló látvány.

A Királyi Tőzsde hatalmas, megfeketedett kőépület volt, nyitott közepe körül kétemeletnyi galéria futott, s a galériákon gyertyafényben úszó, hívogató kicsiny boltok sorakoztak; mindegyiknek az ajtaja fölött fém cégér fényeskedett, hirdelve, mit árulnak odabent. A középső udvaron fiatal urak csoportosultak, s vetettek fürkész pillantást az elhaladó asszonyszemélyekre – akik viszont levegőnek nézték az előbbieket. Az ifjak némelyike időnként el-elfütyentette magát, olyasmit kurjantott, hogy – Uramfia! – vagy – Nézzék azt a leányzót! – Igyekeztem emlékezetembe vésni, ki mit hord, hogy majd Sarah-nak elmesélhessem, mert ahány csoportot megpillantottam, mindnek egyre szemkápráztatóbb, egyre pompásabb volt az öltözéke, mint az előzőé. A férfiak jórészt színpompás bársony térdnadrágot viseltek, arany térdszalaggal, és combig érő csinos fekete kabátot, ezüst-arany hímes kézelővel. Némelyikük kardot is hordott vagy tollbokrétával ékes háromszögű kalapot, mások kurta parókát. A legelegánsabbaknak a parókája pazar fürtökben göndörödött, rizsporos arcukon a hölgyekével vetekedő szépségtapaszkok díszlettek.

Hát még az asszonyok! Mint megannyi paradicsommadár, nyári ruhájuk csupa csipke, csillámló gyönggyel kivarrt selyem, muszlin vagy színjátzó moaré, a szivárvány minden színében: jáspiszöld, elefántcsont-fehér, szilvakék, levendula és hamvas rózsaszín. Legtöbbjük haja valóságos szőke zuhatag (merő vendéghaj, súgta Abby), fehérített arcbőrük éles ellentétben állt sötét szemöldökükkel, seprős pillájukkal. Ruhaderekek kivágása mély – csoda, hogy dús keblük ki nem buggyant belőle –, s legtöbbjük kezében díszes, tollas legyező. Aki nem tettette, hogy legyezője mögé rejtőzik, pálcán maszkot vagy ellenzőt emelt az arca elé.

Vigyáznom kellett, hogy tátva ne maradjon a szám, s Abby kénytelen volt noszogatni, hogy szedjem már a lábam.

– Mozogj már, Hannah – suttogta. – Úgy báméskodsz, akár a falusi suttyó a rosszlányokra.



– Bocsánat – motyogtam, mivel a figyelmemet épp az imént nyűgözte le egy asszony, akinek pompás lila ruhája alól gyöngyszürke alsószoknya villant ki, nevetséges virágdíszben pompázó tornyos hajviseletéhez pedig még csak hasonlatosát sem láttam soha. Öreg asszony volt, hatvanesztendősnél is idősebb, viaszos-fehérré mázolt arcát, nyakát, vállát csillogó fekete flastromok borították. Ajka vérvörös volt, szemöldöke pedig koromfekete félkörív, s ez az állandó meglepetés kifejezését kölcsönözte arcának.

– Hát ez kicsoda? – kérdeztem suttogva Abbytól. – Valakinek a szeretője?

– Tán hosszú évekkel ezelőtt – követte a pillantásomat Abby és megrázkódott. – Most pedig fehérítővel és flastromokkal leplezi ráncait meg a himlőhelyeket. Kérjük az Urat, Hannah, hogy te meg én jó férjre találjunk, hosszú életűre, mert nem szeretnék az ő korában ismét vásárra kerülni. – Megrángatta a karomat. – Gyere már, ezüst pántlikát kell vásárolnom az asszonyomnak. Kissé jobban van, s kedvet érez, hogy ékesítse magát. – Abby magabiztosan az egyik kis bolt felé indult, én meg mögötte szaporáztam, de a pillantásom ide-odarebbent.

A kis boltok ezerféle gyönyörűséget kínáltak; volt ott minden: teknőchéj doboz, ezüst cukorkás szelence, bársonyköpeny, puha bőrkesztyű, ékkövekkel kivarrt erszény, selyem alsószoknya, zsebóra, álló óra, maszk és kalicka, batiszt zsebkendő, és mindennemű szalag, csipke, paszomány. Csak éppen édességboltot nem láttam, s menten arról kezdtem ábrándokat szövögetni, hogy Sarah meg én itt, a Királyi Tőzsdén nyitunk boltot, és cégérünk, a *Cukrozott Szilva* itt függ majd kényes-fényes ezernyi társa között.

Abby megvette a kívánt portékát, és kelletlenül hazafelé indultunk, de előbb még egyszer végigfuttattuk pillantásunkat a belső udvaron. Egy lángvörös ruhát viselő világszép, igen elegáns asszonyt pillantottunk meg, aki, mint Abby mondta, nem más, mint Barbara Casdemaine, a király szeretője. Én azonban épp csak a fejét és szép vállát láthattam, mert gavallérok csoportosultak körülötte, s láthatólag igyekeztek túltenni egymáson öltözkük fitogtatása és erőltetett udvarias taglejtés tekintetében.

Egészen a Belle Vue-ig tartottam Abbyvel – abban a házban szolgált, az ötemeletes szép épület kikövezett, virágos udvar közepén állt, mellette istállók sorakoztak, s Abby megígérte, legközelebb, amikor gazdája és az úrnő távol lesz, majd körülvezet a házban.

– Bizton megtehetjük – magyarázta –, mivel a szakácsné délutánonként a lovászokkal iszik és kártyázik, a gazdasszonynak meg szeretője van, és sosincs itt. Amikor Mr. Beauchurch távozik, úrnőm pedig alszik, enyém az egész ház. – Fürkész pillantást vetett rám. – No és ha éppen szeretőkről beszélünk... Egy szót sem szólsz a gavallérodrol. Tom a neve, igaz?

Elpirultam.

– Hiszen jóformán nem is ismerem – vallottam be.

– Csakugyan?

– Ha annyira ismerném, mint amennyit gondolok rá, bevallom, hogy akár hozzá is mennék!

Abby felkacagott.

– No, akkor módold ki, hogy megint találkozz velem! Könnyű az. Az én szerelmesem egy könyvkötőmesternél inaskodik, én pedig mindenféle ürügyet meg okot találok, hogy elmenjek, s a könyvek felől kérdezzem, habár szent igaz, hogy szörnyen unalmasnak találom a dolgot.

Majd kieszelek valamit, mondtam, azzal viszontlátást kí-vántunk, csókot váltottunk, és ment ki-ki a maga útján.

Hazaérve sokat meséltem Sarah-nak a Tőzsdén látottakról, és tudattam eltökélt szándékomat, hogy egyszer még mi is boltot nyitunk ott.

Jókedvében találtam, velem tervezetett; könnyen megvalósíthatjuk a gondolatot, mondta, mert igen jó napja volt, s túladott jóformán valamennyi marcipángyümölcsön.

– Aki csak látta, megcsodálta – mesélte Sarah –, és több úrihölgy megígérte, a barátnéinak is mesél rólunk. Csak egy a bökkenő...

– Mégpedig? – kérdeztem, de az eszem másutt járt – a látott csudákon.

– Korán be kell zárunk a boltot, és nekiállunk megint a marcipánkészítésnek.

Magamban felsóhajtottam, a mandulatörésre, a keserves hámozásra, a mandula porrá zúzására gondoltam, de szólni nem szóltam egy árva szót sem.

Aznap este, míg Sarah meg én még nagyban törtük a mandulát, a kikiáltó kihirdette, hogy a rettegett járvány miatt a király és udvara még aznap elhagyja Londont, és Isleworth-be vonul. A kór terjedését fékezendő pedig öfelsége elrendelte népének, hogy mindenki töltsön néhány napot böjtöléssel és ünnepélyes imával. Az első napja mindennek a következő szerda lesz. Aznap be kell zárni boltot, piacot, korcsmát, s mindenki napjában legalább egyszer menjen el templomba. Ennek hallatán nyomban Tomra gondoltam, s arra, micsoda alkalom, hogy viszontlássam – hiszen én minden bizonnyal az ő egyházközségükben is látogathatom a templomot, akár csak a magunkéban –, és milyen csinos leszek az új zöld ruhám-ban, meg a hozzáillő alsósoknyában!

Amikor azonban három nap múlva közzétették a halálozások legújabb jegyzékét, s benne a hírt, hogy július első hetében London-szerre ötszázra rúgott a pestis áldozatainak száma, megróttam magamat hiúságomért, s megfogadtam, apáca módra áhítatosan és őszintén imádkozom a templomban, a küllememről pedig egyetlen gondolat sem fordul meg a fejemben.

Tomnak színét se láttam, pedig a dombtetői Mária-templomban végigültem a komor és véget nem érő prédikációt, s bántam is nagyon, hogy ezt választottam, ahelyett hogy a Szent Domonkos-beli istentisztelet után visszamentem volna Sarah-val a boltba. Az itteni lelkipásztor durvaszövésű gyapjúinget viselt, a homlokát hamuval szórta meg, és fennhangon hirdette a szószékről, hogy ha teljes erejével lesújt a pestis, az csak a mi romlott erkölcsünknek köszönhető. Sietve bánjuk meg bűneinket és térjünk az igaz útra, ha menekülni akarunk a ránk sújtó csapás elől.

Lopva körülnéztem, vajon embertársaimnak mi megbánni valójuk van, s az járt az eszemben, hogy ha a lelkipásztor nem téved, a lelkük alighanem éppoly sötét, akár a pogányoké. Én azonban akárhogy törtem a fejemet, egyetlen megvallani való bűnömre se leltem. No persze, a hiúság sem erény, de a szeplőimet illető tervemet már feladtam, megbarátkoztam a gondolattal, hogy mindörökké velük élhetek, s vajon holmi apróság – mármint hogy azt kívánom, bárcsak sötétebb volna a hajam, meg hogy szebb ruhákra tehessek szert – olyan nagy bűn-e, hogy magamra idézzem velük Isten haragját?

Délután, miközben sorsunkon való néma elmélkedéssel kellett volna időznünk, éhgyomorral (valójában kenyeret ettünk sajttal, és arról beszélgettünk, mi lehet most odahaza a mieinkkel), megkocogtatták a bolt ajtaját.

Kimentem, és nagy meglepetésemre ki más állt a küszöbön, mint maga Tom, mi több, tetőtől talpig ünneplőben: keményített fehér ing volt rajta, vörös zsalovlynadrág, a fején meg nemezkalap.

Meghajlással üdvözölt, mosolygós tekintetét végigfuttatta az arcomon, és jó napot kívánt. Bókoltam és viszonztam a köszöntést, de itt meg is akadtam, mert nem tudtam, mit diktálna ezután az illem. Odahaza, Chertseyben beinvitálnám egy pohárka serre, de nem tudtam, itt Londonban is ez lenne-e helyénvaló. Sarah azonban megérezhette, hogy tétovázom, mert kikiáltott:

– Ugyan ne hagyd már Tom úrfit a küszöbön álldigálni, mint valami házalót! – Ennek hallatán Tom felnevetett, levette kalapját, és belépett a hátsó szobánkba, ahol is nyomban Miura esett a pillantása. A cica nyakára ócska szalagot kötöttem, annak a rongyos szélével játszadozott a padlón hemperegve.

– Hát nem hallották? – kiáltott fel Tom.

Nyugtalan pillantást vetettem Miura. Attól tartottam, Tom majd azt mondja, Miu igazából valami fontos személyé, és tűvé teszik érte a környéket, márpedig én nagyon megszerettem a kiscicát, és nem szívesen váltam volna meg tőle.

– Mit nem hallottunk? – tudakolta Sarah.

– A főpolgármester rendeletére minden kutyát és macskát... – Tétovázva elhallgatott. – Minden kutyát és macskát el kell pusztítani.

Mindkettőnknek elakadt a lélegzete. Nyomban felkaptam és magamhoz öleltem Miut.

– De miért? – kérdeztük egyszerre.

– Úgy gondolják, a kórt talán a szabadon futkározó kutyák és macskák terjesztik. Da Silva doktor nem osztja ezt a véleményt, de... – Tom vállat vont. – Ezt állítják a hatóságok. Kordék járják a várost, a kocsisok két pennyt kapnak minden agyonütött kutyáért, macskáért, ha a hulláját beszolgáltatják.

Felsikoltottam.

– Ez igaz volna, Tom? – kérdezte Sarah. – Nem tréfál?  
– Nem én! – jelentette ki Tom. – Látom, mennyire kedvelik ezt a kis jószágot – és megsimogatta Miu puha bundáját. – De nincs még veszve minden – folytatta –, mert ha bent tartják a cicát a házban, nem látja meg senki. Azok az emberek a házba nem léphetnek be, hogy ott végezzenek az állatokkal – bár a jutalom reményében némelyik alighanem azzal is megpróbálkozik.

– Akkor nem ereszhetjük ki Miut a házból! – mondta Sarah.

– Ezentúl még az udvarra se engedhetjük ki – bólintottam.

0Sarah erre elhúzta a száját, mert nagyon igyekezett makulátlanul tisztán, illatosán tartani a boltot is, a lakószobánkat is.

– Ha madzagot kötünk rá, kiengedhetjük – véltem. – Valamelyikünk figyelni majd, nem rágja-e el a madzagját. – A magasba emeltem Miut, ő meg mintha szemrehányó tekintetet vetne rám a nagy kerek szemével. – Csak a javadat akarjuk! – mondtam neki. – És ha visszatér minden a rendes kerékvágásba, megint szabadon futkározhatsz!

Tom elköhintette magát.

– Hannah kisasszony, azért jöttem, hogy megkérdezzem: eljönne-e velem ibolyát szedni.

Örvendezve, izgatottan mosolyogtam rá.

– Aztán hol keresné az ibolyát? – tudakolta Sarah.

– Chelsea-ben – válaszolt Tom. – Da Silva doktor számos orvosszert készít a pestis ellen, és sokféle vadon termő gyógynövényre van szüksége. Tudom, hogy kegyedék is használnak ibolyát, s Chelsea-ben, a Temze partján tudok egy titkos helyet, ahol sok ibolya nő.

Sarah-ra sandítottam – ő jóváhagyólag bólintott.

– Bizony sok ibolyára van szükségünk. Mostanában nemigen kapni a piacon. És ha vadszedret is látnál, Hannah, vagy borragófüvet, azt is szívesen venném. – Tomra pillantott. – De persze Tom úrfié az elsőbbség.

– Jut mindannyiunknak – mosolygott Tom. – S én sok titkos helyet ismerek! – Meglapogatta a vállára vetett szütyőt. – Dagadozni fog, mire visszaérünk!

Sarah keresett nekem egy lapos kosarat, aztán halkra fogva hangját, megkérdezte, nem akarnék-e valami egyszerűbbet magamra venni a zöld ruhám helyett, én azonban összevontam a szemöldököm, és megráztam a fejemet. Nem vette zokon, mosolyogva engedett utamra.

Chelsea megvolt vagy ötmérföldnyire, de mihelyt kiértünk Londonból, kellemes járás esett, s alig egy óra múltán már elértünk a mezőre, amit Tom említett. Egész úton beszélgettünk. Tom da Silva doktorról mesélt: igen tanult férfiú, és jó gazdája az inasoknak – szerencsére, hiszen Tomnak még négy esztendeje van hátra a hétévi inaskodásból. Édesanyja, mesélte, évekkal ezelőtt meghalt gyermekágyban, apja új asszonyt vitt a házhoz, és Tomot akkor szegődtték el a doktorhoz.

– Elküldtek hazulról, mert a mostohám nem állhatott – mesélte. – Az édestestvéreimhez sincs türelme.

A magam élete nem volt ilyen érdekes, de azért meséltem Tomnak Chertseyben élő családomról, meg arról is, hogyan boldogulunk Sarah-val a boltban, s hogy viszontláttam Abby barátnémat. Azután a Tőzsdén tett látogatásunkra fordítottam a szót, s hogy milyen elegáns, divatos népeket volt szerencsénk látni.

– Hamarosan eltűnnek azok az elegáns népek – mondta Tom. – Most, hogy a király meg az udvar elhagyta Londont, kisvártatva követi a többi is.

Ezzel aztán a pestisre terelődött a szó, s megkérdeztem, mi lenne a leghatékonyabb orvosszer.

– Erről mindenki másképp vélekedik – mondta Tom. – Némelyek szerint a legüdvösebb, ha az ember egy aranyat vesz a szájába, valahányszor kilép a házból – s az aranyak közül is az Erzsébet idejéből való arany a legjobb.

– Arany angyalt még sose láttam! – ingattam meglepetten a fejemet. – Nemhogy volna egy, amit a számba tehetnék!

– Van sok egyéb orvosság is. A szádba éppenséggel egy darabka szerecsendiót is tehetsz. Vagy rozmaringszálat. Vagy szegfűszeget! – tette hozzá nevetve. – Avagy pörkölt fűgét, dohánylevelet, vagy meztelen csigát!

Megborzongtam.

– Van a doktornak mindenféle orvosszere, olcsóbb is, drágább is. A gazdagoknak egyszarvú szarvából és mézből főtt szíverősítőt kínál, a szegényeknek szegfűszegből és gyopárból elegyített kotyvalékot. Jól megszédheti ám magát az ember a pestisen!

– Akkor hát a te doktorod... kuruzsló? – meredtem rá hitetlenül.

– Dehogyan – rázta meg a fejét Tom. – Olyasmit ajánl csak, amiben hisz is.

– No és te magad mit szednél a járvány ellen?

Elgondolkodott.

– Búzavirág magva-levele, borba áztatva, úgymond, igen hatásos arra nézve, aki az én bolygóm jegyében született.

– S én vajon ugyanazt szedjem?

– Te a Nap jegyében születél, mondta a doktor – szólt Tom, és magamban megörültem, hogy rólam beszéltek. Tom összevonta a szemöldökét, elgondolkodott. De szívesen elsimogattam volna a két szemem között felbukkanó kis redőt! – A Nap virága a bazsarózsa – szólalt meg végre –, habár az én tudományom még nem elegendő. – Felderült az arca. – De köztudott, hogy ruta levelével elegyítve kellemes álmodást hoz, a rettegést elűzi, és ez ugye jótekingő hatás. Rábólintottam.

– És hol tehetünk szert ilyen virágra?

– Beáztatom a leveleket, s már holnap elkészítem neked a főzetet, Hannah.

Megint kimondta hát a nevemet, s megint olyan simogató volt a hangja! Megtorpantam, feléje fordultam, és rajtakaptam, hogy le nem veszi rólam a szemét. Egymásra mosolyogtunk, s én a gyönyörűségbe úgy beleborzongtam, mintha jeges vízzel permeteznék a gerincemet. Tom nem szólt, csak a kezemet fogta meg, s mielőtt eleresztette volna, egy pillanatra az arcához szorította. Éreztem, hogy mindkettőnknek volna szólnunk, tennünk valamit, de efelől tudatlanok lévén, csak folytattuk némán az utunkat.

Chelsea takaros falucska volt a Temze partján, zsupfedeles házai, a földek, a néptelen utcák kicsit a szülőfalumra emlékeztettek. A folyó mentén elterülő mezőt ragyogó zöld gyeppel borította, közte fehér margaréta és arany körömvirág virított százával. Tom átvezetett ezen a legelőn a folyó partjára, ahol zsombék zöldell, s a vizet akár a zöld haj, lepte a sűrű nád. Levetettük a cipőnk, s egy darabig békésen lógáztuk lábunkat a vízbe, néztük az elhaladó dereglyéket, s hallgattuk a madárdalt. Mintha a szokásosnál több volna a bárka, mondtam, és Tom rábólintott: a pestistől való féltükben sokan a folyóra szálltak, inkább bárkákon, átabotában összerótt tutajokon élnek, míg el nem múlik a veszedelem.

Tom listát hozott magával, az állt rajta, milyen virágokat, gyógynövényeket kér a doktor. Volt ezek között arkangyalfű, búzavirág, vad fokhagyma, ördög szem, turbolya és zsálya – mind a pestis megannyi ellenszeréhez való, mondta Tom. A mező szélén, a már ismerős helyeken szedte a növényeket, a virágok fejét lecsippentette, muszlinzacskókba gyűjtötte, azok pedig a vitorlavászon szütyőbe kerültek. Ezután megmutatta, hol nő a vadibolya, és a segítségével jócskán került virág a kosaramba. Sűrűn nőtt itt borragófü is, abból is kért Sarah a cukorkakészítéshez. Tom is szedett belőle, mivel, magyarázta, ennek a főzete elűzi a mélabút. – A vidámság a legjobb medicina, mondogatja a doktor – tette hozzá.

Derűs kedvvel indultunk vissza, de Londonhoz közeledve mintha láthatatlan lepel borult volna ránk, s fojtotta el a kacaghatnánkunkat. Hallgatott a város (vasárnapi bünbánat uralkodott), mintha visszafojtott lélegzettel várná a bizton bekövetkező csapást. Megborzongtam, mert tudtam már, hogy a rettegett veszedelem maga a pestis.

Amikor odaértünk a bolthoz, Tom szorosán mellém lépett, megfogta egy hajfürtömet, a szemembe nézett, és a fürtöt az ujjá köré csavarta, hogy kénytelen voltam az arcomat egészen az arcához közelíteni. Szinte lélegzeni sem bírtam, azt gondoltam, mindjárt megcsókol, mikor a csendes utcán a macskaköveken koppanó facipők zaja hangzott fel, s Tom meg én távolabb szökkentünk egymástól. Két asszony bukkant

fel – de micsoda teremtések! Rémisztő vén banyák, zsákvászon gúnyában, a fejükön csuklya, s a kezükben hosszú, fehér bot.

Ösztönszerűen hátráltam; pusztá megjelenésük is riasztott. Tom is követte példámat, behúzódott a bolt bejáratába.

– Kik ezek? – suttogtam reszketve, amikor tovább haladtak. – Hová mennek?

– Halottfirtatók – válaszolt Tom. Rémulten néztem rá, ő pedig folytatta. – Az egyházközség szolgálatában állnak. Halálesetnél ezeknek a banyáknak a hátborzongató kötelessége, hogy megvizsgálják a holttestet, s megállapítsák, mi volt a halál oka. Ha a pestis jelét találják a testen, az egyházi dolga megásni a sírt, s gondoskodni róla, hogy a házat negyven napra lezárják.

– De hát errefelé még nem ütötte fel a fejét a pestis!

Tom arca elkomorult.

– Tartok tőle, hogy már itt is megjelent. – Megszorította a kezemet. – De menj csak be, és meséld el a nénédnek, mit láttál – talán ő tud már többet is. – Felkapta a pillantásomat és elmosolyodott. – Ne csüggedj, akármit hallasz is. Ahogy elkészül a szíverősítőd, bekopogok nálad.



## Hatodik fejezet Július második hete

*„Ó, Uram, mily szörnyű látvány mindenki! És az utcán semmi egyébről, csupán halálról folyik a szó!”*

Amikor bementem, csupán egy szál gyertya égett a hátsó szobánkban. Sarah az ágyon ült, kezét összekulcsolta az ölében.

– Mi történt? – kérdeztem riadtan. Nővérem keze alatt mindig égett a munka, cukrot méricskél, számadást írt, vagy éppenséggel ruhát foltozott – most meg csak ült ott, az arca rémul és sápadt.

Letettem a kosarat és Sarah-hoz léptem.

– Két szörnyű vénasszonyt láttam az úton. Halottfirtatók, mondta Tom. Láttad őket te is? Hol jártak? Sarah keze ökölbe szorult.

– A közelben, Hannah. A Korona és Király teréről nyíló első mellékutcában.

– És hol kutattak?

– A Kék Lúd melletti régi házban. – Sarah a padlóra szegezte pillantását.

– Dickon és Jacob házában?!

– A kisbaba... – bólintott Sarah. – A kis húguk, Marie...

Elállt a lélegzetem.

– Csak nem...?

Sarah nyelt egyet.

– Tegnap betegedett meg, de Mrs. Williams, az édesanyja nem szólt senkinek, mert félt, hogy kihívják a hatóságokat. Azt mondta, csak valami kiütés. Vagy csak izzadás. De ma reggelre két bubó jelent meg a gyermek testén.

– Az micsoda? – kérdeztem reszketeg hangon.

– Kemény duzzanat. A lágyékon, a nyakon, vagy a hónaljban bukkan fel. – Sarah elhallgatott egy pillanatra. – A pestis csalhatatlan jele...

– És azután mi történt?

– Mrs. Williams patikáriust hivatott, mert orvosra nem telik nekik. És nem da Silva doktor jött el, hanem valaki más. De még oda sem ért, mire a bubók annyira megteltek, hogy a gyermek sikoltózott fájdalmában, valahányszor a lábát vagy a fejét próbálta mozdítani.

Végigfutott rajtam a hideg.

– És mire a patikárius megpróbálta felszúrni a bubókat, már késő volt. Azt mondják, a gyermek még egyszer felsikoltott – rettentő volt hallani – és meghalt.

Zsámolyt húztam Sarah mellé, leültem, és néhány percig meg sem tudtam szólalni. Megpróbáltam felfogni, megérteni, mit jelenthet mindez. A kis Marie-t jóformán nem ismertem, alig volt kétesztendős, épp csak megtanult járni, nemigen láttam kint az utcán Dickonnal és Jacobbal. Tömzsi, maszatos kisgyerek volt, totyogva próbálta megfogni a cicákat. Egyszer adtam neki néhány cukrozott rózsaszirmot, ő gagyogott valamit és odébbállt.

Kis hallgatás után megkértem Sarah-t, mondja el mi történt.

– Abból tudtam meg, hogy a gyermek... vagyis hát hogy mi történt, amikor megkondult a Szent Domonkos lélekharangja. Azután Mr. Newbery kopogott az ajtónkon, és kiáltott be, hogy valami szörnyűség történt. Mire kimentem, már mindenki az ajtajában volt, de csak álltak némán, mozdulatlanul. Házról házra jártam, kérdezgettem, mi történt, de csak sírtak, és jóformán szólni sem tudtak. Aztán Mrs. Williams rohant ki az utcára. A ruháját szaggatta, marokszám tépte ki a haját, őrvjögött fájdalmában. Csak akkor mondta meg valaki, hogy Marie halt meg, s hogy úgy vélik, a pestis vitte el.

A tűzhelyhez léptem, feltettem az üstöt, hogy kamillateát készítek magunknak. Valósággal megdermedtem; mintha fagyos úr támadt volna bennem. Hogyan lehetséges ez? Hisz az a gyermek az egyik percben még itt bóklászott körülöttünk vidáman, s a következőben már halott?

– Az a legrosszabb – szólalt meg Sarah –, hogy az a szegény asszony... az anya, akinek szinte eszét vette a fájdalom... talán valami vigaszt lelhetne, ha volna, aki nyugtatgatná, s a lelkére beszélne, hogy most a többi gyermekével kell törődnie – de senki sem mer a közelébe menni.

– Nincsen férje – mondtam, mert eszembe jutott, Sarah mesélte egyszer, hogy Jacob édesapja tengerész volt, és ebben az esztendőben lelte halálát a tengeren.

– Nincs férje, nincs, aki támogassa – ingatta a fejét Sarah. – Úgy éreztem, tennem kell érte valamit, átölelnem, vigasztalnom, de sehogy sem bírtam rávenni magamat. A pestistől való rettegés erősebb. És így szegény egyedül szenved el a fájdalmát. – Sarah sírva fakadt. – De a legrosszabbat még nem is hallottad – szólt könnyek között, én pedig, amilyen önző vagyok, menten körülnéztem, hol lehet Miu.

– Nem Miu az – rázta meg a fejét Sarah. – Ott van egy dobozban az ágyunk alatt, ki sem mozdult a házból.

– Akkor hát mi van? Gyorsan mondd el! – kérleltem.

– A legnagyobb gyermek, Kate is elkapta – ugyanazok a tünetek. És a házukat lezárták.

– Ó... – szóhoz sem jutottam.

Hallgattunk; vártuk, hogy felforrjon a víz. Azon töprengtem, milyen is lehet odabent abban a házban, Mrs. Williams csak ül, és várja, hogy mikor bukkan fel megint a pestis előjele, várja, mikor kopogtat megint a Halál, hogy még ezt a gyermekét is elvigye.

– És mi lesz, ha ő maga is meghal? – kaptam fel a fejemet. Ha Mrs. Williams lesz a következő, és a gyermekek ott maradnak magukban, bezárva?

– Nem tudom – rázta meg a fejét Sarah. – Talán elviszik őket valamelyik pestisházba – ámbár abból kevés van, s azok is, mint hallom, már mind megteltek.

– Lezárták már a házukat?

– Tartok tőle – bólított Sarah. – És most ott maradnak bezárva negyven napig.

– Hogyan viselik ezt el a fiúk?!

Sarah némán nézett rám, és kiolvastam a szeméből a gondolatot: előbb-utóbb a fiúkat is elragadja a pestis.

– Talán adhatnánk nekik valamit! – kaptam fel hirtelen a fejem.

– Én is erre gondoltam – bólított Sarah. – Valamit, ami felvidítja a gyermekeket. Valami édességet.

Az üstben felforrt a víz, hát leforráztam a kamillavirágot, és néhány percig állni hagytam.

– Még ha bezárták, lelakatolták is a házat, megkérhetnénk az őrt, adja át nekik az édességet.

Sarah a köténye sarkával törölgette a szemét.

– Jó érzés lesz, ha adhatunk nekik valamit – ha csak valami apróságot is – mondta, és felállt. – Lássam, milyen virágot szedtél?

Megmutattam a kosarat meg a tartalmát, s míg a teánkat ittuk, elmeséltem, hogyan telt a nap, milyen figyelmes és kellemes útitársnak bizonyult Tom. Azt persze nem említettem, amikor elragadtatottan néztünk egymás szemébe, hiszen ezek a meghitt pillanatok csak kettőnkre tartoznak – majd később felidézem őket.

Levettem a zöld ruhát, munkaruhát öltöttem, Sarah pedig vizet tett fel egy lábasban, majd jókora darabot tört le egy cukorsüvegből, és a vízbe dobta.

– Holnap majd elkészítjük a borragófü virágát – magyarázta. – Azt mondják, jó hatással van a kedélyre. De ma este cukrozott ibolyát készítünk. Aztán átvisszük Williamsék házához, és igyekszünk, hogy amit látunk-hallunk, ne riasszon meg túlságosan. – Megrázta a lábast, hogy hamarabb oldódjon fel a cukor. – Akármennyire megrémülünk, semmi ahhoz képest, amit nekik kell elszenvedniük.

Utasított, hogy vagdossam le az ibolya virágát a száráról, s mossam meg, ő pedig vizet forralt, hogy felolvassza a cukrot. A habját többször is leszedte, míg sűrű, tiszta szirupot nem kaptunk. Azután az ibolyát – mintegy negyedét annak, amit előzőleg szedtem – alaposan elkevertem a szirupban, majd az egészet megnedvesített tálcára öntöttem.

A keverék szinte azonnal dermedni kezdett, s mi hagytuk, míg a többi ibolyát, meg a borragófü virágát megmostuk, másnapra. Mire megint ránéztünk a keverékre, a lapos lepény szinte teljesen megszilárdult. Sarah óvatosan kis négyzetekre vágta, darabonként felemelte a tálcáról, és fehér papirosra tette. Nagyon csinos látvány volt, én ugyanis igyekeztem mindenféle árnyalatú ibolyát szedni, fehértől rózsaszínen át egészen sötétliláig. De persze az a szegény család aligha fogja méltányolni a színek szép összhangját...

Mire az ibolyalepény kihült, becsomagoltuk és elindultunk Williamsék portája felé. Ajtót-ablakot már ráccsal zártak el, a bedeszkázott bejáraton ott éktelenkedett a vörös kereszt. És a kereszt fölött felirat – amelyet már a St. Giles-i házon is láttam: **LEGYEN HOZZÁNK IRGALMAS AZ ÚR!**

Sarah meg én szorosan markoltuk egymás kezét. El sem tudom mondani, micsoda félelem telepedett ránk, amikor az otthonunk közvetlen közelében láttuk ezeket a baljós szavakat, s elképzeltük, micsoda rettevésben élhet az a kis család az ajtó mögött.

Az őr – szakállas fiatal férfi – a ház előtt ült egy zsámolyon, alabárdját keresztbe tette az ajtó elé.

– Odaadná ezt az édességet a gyermekeknek, amikor legközelebb látja őket? – kérdezte Sarah, és átnyújtotta a kis csomagot.

– Majd holnap reggel – bólintott az őr –, mikor beviszem nekik a tejet meg a kenyeret.

– És... és ők... – Elhallgattam. Meg akartam kérdezni, jól vannak-e, de hát hogy is lehetnének, és nem tudtam, mi egyebet kérdezhetnék.

– Most alszanak – mondta az őr. – A patikárius mindnyájuknak altatót adott.

Ellentétes érzések közt vívódtam – szabadulni szerettem volna minél hamarabb, másrészt többet megtudni szegényekről, de Sarah már rángatta a kezemet, hogy fordulnánk vissza.

Boltunk felé ballagtunkban csak egyszer néztünk vissza a lezárt, néma házra.

– Ibolyalepény... ugyancsak sovány vigasz – mondta Sarah. – Vajon segít-e rajtuk?

– Nem tudom – vontam meg a vállam.

De azért örültünk, hogy odamentünk.

Másnap cukrozott borragófüvet vittünk Williamsék házához, és az őrnél hagytuk, de nem tudhattuk, vajon odaadta-e, vagy ő maga falta fel.

A heti jegyzék 750 halálesetről számolt be London városában, és rosszkedvűen tapasztaltuk, hogy a bolt forgalma lanyhul. Sok vevőnk, jobbra a tehetősebbje, tudta, hogyan szerezhetne egészséglevelet, s utazott el vidéki házába. A király és az udvar még tovább vonult – Isleworth-ből Hampton Courtba –, mivel, úgymond, Isleworth nincs elég messze a Londonban dúló ragálytól, s félő, hogy a pestis ott is utolérné őket.

Szombaton egy gyümölcsáros toppant a boltba: – Cseresznyét vegyenek! Szép, érett cseresznyét! – Sarah azt mondta, korai még, hogy megérjen a kenti cseresznye, s ezt alighanem hajón hozták Németalföldről, de addig noszogattam, míg vásárolt belőle, mert alig vártam, hogy kipróbálhassam édesanyám cukrozott cseresznye receptjét. Megmostam egy jó adag gyümölcsöt, gondosan kimagoztam, félbe vágtam, aztán egy kis vízzel a tűz fölé tettem, lekvárfőző lábasban. Amikor forró lett, szitára borítottam, majd egy ruhára tettem száradni, s végül vissza a lábasba, finomra őrölt cukorral rétegezve. A lábast visszatettem a tűzre, a cseresznyét le-forráztam, aztán lehűtöttem, s ezt a műveletet háromszor megismételtem, míg felvette az egész cukrot, és kikristályosodott. Ezután gyorsan hideg vízbe mártottam, és kitettem száradni a napra.

Ezt a receptet nem ismerte, mondta Sarah, s eddig nem is dolgozott cseresznyével, de igen tetszetős a kész édesség, állapította meg, és az íze is finom.

Aznap este Mr. Newberytől értesültünk, hogy az utcánk végén újabb haláleset történt, de mivel az illető egyedül élt, a házat nem kellett lezárni. Az utóbbi három napban nem kaptunk újabb hírt a Williams családról, amikor tehát bezártuk aznapra a boltot, elhatároztuk, hogy odamegyünk és érdeklődünk felőlük.

A ház előtt aludt és horkolt az őr, Sarah tehát bekopogtatott a szomszéd házba, hogy tudakozódjon a család felől.

Mrs. Groat, a szomszédasszony, megrázta a fejét.

– Két napja nem hallottam róluk. Az első este, meg más nap is nagy jajveszékelés, lábdobogás hallatszott, de két napja semmi.

– Eleséget vittek-e be nekik? – tudakolta Sarah.

Az asszony vállat vont.

– Az őrnél van pénz, hogy megvegye a mindennapit, s tejet hozzon a gyermekeknek, de igaz, ami igaz: tartok tőle, hogy magának vett belőle sert. Holnap akarom megkérdezni a templomban a tiszteletes urat, mit tehetnék. – Ránk nézett, halkabbra fogta a hangját. – Azt se tudom, élnek-e még.

Ennek hallatára Sarah egyenesen a Williamsék házat őrző strázsához lépett, és megpróbálta felrázni. Sajnos alighanem valóban serre költötte a pénzt, mert jócskán kellett rázni, a fülébe kiabálni, mire magához tért valamelyest.

– Tudni szeretnénk, hogy van odabent a család – szólta Sarah, s az őr ostoba arcát, tétova pillantását látva, kipréselt magából néhány udvarias dicsérő szót, amiért a fickó törődik a szerencsétlenekkel.

– Járt-e náluk orvos? – tudakoltam. Ha másképp nem segíthetek, gondoltam, elszaladok da Silva doktorért, hátha tehet értük valamit.

Az őr arcára részeg vigyor telepedett.

– Nincs sok bajom ezzel a családdal, hallgatnak, mint a sír.

– De mi tudni akarjuk, hogy jól vannak-e! – kiáltotta Sarah. – Mikor látta őket utoljára?

– Megkérdezné, hogy vannak? – szoltam én. – Megtudhatnánk, szükségük van-e valamire?

A férfi odahajolt az alabárdjáért, felkapta, és meglengette az orrunk előtt.

– Ezt a házat én őrzöm! Ide ugyan be nem megy senki!

– De maga bemehet, igaz? – vágtam vissza. – Megnézheti hogy vannak.

– Maguk tán rokonok? – vetett ránk gyanakvó pillantást.

Én már épp nem akartam mondani, de Sarah gyorsan rávágta, hogy igen, igen, kedves rokonaink, és nagyon aggaszt a sorsuk.

– Reméltük, hogy ilyen magafajta értelmes ember gondoskodik róluk – tettem hozzá, mert láttam, a hízélység az egyetlen, ami felrezzentheti tunyaságából. – Adna némi tájékoztatást felőlük?

Most már széles vigyorral tápászkodott fel, szedte elő a kulcsait, s nyitotta ki sorra az ajtóra erősített láncon a lakatokat. Belökte az ajtót, ami néma csendre és sötétségre nyílt.

– Megvannak? – rikoltott be a házba az őr. – Kellene-e valami?

Sarah meg én összekapaszkodtunk és bekémleltünk a házba, ahol egyetlen szál gyertya vagy méces sem világított a sötétségben. Aztán elért hozzánk a házból gomolygó bűz, aminél fertelmesebbet még sosem éreztünk. Sietve hátráltunk.



– Félek, hogy igen nagy a baj – suttogta Sarah, aztán erőt vett magán, és bekiáltott: – Mrs. Williams! Szükségük van-e valamire?

Semmi válasz.

Rémülten néztünk egymásra. Émelyített a bűz, nem volt kellő bátorságom, hogy belépjek a házba.

– Bemenne? – kérdezte Sarah az őrtől.

– Nem én! – vágta rá. – Nem azért fizetnek, hogy hulla-házba lépjek!

– És neked sem szabad beljebb menned! – szorongattam Sarah karját.

Mrs. Groat jelent meg mögöttünk, bekémlelt a ház sötét mélyébe.

– Legjobb lesz, ha megint bezárom – vélekedett az őr, de odabentről egyszer csak nagy robaj hallatszott, hogy mindannyian felkiáltottunk ijedtünkben, és a következő pillanatban egy halvány kis alak ugrott vagy zuhant le a lépcsőn és rontott el mellettünk, s végig a macskaköves utcán, oly sebesen, mintha ezer ördög üzné.

– Kísértet! – sikoltott fel Mrs. Groat, térdre hullott, és fo-házkodni kezdett.

– Dehogy! – néztem hitetlenül a gyerek után. – Hisz ez a kis Dickon!

– Anyaszült pucéron menti az életéti – suttogta Sarah.

Néztem, amint a gyerek eltűnik a sarkon, és utána is eredtem volna, de Sarah látta, mi jár az eszemben, és erősen szorította a karomat.

– Nem mehetsz! Biztosan rajta is kiütött már a pestis!

– De ki fogja gondját viselni?

– Mi nem tehetjük! Ha elfogod, az mind a kettőnk sorsát megpecsételi!

Mikor visszafordultunk, láttuk, hogy az őr még akkor is az ajtóban tétovázik. Szippantott egyet, aztán undorral el-fintorodott.

– Döghalál bűzét érzem!

– Be kell mennie, hogy megnézze – makacskodott Sarah. – Nem zárhatjuk le így a házat. Menjen be, nézzen utána, ki halt meg.

Némi rábeszélés után – s ehhez a Sarah zsebéből előkerült néhány pénzdarab is segített – bement, de pár perc elteltével már jött is vissza, és közölte: odafent az ágyban két halott gyermek fekszik, az anyjuk pedig, ugyancsak holtan, a konyhaasztal mellett hever.

Gyorsan terjedt a hír. A ház előtt összeverődtek az emberek, sokan zokogtak. Sarah visszafojtotta könnyeit, s megkért valakit, menne el a paphoz, hogy jöjjenek a halottat öltöztető asszonyok, s készítsék elő a megboldogultakat a temetésre.

Hazamentünk, de nem jött álom a szemünkre. Szüntelenül a szegény kis halott gyermekek jártak az eszünkben, és azon töprengtünk, mi történhetett a kis Dickonnal. De nem láttuk soha többé, és sem akkor, sem később nem hallottunk róla semmit.



## Hetedik fejezet Július harmadik hete

*„Minő szomorú látvány a sok néptelen utca, s a Tőzsdén is gyér a nép... és minden három bolt közül kettő bezárt.”*

Amikor a Williams család halálának másnapján bezártuk a boltot, Sarah-val elhatároztuk, odamegyünk a házhoz, s megkíséreljük kideríteni, mikor lesz a temetés, mivel, mondta nővérem, nem illő, hogy egy anyát és gyermekeit úgy földeljenek el, hogy sírjukra egyetlen szál virág se kerüljön.

Még aznap tudakozódtunk Dickon felől, de nem jutottunk nyomára, és igyekeztünk elhitetni magunkkal, hogy valahol talán befogadta egy szíves család, vagy legalábbis egy dologházban, vagy pestisházban lelt menedéket. Irtóztunk a gondolatától, hogy most is London utcáin kóborol, rémülten, pucéron, éhesen; hogy végül talán a csatornában húzta meg magát, patkányok között, vagy Westminsterben, a Fleet undok árkában, ahol, mondta Sarah, a folyó vizét valósággal elrekeszti a bűzlő hulladék, s ahol a legalja kol-dusok nyomorognak eldobott csontokon, koszló maradványokon.

Williamsék ajtajáról-ablakáról eltűnt a deszkaborítás, s a rettegett vörös kereszt helyét fehér foglalta el, hírül adva, hogy a vesztegzár immár nem teljes, ámbár hús napnak kell még eltelnie, mire a házat kifüstölik s alkalmas lesz rá, hogy bárki beköltözzön. Most nem állt előtte ő, ám pletykálkodó szomszédasszonyoknak, közelben játszadozó gyermekeknek sem volt nyoma. A járókelők alkalmasint értesültek a halálesetről, mert széles ívben elkerülték a házat, mintha még az onnan kiáramló levegőt sem akarnák beszívni.

Bekopogtattunk a szomszéd házba, s Mrs. Groat jelent meg az ajtóban – pipázva. Beszéd közben is állandóan pöfékelt.

– Azt hallottam, ez az egyetlen, amivel a pestis megelőzhető – mentegetőzött –, s el nem hagyom egy percre sem, hisz úgy hullanak körülöttünk az emberek, akár a legyek.

– A gyermekek temetése felől szeretnénk tudakozódní – szólt Sarah, és hátrább lépett, hogy elkerülje a mindent beburkoló füstfelhőt.

– Temetés biz' nem lesz – rázta meg a fejét Mrs. Groat. – A polgármester utasítására mindennemű gyülekezés elkerülendő.

– De valami kis szertartás csak lesz! – kiáltott fel Sarah. – Legalább a pap állna ott a sírjuknál s küldené szegényeket imával az útjukra!

– Alig hinném – ingatta a fejét az öregasszony. Az ő torkát is marta a füst. – Máris annyi volt a temetés, hogy azt mondják, a halottaktól minden teketória nélkül kell megszabadulni. Csak a léleklarang kísérheti őket utolsó útjukra.

– De hisz ebben az egyházközségben nem is haltak meg sokan, ugye? – kérdeztem.

Mrs. Groat megvonta a vállát.

– Tegnap ketten is a Néma Barátok utcájában. Állítólag láz vitte el őket – tette hozzá jelentőségteljesen. – Aztán ez a szegény Williams család, meg a *Hamis Medve* cégére alatti ház – ott négyen haltak meg, ketten a mészárszéknél, egy pedig a Búzós Ösvény egyik házában, amit nemrég zártak le. Azt beszélik, az elmúlt két hét minden egyes napján temettek a Szent Domonkosban.

– Nem is sejtettem... – rebegte Sarah, én pedig magamban összeadtam a hallott számokat. És mintha csak Mrs. Groat szavát akarná igazolni, a város több pontjáról is felhangzott a léleklarang kongása.

– Azt beszélük – fogta halkabbra a hangját az öregasszony –, hogy a Szent Domonkosban meg a kisebb temetőben már-már nincs is hely, s be sem fogadnak több halottat. És mi lesz akkor? Azt mondja az uram, a többit ott hagyják rothadni a házukban!

Meghőköltünk.

– Máris kordéval szedik össze az elhaltakat, nem halottas kocsin – folytatta Mrs. Groat. – Az este jöttek el a gyermekekért, s egy rakáson vitték ki mindőjüket.

Sarah-val egymásra néztünk.

– Hisz ez sokkal, de sokkal rosszabb, mint ahogy gondoltam – suttopta.

– Úgy bizony – bólintott Mrs. Groat. – Alighanem áltattuk magunkat mindnyájan. Az uram meg én itt is hagynánk a várost, ha tehetnénk – de hová is menjünk? Ki fogad be valakit is ebből a városból, mikor csak Isten a tudója, miféle levegőt, miazmát hordozna magával? Meg aztán, meg sem tudnánk fizetni az egészséglevelet.

Sarah megtudakolta, milyen fajta dohányt szív Mrs. Groat, bár el sem tudtam képzelni akár magamat, akár Sarah-t, amint valami bűzölgő pipát szortyogtatnánk, de azt sem, hogyan sikerülne egyidejűleg pipázni is, lélegezni is, hogy meg ne fulladnánk.

Minden jót kívántunk a derék asszonyságnak (bár magunkban eltűnődtünk, vajon nem kapta-e máris el a ragályt, hisz olyan közel volt a fertőzés fészkehez), s hazafelé indultunk. Sok munka várt ránk, a rózsavizet már majdnem az utolsó cseppig elhasználtuk, s hamarosan nekiállhatunk, hogy újabb adagot készítsünk, hiszen alapkélléke jóformán valamennyi édességnek.

Út közben elhaladtunk egy hordszék mellett, amelyben valakit pestisházba vittek; az alkalmatosság előtt egy férfi járt, kezében fehér bottal, és egyfolytában csengettyűt rázott, figyelmeztetve mindenkit, hogy térjen ki előlük. Miközben félreálltunk, hogy utat engedjünk, Sarah belém karolt, és magához húzott.

– Mardos a büntudat, amiért idehoztalak, és kénytelen vagy mindezt elviselni, Hannah – suttopta. – Bárcsak megkaptad volna a második levelemet, mielőtt elindultál Chertseyből!

– De ha nem jöttem volna el, most egyedül lennél! – protestáltam. – Nem volna jó, ha senki sem állna melletted. Különben is... – Egy pillanatnyi tétovázás után folytattam ...– ha megbetegszel, ki törődne veled?

Valamit elhallgattam – mert elszégyelltem magam miatta –, mégpedig azt, hogy igenis itt akarok lenni, hogy veszedelmesnek, izgalmasnak találom most a londoni életet. Volt ehhez némi köze annak is, hogy megismerkedtem Tommal, meg a körülöttünk egyre sűrűsödő aggodalommal, feszültséggel. Odahaza, Chertseyben nyugodalmas volt az életünk. Megsavanyodott a tej, zsizsik esett a búzába – legfeljebb ilyesmi zavarta meg békés mindennapjainkat. Hanem itt és most keserves, szívszorító veszedelem leselkedik minden nap. Lánggal égő szakadék peremén egyensúlyozunk.

Aznap reggel piacra mentünk, de rendes szokásunktól eltérően – mikor is a legfrissebb bimbókra akartunk szert tenni – később indultunk, hiszen a hervadtabb virág is alkalmas a rózsavíz készítéshez. Ezúttal inkább olcsóbb portékát kerestünk, semmint tökéleteset. A vásárolt virágot vízzel teli zománckancsóba állítottuk a hátsó ajtóknál, s amikor kimentem értük (ám előbb utánaéztem, biztonságban van-e Miu az ágy alatt), Sarah azt ajánlotta, mielőtt nekilátnánk a rózsavíz készítésének, vigyünk el néhány szál virágot a Szent Domonkos temetőbe.

– Ha a családot szertartás nélkül temetik is – mondta Sarah –, legalább elmondhatunk egy imát a gyermekek sírja fölött.

Vittünk egy szál piros rózsát Mrs. Williamsnek, s egy-egy rózsaszínűt Kate-nek, Jacobnak és Marie-nak. Meleg volt az este, és még nem sötétedett be egészen, amikor végimentünk a temetőn – az éjjeliőr éppen elkiáltotta a nyolc órát –, de jóformán senkit sem láttunk.

– Behúzódnak a házukba – mondta Sarah. – És észrevetted-e, mennyire igyekszik az utcán mindenki elkerülni a másikat?

Bólintottam. Magam is észrevettem, hogy az elmúlt egy-két hétben a járókelők inkább az útszéli árok sarába léptek, mintsem hogy szemtől szembe kerüljenek valakivel, akit talán már megfertőzött a ragály.

Út közben az otthoniakról beszélgettünk, s szívből re-ménykedtünk, és fohászkodtunk, hogy odáig el ne érjen a döghalál.

– Még ha kaphatnék is egészséglevelet, hogyan is mehetnék most haza? – kérdeztem. – Hisz akár a ruhámon is hordozhatom a pestist! – Végignézttem magamon. – Hazavihetem Londonból, s átadhatom a testvéreinknek!

– Bizony itt kell mindkettőnknek átvészelnünk – bólintott Sarah –, s követnünk a szabályokat. Tisztára kell seperni mindennap az utcát a bolt előtt, s vigyázni, hogy ne fogyasszunk romlott ételt. Esténként gondosan megvizsgálni a testünket, nem bukkannak-e fel foltok vagy duzzanatok. Ha elmegyünk otthonról, elrágunk egy gallyacska rozmaringot, valamint szíverősítőt veszünk magunkhoz, és ABRAKADABRA-talizmánt készítünk, mert úgy hallom, az igen hatásos.

– És van még valami – tettem hozzá. – Amikor bementem a fűszereshez, megkértek, fizetéskor mártsam ecetes korsóba a pénzerméket.

– Erre kérjük majd mi is a vásárlókat! – kiáltott fel Sarah. – Legyünk óvatosak, és életben maradhatunk!

Visszamosolyogtam rá, és megszorítottam a kezét. Csupa derű volt a szívem, nem hihettem, hogy meghalhatok, hiszen annyi minden van, amiért élnem érdemes.

Gyászosan kongott a harang, amikor a templomunkhoz közeledtünk, és a sírkertbe vezető kis kapuboltozat fölött hosszú viaszgyertya égett.

Zajt hallottunk. Átnéztünk a kerítésen, és megláttuk, hogy négy férfi mély gödröt ás. A gödör mentén ponyva hevert, s azon – a szívem összeszorult – hét holttest. Nem fakoporsóban, hanem durva lepelbe csavarva, amit a két végén csomóra kötöttek.

Megmarkoltam Sarah kezét, s mert szó nem jött a számra, fejemmel böktem a holttestek felé. Éreztem, hogy összeverődik a fogam. Láttam én már halottat, de egyszerre csak egyet, és azt is szépen kiterítve, megmosdatva, kezét a mellén összetéve, fenyőkoporsóban. Ezeket a holttesteket pedig csak egymásra hajigálták, akár a fahasábokat.

– Nem kellett volna idejönnünk! – Sarah-nak reszketett a hangja. – Látnunk se lenne szabad ilyen borzalmat.

– Gondolod... gondolod, hogy ők azok? – biccentettem a holttestek felé.

– Lehetséges – suttogta Sarah. – Ők, és még néhányan.

– Vagy talán őket már tegnap eltemették – néztem végig a temetőn. – Látod, mennyi az új sír?

Frissen kiásott földhalmok tornyosultak, de hogy a sírok hány holttestet rejtenek, senki meg nem mondhatta. Valamiféle fehér port szórtak az egész temetőre; akár a hó, úgy lepte a földet.

– Mész – válaszolt kérdésemmre Sarah. – Hogy meggátolja a fertőzést, és hogy a holttestek, hogy... hogy...

Megborzongott, nem tudta befejezni a mondatot. A férfiak ástak rendületlenül, félrehajigálták a földet, és trágár nótát gajdoltak hozzá. Bennünket levegőnek néztek.

– Ne kérdezzük meg... hogy a Williams család tagjait temetik-e? – suttogtam.

– Fogalmuk sincs róla, kit temetnek – rázta meg a fejét Sarah. – Papi személy sincs, akit megkérdezhetnénk, hát az a legokosabb, ha hazamegyünk. Itt nem veszik hasznunkat, s a gyomrom felfordul az ilyesmi láttán.

– De legalább dobjuk be a virágokat – kérleltem.

Sarah bólintott.

– És mondjunk el egy imádságot.

Áthajoltunk hát a kerítésen, bedobtuk a rózsákat, s láttunkra a sírásók is elcsendesedtek. Imát mondtam a Williams családjáért, azután szomorúan hazaballagtunk.

A halálozások heti jegyzéke szerint azon a héten ezer ember halt meg.

– Ezren! – hallatszott mindenünnen az elszörnyedt suttogás, noha nemsokára kitudódott, hogy ez a szám sokkal alacsonyabb a valóságosnál. Mr. Newberytől megtudtuk, hogy az elhunytak családtagjai megvesztegetik a halottfirtatókat: tulajdonítsák az elhalálozást kiütéses láznak vagy vörhenynek, mivel ha

a „pestis” szó kerül a halott neve mellé, az egész családot bezárják negyven napra a házba. Mint elmondta, a halottfirtatók jobbára kegyetlen, állatias lények, akik a tulajdon édesanyjukat is eladnák egy fiaska pálinkáért.

Fekete nap volt ez a mi számunkra is, mert Miunak nyoma veszett. Jóformán be sem tettem a lábam a hátsó szobánkba, mert egész nap a boltban készítettem narancsvirág-főzetet: vizet forraltam, megáztattam benne a narancsvirágot, majd a halványlila folyadékot többször is átszűrtem muszlinruhán. Vacsorára Sarah galambpástétomot vásárolt egy pástétomárustól, s amikor hátra mentünk, és Miut szólongattuk, hogy neki is vessünk egy falatot, nem volt ott a pórázul szolgáló madzag végén. Sarah meg én elszörnyedve meredtünk egymásra.

– Reggel még itt volt? – kérdezte Sarah.

– Itt – bólintottam. – Adtam neki egy kis kenyeret, tejjel.

Csomóra volt kötve a madzag, ügyeltem rá!

Az ágy alá kandikálva megállapítottuk, hogy Miu valahogyan kiszabadította a fejét a nyakára csomózott hurokból. Mind a ketten sírva fakadtunk.

– Elkapták a kutyafogók – egész biztosan! – zokogtam. Szinte láttam szomorú sorsát, mert épp az előző nap hajtott el az utcán egy nyikorgó szekér, pereméig megrakva egymásra hajigált kutya- és macskatetemekkel.

Végigkutattuk a szobát, hátha elbújt valahová (bár rejtekhely nemigen akadt), azután Sarah az elülső ajtón nézett ki, én pedig hátra mentem. Átkutattam az udvart, az árnyékszékre is benéztem, minduntalan szólongattam Miut, s közben kanállal ütöttem egy lyukas lábast, hátha a zaj hallatán hazaszalad. Ám az udvar üres maradt, én pedig azon jártattam szomorúan az eszem, hogy ha két hete művelem ezt, kisebb-nagyobb cicák hada sereglett volna éhesen az ajtónkhoz.

Letelepedtünk vacsoránkhoz, de még a galambpástétom sem gerjesztette fel az étvágyunkat.

– Próbáljuk elhítenni magunkkal, hogy akárcsak a kis Dickon, Miu is jobb otthonra lelt – sóhajtott Sarah. – Talán felugrott egy kocsira, amelyik kifelé tartott a városból, vagy behízelegte magát egy tehetős házba, ahol naponta kerül hús az asztalra.

Bólintottam, de a szívem nehéz volt. Nem mertem hangosan kimondani a gondolatomat: mi történik, ha Miu egy-két nap múlva hazatér? Nem tudhatjuk, hol kószált. Talán a temetőben túrt egér után egy frissen ásott sír mellett, amelyben pestises holttest indult oszlásnak, vagy éppenséggel ragály sújtotta házban talált menedéket? Sűrű szürke bundája akár magát a rettegett kórt rejtheti!

Miu azonban nem került elő, s mi bizonyosra vettük, hogy egeret kergetni bújt ki a madzagból, s az utcán rálelt valamelyik lelketlen, durva fickó, akit állatok agyonverésének szégyenletes munkájára fogadtak fel. Aznap este Sarah is, magam is álomba sírtuk magunkat, de többet nem hoztuk szóba kis kedvencünket, hiszen valósággal a sorsot kísértenénk, ha egy kiscica vesztét siratnánk, amikor körülöttünk sokan szüleiket, gyermekeiket, testvéreiket gyászolják.

Mind többen menekültek a városból vidékre. Egy délelőtt Sarah elszalajtott a fűszereshez rózsaoilajért, és a Tyburn úton több, ládákkal megrakott négyfogatú hintót láttam elhaladni, amelyben cselédek kíséretében előkelő utasok rejtőznek a köznép kíváncsi pillantásai elől a szoroson összehúzott súlyos brokátfüggönyök mögött. Vagy a főnemesség tagjai, gondoltam, de legalábbis tehetős kereskedők, gazdag földbirtokosok, mert nem csak hogy hintájuk van, meg lovaik, s vidéki házuk, ahová kiköltözhetnek, de nem hallottam, hogy közrendű ember megszerezte volna az egészséglevelet. Egy sárgára festett takaros kocsis is elhaladt mellettem, két pej ló húzta, a sörényükbe-farkukba zöld szalagot fűztek, a kocsis pedig takaros zöld libériát viselt. Mivel a kocsis ablakán nem húzták össze a függönyt, bekukkanthattam, és egészen bizonyos voltam benne, hogy Nelly Gwyn az utas, pávakék ruhában, mert éppen akkor felnézett, s bár az arcát félig-meddig elrejtette szalagos főkötője, mintha göndör vörös haj villant volna ki alóla.

Sarah nevetett beszámolóim hallatán; csak azt láttam, mondta, amit látni szerettem volna, de én bizonyos voltam benne, hogy Nelly volt az, hiszen a kocsis Salisbury felé tartott, márpedig azt hallottuk, hogy a király és udvara épp oda tart, hogy még jobban eltávolodjék Londontól. Eljátszottam a

gondolattal, hogy Nellyt maga őfelsége invitálta meg, járjon el néhány fürge táncot az udvari nép szórakoztatására, vigasztalásul, hogy nélkülözni kénytelenek a főváros vigalmait.

Hazafelé baktatva megbízatásom teljesítése után, ha befogom a fületem, akkor is hallottam volna a harangok szüntelen kongását, hírül adva több és több halált, s ha elfordítom is a tekintetemet, akkor is látom az ajtókra mázolt vörös keresztet. Jobbára a város szegényebb negyedeiben pillantottam meg így megjelölt ajtókat – de a Blackfriars negyedben is lezártak egy tekintélyes úriháza, egy másik úrilakot pedig a Fleet utcán. Ez utóbbi ház emeleti ablakáról lefeszettek egy deszkát, és a résen két kisgyermek könnyáztatta arca bámult ki riadtan. Ugyan mi történhet odabent, tűnődtem. Apjuk-anyjuk már áldozatául esett a kórnak? Ki viseli a gondjukat? Senki sem tudhatja – és bizonyára senkit sem érdekel.

Még két dolog vonta magára figyelmemet. Az egyik a te-metőkben folyó buzgólkodás: mindegyikben legalább két sírásó végezte hátborzongató munkáját, szinte szünet nélkül, és az újonnan ásott sírhelyek látványa frissen felszántott földéhez volt hasonlatos. A másik, szembeszökő látvány a számtalan kiaggatott hirdetmény volt: változatos gyógymódokat javasoltak a kór megelőzésére: szinte minden fa törzsén, valamennyi redőnyön papirosok fehérlettek, amuletteket, porokat, szíverősítőket, talizmánokat, pirulákat és varázsszereket ajánlgatva. Némelyik növényi szerről már Tomtól is hallottam, másoknak mindenféle különös holmi volt az alkotórésze: szárított varangyból őrölt por, kénesöt tartalmazó dióhéj, avagy a Biblia egy versének misztikus módon történt másolata. Abban valamennyi egyezett, hogy biztos védelmet ígért a ragály ellen, s a testre ártalmas nedvek távoltartását.

Vajon hatásos-e ezek közül bármelyik is?

Ilyen nagy veszedelemben ugyan melyiket válasszuk?

A számos ígéret és iromány láttán Tom jutott az eszembe, mert a kiruccanásunk óta nem hallatott magáról. Magamban meg is fogadtam, hogy amint csak tehetem, elmegyek da Silva doktor boltjába, s tudakozodom Tomtól az ígért szíverősítő felől. Oknak, ürügynek ez éppen elegendő, bár igaz, ami igaz: a körülöttünk tomboló veszedelem közepette is legfőképpen Tom járt az eszemben, és igencsak vágyakoztam a viszontlátás után.



## Nyolcadik fejezet Július negyedik hete

*„Az a hír járja, Westminsterben már nincsen orvos, és patikárius is csak egy, mert mind a többi meghalt.”*

Da Silva doktor boltjának sötét mélyéről egy irtóztató alak közeledett felém, hogy rémületemben felsikoltottam. Irdatlan, félelmetes teremtmény volt; feje, parányi villogó szeme, jókora horgas csőre mint a ragadozómadaré. S ahogy közeledett felém, rekedt és reszelős hangon lélegzett.

– Távozz tőlem! – sikítottam. Remegve hátráltam, hátam mögött az ajtó felé tapogatóztam, amelyen csak az imént léptem be. Reszketve törtem a fejemet, miféle szent szavakkal üzhethném el ezt az ördögi, földöntúli lényt, de páni félelmemben semmi sem jutott az eszembe.

Bentről futó lábak dobaja közeledett, s Tom hangja harsant fel:

– Semmi baj, Hannah! Csak da Silva doktor az!

Megkönnyebbülésemben sírva fakadtam, és Tom átölelt. – Ebben az öltözékben látogatja a doktor a pestis sújtotta betegeket – magyarázta.

Reszketegen fellelegeztem, s ujjaim közt az ijesztő alakra sandítottam. Most, hogy a szemem hozzászokott a félhomályhoz, már láttam, hogy csakugyan ember az, különös fejfedőben, és valami súlyos, viaszos anyagból készült köpenyben, nem pedig holmi pokolbéli szörny.

– Igazán ő az? – kérdeztem, mert igen jól éreztem magam Tom ölelő karjában, s nem akarózt elhagynom a menedéket.

– Levenné a maszkját, doktor? – kérdezte Tom, mire a félelmes teremtmény felemelte karját, és levette bőrből készült fejfedőjét, csőröstül, mindenestül, s alóla csakugyan a doktor ismerős arca bukkant elő.

– Én vagyok valóban – szólalt meg, s lesimítgatta összekuszált ősz haját. – Éppen pestises betegek látogatására indulok.

Félelmem elpárolgott, hát úgy éreztem, jobb lesz kibontakoznom Tom karja közül, mert nem akartam, hogy ledérnek nézzenek.

– És ezt az öltözéket kell viselnie? – suttogtam.

– Valamennyi patikárius és doktor – már aki Londonban van, és még nem távozott vidékre, gazdag pártfogóival – szolt a doktor – ilyen öltözéket visel.

– A vastag köpeny megakadályozza, hogy a bőrt fertőzés érje – magyarázta Tom –, a csőrben lévő erős gyógyfüvek pedig megtisztítják az áthatoló lélegzetet.

– No és melyek azok a gyógyfüvek? – fordult Tomhoz da Silva doktor.

– Kerekrepkény, vadborostyán, zsálya, turbolya és ördög szem, uram – sorolta Tom, a doktor pedig bólintott. Aztán rám nézett.

– No és maguk ketten, a nővérével, hogy vannak? Hogy szolgál az egészségük?

– Köszönöm uram, nem panaszkodhatunk – válaszoltam. – Ámbár... – a hangom elcsuklott, egy pillanatra elhallgattam. – Néhány szomszédunkat elragadta a kór.

A doktor szomorúan ingatta a fejét.

– Úgy hírlík, a csütörtöki jegyzék már kétezer halálesetet tartalmaz.

– De hiszen ez kétszer annyi, mint a múlt héten! – kiáltottam fel.

– És attól tartok, növekedni fog a szám, hacsak fel nem hagynak a házak lezárásával, ahol elevenen temetik el a holtak mellé a családtagjaikat.

– Da Silva doktor véleménye szerint jobb lenne, ha a betegeket pestisházban szigetelnék el – magyarázta Tom.

– Sajnos, igen kevés pestisház van a városban – szólta komoran a doktor. – Így hát, ha egyetlen személy betegszik meg és bezárják vele a családot és a cselédeket, mi sem biztosabb, mint hogy valamennyiüket megtámadja a kór.

– És van-e rá eset, hogy valaki felépüljön a pestisből? – kérdeztem, mert Sarah-val ezen tűnődtünk.

– Lehetséges – de csak a megfelelő időben alkalmazott megfelelő kezelés esetén. A bubóknak fel kell fakadniuk. – A doktor Tomhoz fordult, és vizsga tekintetet vetett rá.

– Fehérliliom gyökere disznósírba keverve hatásos szer a pestis kelevényeinek megérlelésére – vágta rá Tom.

– Valóban – bólintott a doktor. – Ha a bubó felfakad, kibocsátja mérgeit, ha azonban nem, az anyaga befelé hatol, s a test valamennyi szervét megfertőzi. – Hallgatott egy sort.

– Hát maguk – fordult hozzám – mivel igyekeznek a kórt megelőzni?

Éreztem, hogy arcomba szökik a vér.

– Tom megígérte, hogy készít nekünk szíverősítőt. Nem tudom, elkészült-e már...

– A virágokat áztatni kell, a folyadékot többször felforralni és leszűrni. Egy hétnél is tovább tartott – mentegetőzött Tom.

– Rengeteg a dolgunk az új betegeinkkel, a gyógyfőzetek készítésével, nem értem még rá, hogy elvigyem.

– Úgy hát maguk mindeddig semmilyen szert nem szedtek? – kérdezte a doktor.

– Sarah is, én is rozmaringszálat rágcسالunk, mielőtt kilépnénk a házból – válaszoltam. – És nyúlláb is van mindegyikünkénél. Meg egy kabalisztikus jel! – húztam elő a mellénykém alól egy papírlapot, amelyre egy vándor házaló írta fel különleges módon az ABRAKADABRA szót, mint varázserejű háromszöget.

– Alig hinném, hogy ez segít – nézett a papírra a doktor.

– No de Tom fiam, mi lesz Hannah szíverősítője?

– Bazsarózsa és búzavirág leveleinek keveréke, borban áztatva – válaszolt Tom. – Általános védőszer, mert úgy gondolom, Hannah is, Sarah kisasszony is fogyasztja majd.

– Nos, akkor hozd tüstént a palackot, s én addig nem indulok el bajba került szomszédaimhoz, amíg épségben haza nem viszed Hannah-t is, a védőszert is. De igyekezz, fiam!

Tom hamarosan hozta a palackot, ám amikor megláttam a sűrű és barna szíverősítőt, nemigen akarózt megkóstolnom. A doktor azonban szigorúan rám parancsolt, hogy vegyem be. Aztán Tom visszakísért a boltba, s út közben két fickót láttunk, amint lánccal-lakattal épp bezárnak egy házat a Friars utcában. Tomnak elmondtam, mi történt a Williams családdal, s hogy Dickon hogyan szökött ki a házból és vette futóra. Hallotta hírét, mondta Tom, hogy sokan megtébolyodnak, amikor eléri őket a kór.

– Azt beszélik, volt, aki kivetette magát az ablakon, vagy a folyóba ugrott és ott lelte halálát. – Tom szomorúan ingatta a fejét. – Szörnyű ám a fájdalom, amikor a bubók megduzzadnak, sokan valósággal eszüket vesztik kinyújban.

– De a doktor azt mondta, lehetséges, hogy valaki elkapja a pestist, és mégis életben marad!

– Valóban – bólintott Tom. – Ha a duzzanat kifakad és begyógyul, talán megél a beteg. Hacsak a sömör fel nem bukkan.

– Mi az a sömör? – kérdeztem riadtan. – Talán a bubó másik neve?

– Nem – rázta meg a fejét Tom. – A sömör apró folt a bőr alatt.

– Olyan, mint a szeplő?!

Rám mosolygott, megkoppintotta az orrom hegyét.

– Nem olyan, mint a szeplő! Csupa apró, piros folt, a mellen és a karon jelentkezik. S ha a sömör felbukkan, akkor nincs menekvés, még ha felfakadtak is a bubók.

Összeért a kezünk. Szótlanul összeakasztottuk a kisujjunkat, hogy senki meg ne lássa.



– No és igazából hogy vagy, Hannah? – kérdezte Tom. – Mondd el, de őszintén.

Felsóhajtottam. Elmeséltem, mi történt Miuval, ő pedig elmondta, hogy a doktor két kedvenc kutyáját elkapták a kutyafogók. – Szomorú – bólintott –, de ha ez gátat vet a ragálynak, meg kell lennie.

Hazafelé tartva észrevettem, hogy több boltot becsuktak, azt a fűszeres boltot is, ahonnan a cukrot vettük. Ugyan mi lesz, töprengtem fennhangon, ha még több bolt bezár? Honnan szerezzük be a mindennapra valót?

– Nehéz lesz – bólintott Tom. – Máris kevesebb pástétomárust, házalót látni. Hírét hallottuk, hogy a leadenhalli piacot is bezárhatják, mivel a falusi gazdák már nem merik felhozni a portékájukat a városba.

– De mi lesz, ha nem jutunk élelemhez?

– Talán a városi hatóságok majd gondoskodnak róla – vont a vállát Tom. – Ha másról nem, a mindennapi kenyérről. Ámbár a doktor azt mondja, igen kevés intézkedés történt. Nincs mivel támogatni a szegényeket, gabonát sem raktároztak ilyen eshetőségekre. – Hallgatott egy percig, aztán részvétteljes pillantást vetett rám. – Ugye nagyon megijedtél, mikor megláttad a doktor abban az öltözékben?

– De még mennyire! – És tettettem, mintha összerázkódnék, hátha ezzel elnyerem Tom tetszését. – Pokolbéli szörnyetegnek néztem!

– Bizony, néha az! – nevetett Tom. – De valójában nem kívánhatnék különb gazdát.

Megérkeztünk a bolthoz. Sarah kinézett, megpillantotta Tomot, és beinvitálta – délre jár, hátha elfogyasztana velünk néhány falatot.

– Köszönöm – szabadkozott Tom –, de a doktor azt mondta, azonnal forduljak. Sok főzetet, gyógyitalt kell még elkészítenem.

– Hát talán majd máskor. – Sarah megfordult, és a tűzhelynél foglalatoskodott; tapintatosan nem nézett felénk, míg elköszöntünk egymástól. Kiszáradt a szám, Tom szemében valami gyanúsat láttam, és megborzongatott a gondolat: mi lesz, ha meg akar csókolni? Vajon engedjem-e?

Tom még egyszer elismételte, hogyan védekezzem a kór ellen, és megígérte, amint elszabadul, meglátogat, majd előrehajolt, és ajka sietősen súrolta az arcomat. Később nem győztem szemrehányással illetni magamat, amiért olyan gyorsan emeltem fel az arcomat, hogy végül is Tom csókja a főkötőm szalagját érte.

De hát talán nem is lenne illendő, hogy ilyesmit engedjek. El is határoztam, hogy kikérem Abby véleményét, s csak azután jutott eszembe, hogy négy teljes percre sikerült mindenestül megfeledekezni a pestisről.

Hátom nap múlva – mivelhogy sok volt a teendőnk, s mert Sarah igen kedvetlen volt, nem akartam magára hagyni – fogtam a vizeskorsókat és elmentem a Harangudvarba: hátha találkozom Abbyvel. Közelebb is találhattam volna kutat, de tudtam, hogy ő ezt a helyet kedveli, s aggodalmaskodtam is miatta, hogy vajon jól van-e.

Nem találtam a vízért sort állók között, és maga a sor is csak fele olyan hosszú volt, mint rendesen, mert az uraságok közül sokan már távoztak a városból; volt család, amelyik magával vitte a szolganépet, de sokan sorsukra hagyták cselédeiket. Tudtam, hol lakik Abby, hát otthagytam üresen a korsókat, s elindultam, hogy felkeressem barátnémat. Ahány templom mellett elhaladtam, mindben kongott a harang, az elhunytakat kísérte utolsó útjukra.

Nem mertem volna kopogtatni a ház kapuján, de az udvaron épp lovat csutakolt egy legényke, hát tőle kérdeztem, otthon van-e Abby. Elfutott, s néhány pillanat múlva már jött is vissza, Abbyvel a sarkában.

Nagy megkönnyebbülésemre – mert, mi tagadás, az úton szörnyű félelem fogott el – barátném maga volt a kicsattanó egészség. Megöleltük egymást, s én elmondtam, mennyire aggódtam, mivel nem leltem ott a vízvezetéknél.

Abby az udvarukon álló kútra mutatott.

– Mr. Beauchurch megparancsolta, hogy most már innen merjük a vizet, s ne gyülekezzünk a Harangudvarban. A tömeg, azt mondja, veszedelmes. Így aztán – fintorította el az arcát – lemondhatok a délutáni pletykálkodásról!

Karon fogott, átmentünk az udvaron, s beléptünk a tejeskamrába. Jókora, levegős helyiség volt, a fala kékkal-fehérral kikövezve. Nagy tejeskannák sorakoztak a fal mentén, köpülőt is láttam, meg több nagy kerek sajtot. – De gondold csak el, Hannah! – szólt izgatottan barátném –, Dorchesterbe utazom az asszonyommal meg a kisbabával!

– Hol van az a Dorchester? – kérdeztem, mert még a hírét se hallottam soha.

– Dorsetshire-ben, délnyugatra Londontól. Úrnöm nővére, egy rangos hölgy él ott nagy birtokán, s ott biztonságban leszünk a ragálytól.

– Ó... – sóhajtottam csalódottan. – És mikor indultok?

– Mihelyt asszonyom kellő erőre kap, hogy útra kelhessen.

– És csak te kíséred el?

Abby bólintott.

– Mrs. Beauchurch azt mondja, valamennyi cseléd közül énrám bízza legszívesebben a kicsikét. – Abby elmosolyodott. – Jól kitanultam a kicsinyek pátyolgtatását a hat húgocskám mellett!

– No és a gazdád? Ő nem akarja elhagyni Londont?

– Nem hagyhatja itt a nagy selyemkereskedését. S családonként különben is csak két egészséglevelet adnak ki, és ahhoz sem könnyű hozzájutni, hiszen magának a főpolgármesternek kell aláírnia. Másnak az aláírását nem fogadják el! – Abby táncra perdült. – Gondold csak el, négy napi út odáig, s közben meg-megszállunk egy-egy fogadóban, ahol sok nyalka ifjúval hozhat össze a sors!

Nevettem, ahogy szoknyáját felkapva pörgött-forgott, mintha odahaza járna táncot a májusfa körül.

– No és a kedvesedet itt hagyod?

– Ugyan már! – húzta el a száját Abby. – Azt a hitvány semmirekellőt?! Tulajdon szememmel láttam, amint a kávé mérés egyik pincérlányát kísérgeti!

Hallgattam egy sort.

– Hiányozni fogsz – szólaltam meg. – Mit gondolsz, mikor kap kellő erőre az úrnőd, hogy útnak indulhasson?

– Talán a jövő héten. Bár az éjjel igencsak rosszul volt, háromszor is be kellett mennem hozzá.

– No és a kisbaba? Ő egészséges?

– De mennyire! Ép, egészséges, és az étvágya is jó.

Ebben a percben egy terebélyes asszonyság haladt át a tejeskamrán, gesztenyebarna köpenyben, a nyomában pedig egy fekete cselédruhás kislány. Mindketten bevásárlókosarat cipeltek. A kövér asszony haragos pillantást vetett Abbyre, ő azonban széles mosollyal viszonzta.

– Az egész háznépet eszi a sárga irigység, amiért én megyek el Dorchesterbe! – suttozta Abby, aztán felkacagott. – Uramisten, láttad milyen természetes a szakácsné? Akár a szilván a héj, úgy feszül rajta a ruha! – A tejeskamra hátsó kijárata felé indult. – Gyerünk – jóformán üres a ház, az úrnöm pedig alszik. Gyere, megmutatom neked az egész házat!

\* \* \*

Igen nagy volt a ház, ilyen nagy, ilyen előkelő úrilakban még sose jártam. A tejeskamra mögött volt a befőttek tárolására, füvek lepárlására szolgáló kamra, csokorszám lógtak benne az illatosító meg a virágvíz készítésére szolgáló füvek, virágok; abból nyílt a mosókonyha, ahol köteleken száradt a fehér vászonholmi meg a damaszt ágyruha. Egy emelettel feljebb volt a konyha meg az ebédlő, oda azonban nem léptünk be, mert ott foglalatoskodhat a gazdasszony, mondta Abby. Lábujjhegyen osontunk feljebb egy emelettel, s Abby benyitott a fogadószobába: itt a falat ezüstsávós fekete selyem borította, csodálatosan faragott bútorok álltak benne, meg ezüstcsíkos bíbor bársonnyal párnázott kis támláspadok. A falon arcképek függtek, ám hogy kit ábrázolnak, Abby meg nem mondhatta, a padlót pedig díszes, vastag szőnyeg borította.

Még ennél is pompásabb volt azonban a következő szoba: ólomüveg ablakai a virágos kertre néztek, a hatalmas, faragott fa kandalló a mennyezetig ért. Ebben a szobában aranyozott ezüst székek álltak, a

virágmintás fiókos szekrények tetején porcelánvázák és ezüst gyertyatartók, s olyan gyönyörűség volt minden, hogy csudálatomban tátva maradt a szám.

– Sose gondoltam volna, hogy ilyen pompás ház is létezik – suttogtam Abbynak, hiszen ahány házban jártam, akár kicsi volt, akár nagy, bizony paraszti volt annak a bútorzata.

– Ó, ez csak fitogtatni való! – legyintett Abby. – Ide jóformán be se lépnek, de látnád a hálószobákat! Az úrnő szobájában köröskörül velencei tükrök függenek, az ágya pedig oszlopos, mennyezetes, és az aranykárpit, úgy mondják, egyenesen Perzsiából való!

Ennek hallatára már indultam volna felfelé, hogy mindezt a magam szemével lássam, de Abby nem mert felvinni. Azzal biztatott, ha felmegyek a hátsó lépcsőn az ő szobájába, ő felhozza megmutatni a kisbabát.

Mi tagadás, nemigen ácsingóztam a kisbaba után, hisz épp eleget láttam a magam kistestvéreit csecsemőkorukban, de Abby azt mondta, igen csinos a kicsike, és láthatólag annyira szerette volna megmutatni, hogy felmentem a szobájába, s ott vártam, míg felhozza a gyermeket.

Csakugyan takaros volt a kicsi, három hónapos forma, még pólyában, s a haja sűrű és fekete. Ébren volt, ránk mosolygott, Abby hát meglazította rajta a pólyát, hadd mozgat-hassa a karját szabadon.

– Ez itt Grace – mutatta be Abby –, s alighanem az anyjának néz, mivel én viselem gondját, amióta csak a világra jött.

– Ki táplálja most, hogy az úrnőd olyan beteg? – tudakoltam. – Van talán szoptató dajka a háznál?

– Nem engednék – rázta meg a fejét Abby –, mert félnek a fertőzéstől, hát naponta kétszer jön egy szolgáló a fejőszamárral. – Megsimogatta a kisbaba orcáját. – Én a kezemre csöpögtetem a tejet, ez az apróság pedig az ujjaimat szopogatja.

Néhány percnyi hallgatás után szólaltam meg bátortalanul.

– Csak nem pestisbe esett az úrnőd...?

– Dehogy! – kacagott fel Abby. – A pestis már rég elvitte volna! Csak a gyermekági láz. Habár, igaz, ami igaz – tette hozzá –, amikor mosdatom, mindig figyelem, nem ütött-e ki a sömör a bőrén, mert tudom, hogy a pestis nem személyválogató. Úrihölgnél is éppoly gyorsan bekopogtat, mint a csaplárosnénál.

– S te magad szedsz-e valamiféle óvó gyógyszert?

Abby bólintott.

– Mielőtt az úrnő orvosa falura távozott volna, kotyvasztott valami szirupot, rózsavízzel. S ha kilépünk a házból, valamennyien angyélikagyökeret rágcásalunk.

Hogy orvosszerek kerültek szóba, menten Tom jutott az eszembe. Kissé zavartan feleltem a nevét, és megkérdeztem Abbyt, mit gondol, vajon engedhetem-e, hogy megcsókoljon. – Mármint igazi csókkal – magyaráztam –, az ajkamon.

– Hát hogyne! – kacagott Abby. – Mire jó a kedvesed, ha egy-két csókot nem lop tőled?

– Édesanyám mindig azt mondja...

– Londonban egészen más! – legyintett Abby. – Kiváltképpen most, hogy az ember azt se tudja, megéri-e a másnapot. Ha utolér a pestis...

Rémülten felsikoltottam.

– ...csak nem akarsz csókolatlanul a sírba térni?! Arcomat elfutotta a pír.

– Nem bizony! – mosolyogtam.

– Hát erre gondolj! – kötötte a lelkemre Abby. Nem feledem a szavát, ígértem nevetve, aztán elköszöntem.



## Kilencedik fejezet Augusztus első hete

*„Elszörnyedve láttam a temetőben magasan emelkedni a sírok garmadáját, hol a pestis sok áldozatát temették el. ”*

– Az imádság szép és jó dolog – mondta a templomban a terebélyes asszonyság –, de böjtölni: azt már nem! S hogy miért kéne tennem, fel nem foghatom. Alig hinném, hogy a király böjtöl! Ő meg az udvara bizonyára éppúgy lakmározna, mint eddig, halat, vadat, homárt, lazacot, osztrigát, meg a többi jó falatot!

Sarah meg én megmosolyogtuk a széle, hossza egy asz-szonyság szavait, aztán kicsit messzebb húzódtunk tőle a padban. Vörös ábrázata valósággal tüzelt, s nem akartuk, hogy elérjen a lélegzete, mivel a legfrissebb rendelet szerint mindenki igyekezzék lehűlni, s másoktól lehetőleg távol tartani magát, hogy kerülje a fertőzött levegőt. Hanem a hatóságok bizonyára nem értesültek erről a rendeletről, hiszen most is csak elvárták, hogy mindenki rendszeresen látogassa a templomot, kiváltképpen a hónap első szerdáján.

A jegyzék szerint az elmúlt héten közel két és fél ezer áldozatot szedett a járvány, s aznap reggel a Szent Domonkos templom felé tartva óhatatlanul meg kellett látnom, hogyan magasodik a föld a temetőben; hisz a holttesteket egymás fölébe temetik, hogy az ösvény két oldalán több lábnyi magasra emelkedett már a föld. Elborzadtam a látványtól, elképzeltem, ahogy ott fekszenek a hideg földben, egy szál lepedőbe burkolva – mert a koporsó szentségében alig néhányuk részesült –, egymásra halmozva öreg és fiatal, férfi és asszony, ahogy minden szertartás nélkül a gödörbe hajigálták őket.

Mihelyt elhelyezkedtünk a templomban, észrevettük, hogy a mi lelkészünk a vidék biztonságába költözött, s most más áll a helyén. Közel két óra hosszat mennydörgött; dörgedelmes prédikációjában kifejtette, hogy a pestis az Úr ítélete az emberek magaviselete miatt, s hogy szörnyű halál és a pokolnak tüze vár mindannyiunkra, ha töredelmesen meg nem bánjuk istenkáromló bűneinket. Úgy megrémisztett, hogy meg kellett markolnom Sarah kezét, ő azonban odasúgta, hogy a tiszteletes úr nyilván nem a magunkfajtára gondol, hiszen akármi bűnt követtük is el, az nem lehet olyan súlyos, hogy az Úr egyenesen a pokol tüzére vessen bennünket.

Hazafelé menet szomorú látványban volt részünk: egy fiatalasszony kicsiny lábát vitt a karjában, hangosan zokogott és kiáltozott: – Ó, a gyermekem... az én kis drágaságom! – miközben a Szent Olaf temető felé botorkált. Bizonyára ő maga akarja a temetőbe vinni a gyermeket, suttozta Sarah, s meggyőződni felőle, hogy tisztességes temetésben részesüljön. – Hiszen mihelyt a hatóságok megtudják, hogy a gyermek meghalt, bizonyára az anyát is bezárják – tette hozzá.

Ijesztő látvány volt egy tébolyultan kiáltozó szerencsétlen férfi is, ruházata csupán egy ágyékkötő. Csupasz mellét verte és az éghez kiáltozott: szabadítaná meg a földi élettől, mivel a pestis egész családját elvitte, s ő sem akar tovább élni. Sarah egy pénzdarabot dobott neki, majd szótlánul továsiettünk.

Odahaza egy levél várt bennünket: mi magunk küldtük családunknak, tudatva, hogy jól vagyunk, ám a levelet nem kézbesítették, hanem visszakerült hozzánk. A levélhordótól megtudtuk, hogy a levelet ugyan meggyőztük forró ecettel, hogy elfojtsuk a fertőzést, ám a Chertsey-beli előljáróság nem volt hajlandó elfogadni. Mint megtudtuk, sok város nem fogad el londoni levelet, hacsak nem hivatalos ügyet avagy létfontosságú dolgot érint.

– Vajon tudják-e Chertseyben, hogy itt a pestis? – kérdeztem Sarah-t.

– Minden bizonnyal – bólított nővérem. – És édesanyánk kétségtelenül aggódik. De talán úgy vélik, az a jó hír, ha nincs hír.

Levetettük ünneplőnket, s mert alaposan megéhezünk – éhomra ültük végig az istentiszteletet –, bekaptunk néhány falat édességet. Ez nem is számít igazából evésnek, mondta Sarah, hisz csak mintát veszünk a készítményeinkből, meg aztán mostanában jócskán megmaradt a cukrozott ibolyából, rózsasziromból, annyira megcsappant a boltunk forgalma.

– Mi tagadás, aggódom – mondta Sarah. – A bevételünk a felét sem éri el a szokásosnak.

Nemigen figyeltem rá, mert mikor végeztem az ibolyákkal, a kis tükörbe pillantottam – egy házalótól vettem -, és úgy láttam, minden igyekezetem ellenére egyre borzasabb, bodorabb a hajam.

– Hannah! Hallod, amit mondok? – szólt rám Sarah. – Egyre több és több jómódú vevőnk költözik vidékre, s hamarosan a betevő falatot sem tudjuk megvásárolni!

– Úgysem lesz mit vásárolni, nem gondolod? – szóltam, és eltettem a tükröt. – A boltok jó része bezárt, s ha ennél is rosszabbra fordulnak a dolgok, Mr. Newbery szerint mindannyiunkat az éhhalál fenyeget!

– Bennünket nem – rázta meg a fejét Sarah. – Ma hallottam egy helyről, ahol beszerezhetjük a mindennapit.

– Hol hallottál erről?

– Ma reggel, míg arra vártunk, hogy bejussunk a templomba, s te a sírokat bámultad és az ég tudja, micsoda borzalmakon jártad az eszed, én szóba elegyedtem egy emberrel, aki a Lincoln's Inn mellett lakik. Arról esett szó, hogy milyen nehéz eleséghez jutni, mire ő azt mondta, sok falusi asszony a ragálytól féltében nem mer bejönni a városba, s csak a városkapunál árulja a portékáját. Hoznak nyulat, csirkét, mindenféle pástétomot, a hét minden áldott napján.

– Kenyérhez pedig mindig hozzájutunk, úgy hogy nem fenyeget minket az éhhalál! – mondtam kissé felvidulva.

– Valóban – mondta Sarah. – No de mi lesz a boltunkkal? Hogyan adhatjuk el az édességet?

– Talán a nyakamba vehetnék egy tálcát – mondtam kis gondolkodás után -, s azzal járhatnám a várost. Szívesen tenném – tettem hozzá, mert láttam, hogy Sarah gondterhelten összevonja a szemöldökét.

– Nem hiszem, hogy okos dolog lenne többet járkálnod az utcán, mint szükséges – rázta meg a fejét. – De ha olyasmit készítenénk – tette hozzá elgondolkodva —, amit a szegényebbje is megvásárolhat, akkor nem fájna a fejünk amiatt, hogy az előkelőek elhagyják a várost.

Ekkor támadt egy gondolatom.

– Olyan édességet készítsünk, ami megóv a pestistől! – kiáltottam fel.

– Hogy erre még nem gondoltunk! – csapta össze a kezét Sarah.

– Böngésszük végig a receptjeinket, hogy miféle magvak és növények a leghasznosabbak! – javasoltam. De aztán elfogott a kétség. – Csak hát honnan tudhatjuk, mi lenne igazán áldásos szer a betegség ellen? Hogy mi az, aminek jótékonyabb a hatása, mint a másoknak? Még utóbb azokhoz a csudadoktorokhoz hasonlítanánk, akik sorra ütik fel a bódéjukat és pestis elleni pirula néven, állott kenyérből gyúrt bogyókat árulnak!

– Százával ajánlják már a megelőző szereket – ingatta a fejét Sarah. – Ki tudhatná, melyik használ, melyik nem? Még az igazi doktorok meg patikáriusok – még maga da Silva doktor sem bizonyosak abban, hogy mi az, ami valóban jótékony hatású.

– Pedig olyasmit kellene készítenünk, amit érdemes megvenni!

– Készítsünk cukorkát rozmaringszálból! Azt mondják, a rozmaring igen hatásos.

– És még költenünk sem kell rá, hiszen itt nő a bokor a hátsó ajtónk mellett! – örvendeztem.

Egy darabig szóltanul üldögéltünk, törtük a fejünket, aztán elővettük nénikénk receptjeit, s végül elindultam a patikába, hogy Tom tanácsát kérjem, hiszen, mondtam Sarah-nak, ő bizonyára nagyon jól tudja, mi a leghatásosabb növény.

Csakhogy, bánatomra, Tomot nem találtam ott – bizonyára a rakpartra küldte el a gazdája holmi ritka ásványi anyagokért. Da Silva doktor éppen gyógyfüveket kotyvasztott, s kérdésemre megnyugtatót: a rozmarincukorka bizonyára jótékony hatású lesz.

– S még ha nem használ is, ártani bizonyára nem árt – tette hozzá.  
– És még mi egyébből készíthetnék édességet?  
– Mit szólnának az angyélikához? Amikor a nap az Oroszlán jegyébe lép, igen hatásos növény, s most éppen megfelelő az ideje.

– Bizony! – örvendeztem. – Az angyélika gyökeréből cukrozott rudacskákat készíthetünk!  
– A turbolya gyökere pedig igen hasonlatos az angyélikához – folytatta elgondolkodva a doktor –, azt is hatásosnak tartják, no és ott van a sárkányfű, amely kiűzi a pestis mérget – habár az esztendőnek ebben a szakában aligha található. Hatásos ellenszer a borban főtt ördög szem, csak azt nem tudom, hogyan lehetne édességgé formálni.

– A rozmarin, az angyélika meg a sárkányfű bizonyára elegendő. – Hosszúra nyújtottam a szót, s gondosan végig-vizslattam valamennyi polcot, pókhálós palackot, poros üvegcsét, abban a reményben, hogy Tom közben betoppan.

– Fokhagyma virágából is készíthetnék édességet – mondta a doktor. – A fokhagyma igen hatásos orvosszere mindennemű kórnak.

Ekkor vevők érkeztek, és én úgy éreztem, tovább aligha húzhatom az időt. Bókoltam hát, és megköszöntem a jó tanácsokat.

– Szívesen – válaszolt da Silva doktor. – Segítenünk kell egymást a bajban. – S miközben az ajtó felé tartottam, utánam szól: – Ó, most jut csak eszembe: néhány fiatal hölgy esküszik rá, hogy a kankalinból készült kenőcs megszabadítja őket a szeplőiktől.

Szerettem volna tovább kérdezősködni, de nem akartam, hogy üresfejű teremtesnek nézzenek, hát csak ennyit mondtam: – Talán majd ha túl leszünk a mostani nagy bajon –, s azzal megkértem a doktort, adja át üdvözlőmet Tomnak.

Két nap múlva az éjjeliőr ötórai kiáltására keltünk, mert ki akartunk menni a lápvidékre, hátha ott találunk angyélikát. Megmosakodtam, s a mosdóvizemet – mivel egyáltalán nem volt piszkos – otthagytam Sarah-nak, amikor nővérem hirtelen a nevemet kiáltotta igen kétségbeesett hangon.

Riadtan néztem körül. Megpillantottam nővéremet: az ágyunkon ült, ingben, arca vöröslött, kezét az állára tapasztotta. Rettegés fogott el, mert azonnal tudtam, mi történt: Sarah duzzanatot tapasztalt...

Melléje kuporodtam.

– Mi az? – kérdeztem izgatottan. – Duzzanat?

– Azt hiszem – felelt reszketegen, s egyre az arcát tapogatta. – Itt. – Kezemet az arcához húzta, habár – Isten bűnömül ne vegye – egy pillanatra hátrább akartam húzódni és elkapni a kezemet. – Érzed te is?

Megtapogattam az állát.

– Én... azt hiszem – suttoztam.

– Fájdalmat is érzek, itt végig a nyakamon. Egész éjszaka kínozott.

– És a másik oldalon?

– Ott semmit.

– Van valami egyéb tünet is? – kérdeztem. Remegett a hangom. – Láz? Hányinger kerülget? Szédülsz? Sajog a fejed?

Valamennyi kérdés hallatán a fejét rázta, csak az utolsónál nem.

– Menjünk át gyorsan da Silva doktorhoz – mondtam, Sarah pedig szótlánul bólintott. Akár az inge, olyan fehér volt az arca.

Míg magunkra kapkodtuk a ruhánkat, lázasan kergették egymást a gondolataim. Ha csakugyan pestis, akkor minden teketória nélkül bezárnak bennünket a házba, s könyörtelen feliratot tűznek az ajtóra. Egy-két nap múlva magamon is észlelem a tüneteket, aztán meghal Sarah, és hamarosan én is követem. Édesanya és édesapa majd levélben értesülnek valakitől – egy lelkésztől talán – és eljönnek Londonba, de a sírunkat sem találják meg.

És én csókolatlan halok meg, holott jóformán még nem is éltem.

Nagy megkönnyebbülésünkre nyitva találtuk a boltot, s a doktor is ott volt, habár aznap délelőtt éppen tanácsokat osztogatott, és hosszú sorban várahoztak rá kint az emberek. Egyesével léptek be, és



Sarah nagyon félt a foghúzótól, hát várt egy kicsit, hátha a doktor által előírt orvosszerek jótékony hatással lesznek. Valamicskét használtak, de nem sokat, így délben elmentünk a Covent Gardenba, s a *Vörös Bika* cégére alatt meg is találtuk a foghúzót. Nem kellett sokat keresgelnünk, mert a jóember – maga is bika nagyságú, izzadt, nagydarab fickó – félelmetes instrumentumot forgatott, és fennhangon hirdette, hogy felmetszi a fekélyt, kihúzza a férges fogat, s felszúrja a szájbéli tályogot.

Láttára Sarah visszarettent.

– Mocskos, tudatlan embernek látszik – suttozta.

– De hiszen a doktor ajánlotta! – emlékeztettem. Megfogtam a kezét, és magammal húztam. – Egy perc, és vége, s akkor el is felejtethed az egészset!

A férfi egy zsámolyra ültette Sarah-t, a fejét hátrahajtott, majd belenyúlt a szájába, mit tehetett hát Sarah: kitátotta. A férfi az ínyét vizsgálta, aztán az övéről lecsatolt valami csipesz félet, és benyomta Sarah szájába, hogy a nővérem arca egészen eltorzult. A férfi a csipeszt a fogra illesztette, aztán húzott. Sarah torkából fojtott sikoly tört elő, és oly szorosan markolta a kezemet, kis híja volt, hogy el nem törte az ujjaimat. Aztán a férfi diadalmasan magasba emelte a fogat, és kijelentette, hogy városszerte nem található nála fürgébb kezű foghúzó.

Sarah sápadt volt, egész testében reszketett, én fizettem a fickónak, aztán hazamentünk, csak addig álltunk meg, míg szedervirág- és levélfőzetet nem vásároltunk, mert attól gyorsabban gyógyul a szájbán a seb. Sarah otthon lefeküdt és a napot jószerivel átaludta, én pedig kinyitottam a boltot – eladnom nem sikerült valami sokat –, és azzal töltöttem az időt, hogy fogtam egy ceruzacsonkot, és listába foglaltam, milyen édességet készítsünk, s miféle új hozzávalókat kell vásárolnunk új vállalkozásunkhoz. Ez a foglalatosság elégedettségemre szolgált, mert tudtam, hogy Sarah meggyógyul, és mert a gondolataim Tomon jártak, és – ha nem gondolok a mi drága Miunk elvesztésére – általában véve nem panaszkodhatunk.

Hanem aznap este meghallottam. Első ízben.

A pestiskordét.

Kerekék gördültek a macskaköveken, hát a zsaluhoz léptem és kikandikáltam, hiszen akkoriban már alig volt forgalom az ajtónk előtt.

Nagy parasztszekeret pillantottam meg, olyat, amilyennel Price gazda hozott Londonba. A bakon két férfi ült, félelmetes külsejű durva fickók, fedetlen fővel, hosszú, fekete köpenyben, a kezükben tartott lángoló fáklya világított a sötétségben. Csakhogy a rakományuk nem széna volt, hanem megannyi holttest: meglehetősen húsz is, mind lepedőbe vagy összecsomózott halotti lepelbe burkolva, kettő-három csupaszon, tagjaik sápadtan világítottak a fáklyák fényében.

– Hordják ki a halottakat! – kiáltották a férfiak, csengety-tyűjüket rázva. – Hordják ki a halottaikat!

Míg reszketve bámultam, kinyílt a szemközti ház ajtaja, s egy öregember szólította a kocsisokat. Egyikük a ház ajtajához lépett, kezében valami pásztorbotféle kampós szerszámmal, bement a házba, benyomta a kampót, azután kivonszolta egy öregasszony holttestét, rajta csupán hálórúhával. A test végigzötykölődött a küszöbön, le a földre, s a láttára kétségbeesett kiáltás szakadt ki az öregember torkából.

A vendégoldalt leeresztették, s a két férfi a kampós botokkal valahogy feltuszkolta a holttestet a szekérre, hogy a szegény halott hosszú ősz haja a vállára hullott, a hálórúhája fennakadt, s a fakó, fonnyadt tagokat ország-világ szemé elé tárta.

A két durva fickó egy szót se vetett oda a küszöbön álldogáló öregnek, feldobták a kampós botokat a szekérre, maguk is felszálltak, és elhajtottak. Néztem utánuk, míg végigdöcögtek az utcán, s hallottam távoli kiáltásukat: – Hordják ki a halottaikat! – míg el nem halt a szekér zörgése meg a kiáltásuk.

Amikor visszabújtam az ágyba, szívesen felébresztettem volna Sarah-t, hogy megoszthassam valakivel az iménti szörnyű élményt. De megtartóztattam magamat, hiszen eleget kellett szegénynek aznap kiállnia. Így hát csak feküdtem a sötétben, gondolataim a látottak körül keringtek, és úgy éreztem, mintha bennem is a pestis férgei motoszkálnának. Vajon életben maradhatunk-e?

Ugyan miért, mikor annyian elhullanak körülöttünk?

Milyen olcsó is az élet. Mennyire kiszolgáltatottja a sorsnak.



*Hordják ki a halottaikat...* Hajnalig visszhangzottak bennem a szörnyű szavak.



## Tizedik fejezet Augusztus második hete

*„Oly tömeges a halál, hogy az emberek immár kénytelenek halottaikat napvilágnál szállítani, az éjszaka nem lévén elegendő hozzá. ”*

Sikerült valamennyi hozzávalót megszerezni új vállalkozásunkhoz, s immár cukrozott angyélika- és kötörőfű-gyökeret árultunk, rozmaringlevelet és köménymagot tartalmazó növényi édességeket, valamint cukrozott fokhagyma- és rozmaringvirágot. Cukorkát is készítettünk köménymaggal, cukorral, rózsavízzel elkevert rutából. Arról nem hallottunk, hogy ez az utóbbi növény, a ruta, hatásos-e a pestis megelőzésében, a régi neve azonban „irgalomfű” lévén, Sarah úgy vélte, az ilyen növény csakis jótékony hatású lehet. Egyébként is egy zöldséget áruló házaló bekopogtatott az ajtónkon, virágokat, gyógyfüveket árult, és igen olcsón adott egy nagy csokor rutát.

Feliratot készítettem, hogy boltunkon hirdesse új termékünket, írástudatlan vevőink kedvéért csupán annyit írtam rá: PESTIS, és keresztben áthúztam, mert most már a tudatlanabbja is ismerte látásból a rettegett szót. A tanultabbak számára bőségesebb tájékoztatással szolgáltam:

*A Cukrozott Szilva cégére alatt a Pestis elleni kiváló orvosszerek kaphatók.*

*Aki távozik otthonából, rágcsálja az Angyélika, avagy a Rozmaring cukrozott gyökerét!*

*Kapható ugyanitt az ősidőktől ismert „Irgalom Fűéből” készült cukorka.*

A szöveget részint a kocsmák falára-ablakába kitett hirdetésekéből vettem, és igen elégedett voltam az eredménnyel.

Az utcán ugyan gyérült a forgalom, mégis sikerült három nap alatt mindent eladnunk, s nekifogtunk, hogy újabbakat készítsünk. Egyik vevőnk – valódi úriember, arany csipkés bársonykabátban, hosszú, bodorított parókával – tudunkra adta: sosem vett még be kellemetesebb orvosszert, mint amit cukormáz borít.

– És sosem szolgált még ki csinosabb két leányzó – tette hozzá, megcsipkedte az államát, és két pennyvel megtoldotta a fizetséget. Láttam a szeméből, hogy ha kicsit is bátorítom, menten megkerüli a pultot és átfogja a derekamat, így hát csak lesütöttem a szememet, és szendén megköszöntem szívességét.

Távoztában mérgesen néztem utána, és megkérdeztem Sarah-t, ki is ez az úr.

– Valaki a Tengernagyi Hivatalból – válaszolt nővérem. – Nem emlékszem a nevére. De alkalmasint valami nagyfejű.

Kisvártatva Mr. Newbery tért be a boltba, hogy cukorkát vásároljon.

– Híre jár, hogy igen ízletes, és hatásos – mondta, én pedig megerősítettem a hírt, s hozzáfűztem, hogy készítményeink a Tengernagyi Hivatal tetszését is kivívták.

Sarah előre jött a hátsó szobából, s megkérdezte Mr. Newbery, tudja-e mit tesz közhírré az eheti jegyzék.

– Tudom bizony, bár csak ne tudnám – bólintott Mr. Newbery –, mivel immár háromezer a halottak száma! – Sarah is, én is levegő után kaptunk, holott Mr. Newbery még nem is ért a közlés végére. – Háromezer, s hozzá még ezer, úgymond „egyéb okból”.

Sarah gondterhelten ingatta a fejét.

– Úgy hallom, a pestis immár London valamennyi egyházközségét elérte.

– Valóban. Én pedig azt hallottam, hogy öt pestisgödört ástak az áldozatok elföldelésére.  
– Látott is ilyet? Mi csak a híruket hallottuk – szóltam. – Törtem is a fejem, hogy vajon... vajon mekkorák?

– Hannah! – vetett rám megrovó pillantást Sarah.

– Mert... mert el sem tudom képzelni... – Kihalt a hangom. Hallottuk bizony híret, hogy gödröket ástak, mivel a temetőkből már elfogyott a hely. A hírek szerint egy-egy ilyen óriási gödörben elfér negyven... hatvan... nyolcvan holttest, sőt még annál is több.

– A legnagyobb, azt beszélnek, kétszáz holttestet is befogad! – állította Mr. Newbery. – Embernyi mélységűre ássák, szélteben pedig még a Szent Pál temploma is elférne benne. És szükségesek is, hiszen némelyik egyházközségben már nappal is jár a halottas kordé, nem csak éjszaka, mert az éj órái már nem elegendők annyi holttest elszállítására.

Sarah a hátsó szoba felé indult, s közben figyelmeztető pillantást vetett rám: eleget hallottunk a szörnyűségekről.

– Hanem a pikulásról hallottak-e? – kérdezte Mr. Newbery, s én megráztam a fejemet.

Mr. Newbery egy cukorkát pottyantott a szájába, aztán rákezde. – Nos, azt mesélik, hogy egy pikulás – amolyan közönséges utcai muzsikos – holtrészegre itta magát, s eldőlt az utcán, akár a zsák. Éjjel arrafele tartott a pestiskordé, s mivel holtnak vélték a fickót, kampójukkal felnyalábolták, és a holttestek alatt roskadozó szekérre vetették. Fölébe is került jó néhány, ám a szekér dőcögése épp akkor ébresztette fel, mikor a gödörhöz értek, mire ökelme felserkent, s megfújta a pikuláját, hogy kiszabadítsák szorult helyzetéből.

Mr. Newbery elhallgatott, és zajosan csemcsegett a cukorkán. – A szekeret hajtók – folytatta – nem láthatták a sötétben, csak hallották, hogy kísérteties zenészó szűrődik ki a holttestek tömege alól, mire szörnyű félelmükben kereket oldottak, s út közben azt hajtogatták, magát az ördögöt szedték fel a kordéjukra! – Mr. Newbery felkacagott. – No, hát ehhez mit szólnak?

Elmosolyodtam, bár igazában nem tudtam, sírjak-e vagy nevessek.

– Bizony, a halál mindnyájunknak a szeme közé vigyorog! – mondta Mr. Newbery, és vidoran távozott.

Szörnyű lidérces álmom volt azon az éjszakán. Éltem, de pestisgödörben feküdtem, hullák rám nehezedő súlya alatt, hogy mozdulni sem bírtam, és lélegezni is alig. Valami – rothadó, bűzös holt hús – préselődött a számra, hajamat halott ember keze markolta görcsösen, fejemet se bírtam mozdítani, sem kellő erőt gyűjteni, hogy felsikoltsak. Nem tudhattam, hullák mekkora hegye magasodik fölém, de azt igen, hogy megfulladok, ha nem tudok átvergődni közöttük, hogy a halom tetejére érjek.

A lidércnyomás csak akkor engedett, amikor szabadulási igyekezetemben megrúgtam Sarah-t, s ő addig rázta a vállam és szólógatott nevemen, míg magamhoz nem tértem. Ő menten el is aludt, de engem sokáig került az álom, vágyódtam Miu kis testének melege után a lábamnál, s azon töprengtem, vajon mikor jelzi a járvány apadását a jegyzék, s térhet vissza életünk a rendes, mindennapi kerékvágásba.

Másnap délelőtt Abby jelent meg: édességet akart vásárolni, mivel az úrnőjének valami könnyű finomsághoz támadt kedve, hogy visszahozza az étvágyát. Már nem volt cukormázzal borított ibolyánk, rózsaszirmunk, de adtunk neki cukrozott angyélikát, meg citromos cukormázzal bevont narancsgerezdet, amit Sarah gyengélkedők számára üdvösnek tartott, s amit, akárcsak az angyélikát, három ízben kell cukrozott vízzel leforráznia.

Abby füvekből és virágokból kötött csokrétát szagolgatott, miközben velünk beszélt, s a füle mögé is kék virágot tűzött. Búzavirág, mondta, s a pestis megelőzésére szolgál, de mi tagadás, oly csinos volt a virág kékje Abby fekete fürtjei mellett, hogy menten elhatároztam: szerzek néhány szálat magam is és a hajamba tűzöm.

Míg Sarah lemérte a narancsgerezdeket, az ajtóban fecsegtünk, és ugyancsak különösnek találtuk, hogy szinte zavartalanul végiglátni az utcán, sem ember, sem úti alkalmatlanság nem rontja a kilátásunkat,

s még kutya, macska, disznó vagy kecske sem csámborog utcaszerte. Annyira elhagyatott volt az utca, hogy a macskakövek közét már felverte a fű meg a gyom.

– Felépült-e már az úrnőd, hogy útra kelhessen? – kérdeztem Abbyt.

Abby megrázta a fejét.

– Javul, de rettenetesen a hosszú úttól, az óhatatlan zötykölődéstől. – Végignézett az utcán. – S ti mind egészségesek vagytok? Hála az égnek, nemigen látok errefelé sok lezárt házat.

– Kettőt a minap zártak le a túlsó sarkon – mondtam. – És egy asszonyt, régi vevőnket, épp ma reggel vittek be a pestisházba.

– Az imént jöttem el a Tőzsde előtt – mondta szomorúan Abby –, s amikor benéztem, jóformán nem volt ott egy lélek sem. Finomabb nép meg egyáltalán nem.

Mielőtt szólhattam volna, barátném folytatta. – S képzeld csak el: a szakácsnénk épp a kompon kelt át Southwarke-nél, mikor a révész egyszer csak megvakult és megnémult!

– És aztán mi történt? – kérdeztem rémülten.

– A komp lefelé sodródott, de az egyik utas félrelökte a révészt, fogta a lapátot, s ő evezett tovább.

– És sikerült partot érniük? Hát a révésszel mi történt?

– Mire a túlsó partra értek, már nem élt! S a nyakán köröskörül sömört láttak, bár mindenki esküdözött, hogy amikor a kompra szálltak, még nyoma sem volt, hiszen különben messze elkerülték volna a révészt is meg a kompot!

– Kész az édesség, Abby, elviheted! – szölt ki Sarah a boltból, de én úgy tettem, mintha nem hallanám. Unos-untalan ismételte, hogy ne hallgassak a szóbeszédre, hogy attól csak elkeseredik az ember, de én nem hajlottam a szavára.

– És a szakácsnétoknak nem esett baja? – faggattam Abbyt.

– Makkegészséges. Hanem az erdőt kísértő szellemről hallottál-e?

Rémülten kértem Abbyt, mesélne róla azonnal, mert bár előre riadoztam attól, amit megtudok majd, de el nem viseltem volna, hogy ne tudjam. – Igazi kísértet... olyan szellemféle?! – suttogtam.

– A város határán kívül történt – kezdte suttogóra fogott hangon Abby –, azt hiszem, Brentwoodban. Egy udvarház egyik szolgálója megbetegedett pestisben, s kivitték egy kerti színbe, hogy ne maradjon a család közelében. Ápoló asszonyt fogadtak a gondozására, az elment orvosságért, s a távollétében a szolgáló elszökött az ablakon át. Mikor az ápoló asszony visszatért, a kopogására senki sem válaszolt, s mivel holtnak vélte a beteget, így számolt be róla a ház urának.

Abby elhallgatott, hogy lélegzetet vegyen, de én biztattam, hogy folytassa gyorsan, mert Sarah minden percben kiléphet, s aztán sose hallom meg a történet végét.

– Az úr persze gondban volt, hiszen a falusiak közül senki még a közelébe se merészkedett pestises halottnak, hogy eltemesse, hát az úr bement Brentwoodba, segítségért, hogy eltávolítsák a holttestet. Hazafelé az erdőn át vezetett az útja, s ki más jön szembe vele, mint a szolgáló! Kísértetnek vélte, hazarohant, s egyvégtében kiáltozott, akár az eszelős. Nagy sokára rájöttek, hogy a szolgáló az ablakon mászott ki, majd rá is találtak az erdőben, szekérre rakták, és elvitték egy pestisházba.

– És a ház ura magához tért-e örvényéből? – tudakoltam.

– Azt bizony nem tudom – vontam meg a vállát Abby.



## Tizenegyedik fejezet Augusztus harmadik hete

*„.... a Főpolgármester úr továbbá megparancsolta, hogy este kilenc órára mindenki térjen vissza otthonába, hogy a betegek kimehessenek levegőzni.”*

Szorgoskodással telt a következő néhány nap, mert pestist megelőző édességeink híre gyorsan terjedt, kapósak voltak, mi pedig reggeltől estig készítettük az újabbakat. Tommal nem találkoztam, de gondolataim gyakran időztek nála – kivált, amikor az általa készített szíverősítőt vettem magamhoz –, és eltűnődtem, vajon mikor látom viszont. És az első csókot is repesve vártam.

Péntek este éppen a zsalut tettem fel a boltra, amikor egy legényke rohant felénk az úton, és izgatottan vizsgálta a cégéreket, mintha egy bizonyosat keresne.

Amikor közelebb került, meglepve láttam, hogy ő a lovászyerek abban a házban, ahol Abby szolgál. A fiú megpillantotta cégérünket, és sietve közeledett felém.

– A *Cukrozott Szilva* cégére! Te volnál Hannah? – pihegte – siettében alig jutott levegőhöz.

Bólintottam, s azon törtem a fejem, ugyan mit akarhat.

– Abbytól hozok üzenetet... – de még akkor sem tért belé vissza a szusz, hétrét görnyedt, hogy visszanyerje lélegzetét, és a szavakat keresgélte.

– Az úrnő küldött? Édességre lenne szüksége? – kérdeztem, hogy kisegítsem.

– Nem... nem... a ház! – nyögte ki a fiú. – A házunkat lezárták!

Elakadt a lélegzetem, ijedten hátráltam.

– Csak nem... a pestis...?

A fiú némán bólintott.

– És... és Abby betegedett meg? – kérdeztem rémülten, s bár aggódtam barátnémért, magam miatt is rettegettem, s azon törtem a fejem, milyen közel álltunk egymáshoz, mikor Abby a kísértetleányzóról mesélt, és hogy vajon nem terjedhetett-e rám a ragály.

A fiú megrázta a fejét.

– A szakácsné – mondta. – Az este igen rosszul lett, eljött a doktor, azt mondta, pestis, és hogy mindnyájunkat be kell zárni a házba.

– De téged mégse zártak be!

– Elfutottam – és az egyik szolgálónak is sikerült elszöknie. De Abby lekiáltott az emeletről, hogy jöjjenek el ide, s mondjam el nektek, mi történt.

Reszkető hangon tudakoltam, ki maradt a házban, s ő elsorolta: az úr, az úrnő, a gazdasszony, a szakácsné, két szolgáló és a kisbaba.

– De Abby jól van? – kérdeztem aggodalmasan.

– Már amennyire jól lehet az, aki tudja, hogy negyven napra bezárják.

– És az úr meg az úrnő?

– Mindenki jól van, csak a szakácsné nem, viaszfehér az arca, s mindenki úgy véli, bármelyik percben meghalhat.

Hátráltam egy kicsit.

– No és te hová mégy?

– Megpróbálok hazamenni Suffolkbba, a családomhoz – válaszolt a fiú.

– Nincs egészségleved!

Megrázta a fejét.

– Átvágok a vidéken toronyiránt, nem lát meg senki. Csűrökben, sövények tövében húzom meg magam éjszakára, s valahogyan üzenek majd édesanyámnak, hogy küldjön értem szekeret.

– Nos – vettem rá nyugtalan pillantást –, kívánom, hogy járj szerencsével.

Rám vigyorgott, mintha nem is fogná fel, milyen nehéz a helyzete.

– Abby azt mondta, kapok tőled valamit a fáradságomért!

Bólintottam, bementem a boltba, hoztam neki pár garast, meg egy kenyérvéget és egy marék cseresznyét.

Miközben a cseresznyét eszegette, elmesélte, hogy a házat őrzik, de ha a hátsó udvar felé kerülök, és felszóllok, Abby az emeleti ablakhoz jön, hogy szót válthasson velem. De ne késlekedjek, figyelmeztetett a fiú, aztán a kenyeret az inge alá dugta, és elfutott, én pedig bementem, hogy elújságoljam Sarah-nak a hírt.

Azt hittem, nővérem ellenzi majd, hogy meglátogassam Abbyt, de tévedtem, hiszen ő is éppolyan rég ismeri barátnémat meg a családját, mint én, és éppúgy aggódik Abbyért.

Nem féltem, mert úgy éreztem, nem kockáztatok semmit, ha Abbyvel csak messziről beszélgetek. Így hát nyomban vacsora után el is indultam.

Csendes volt az utca, ahogy végigsiettem; nem néztem senkire, aki netán rám tekintett, nem viszonoztam a pillantását. Mikor a belváros határába értem, valaki rám kiáltott: mennék haza, de úgy véltem, holmi elmeháborodott az, ügyet sem vettem rá. Ám ahogy tovább haladtam, pillantásom egy téren egy kikiáltóra esett, aki a csengettyűjét rázva tette közhírré, hogy kilenc óráig engedélyezett csak a kijárási tilalom. Attól fogva minden ép és egészséges teremtmény maradjon bent a házában, hogy azok, akiket meglátogatott a pestis, kijöhessenek az utcára, levegőt szívni.

Erre már elfogott a vakrémület, hiszen mindeddig nem is hallottam a kijárási tilalomról, s nyomban elképzeltem, amint betegek nagy tömege árasztja el az utcát, s fertőztet meg tátongó sebeivel, bűzös leheletével. Sarkon fordultam, hogy hazafelé induljak, s átvágtam toronyiránt egy hosszú, szűk sikátoron. Csakhogy amikor kibukkantam, nem tudtam, hol vagyok, s mivel közben lement a nap, meg sem állapíthattam, merrefelé kell indulnom.

Jobb felé fordultam, amikor azonban a Fleet folyóhoz értem, tudtam már, hogy elvitettem az irányt, nyomban visszafordultam hát. Csakhogy siettemben nem találtam az iménti sikátort, futóra vettem, s nagy sokára a városfalhoz értem, a Szent Jusztin templom közelében. Egyetlen járókelő keresztezte az utamat, de őt nem akarózt meg szólítanom, mivel tekintetét, két kezét az égre emelte, és hangos szóval fohászzkodott Istenhez, hogy irgalmazzon mindannyiunknak – így hát úgy véltem helyesnek, ha a templom felé indulok, s reménykedtem, talán lelek ott valakit, aki útba igazíthatna.

Lelkészt sajnos nem láttam, ám a templom mögött borzalmas látvány fogadott: a Mr. Newbery által említett pestisárcok egyike tátongott ott, földbe vajt mély, fekete gödör, amelyet csak a körülötte állók fáklyái, zsarátjai világítottak meg. Magában az árokban is munkálkodtak néhányan, ide-oda járkáltak (tán épp a holttesteken tapodva!), s mások az oda érkező pestiskordét vették körül. Igáslovak vontatták a szekeret, s halomban heverték rajta a holttestek – harminc-negyven is lehetett. Önkéntelenül is figyeltem, amint a szekeret megbillentették, és a holttestek halma, végtagok, hajzat, rongyok összevisszaságában az árokba borult.

– Itt az újabb nyaláb! – kurjantotta el magát egy férfi, s szavai nyomán felcsapott a röhögés.

– Borítsátok csak, aztán lapátoljátok halomba! – ordibálta egy másik.

A gödörben foglalatoskodók kampókkal, gereblyével egyenletesre lapították a hullák halmát, mások nagy zsákból meszet szórtak rá. ügyetlen elmormogott imádságot, egyetlen szánakozó felkiáltást nem hallottam, kerges szívekre valló kegyetlen közöny vette körül a szegény halottak kiterített tömegét.

Amikor a következő pestiskordé is megérkezett, elfordultam, szívem mélyéig felzaklatva, és hála jó szerencsémnek, sikerült rátalálnom a hazafelé vezető útra. Ám az est megpróbáltatásai nem értek véget, mert út közben egy fiatal férfi ajtónak támasztott holttestét pillantottam meg. Kezében Biblia, tágra nyílt szemében borzalom. Iszonyú rettegés fogott el a láttán.

Sikerült hazaérem, mielőtt a szegény pestisesek kiszabadultak volna házukból, alaposan megmosakodtam (mert úgy éreztem, megizzasztott, bemocskolt a látvány), és Sarah meg én beteges kíváncsisággal lestük a zsalu mögül, hogy a szerencsétlenek megjelenjenek, Ekkor már elnéptelenedett az utca, halotti csend uralkodott, csak a távolban kondult harang – amikor csoszogás, kopogás hallatszott a macskaköveken.

Félelmetes szörnyek látványára készültünk fel, ám a szemünk elé került szenvedők nem voltak szörnyetegek, csupán szájalmas teremtmények vánszorgó sora: öregek és fiatalok, görnyedtek és szálegyenesek, rútak és szépek, némelyik már gyógyulóban, magabiztos léptekkel, mások hétrét görnyedve, botra támaszkodva, néhányukat pedig taligán tolták a társai. Csak egy volt bennük közös: mindannyian a pestis betegek – és ennek jeléül foltos, rongyos kötést viseltek.

– És ezek csak, akik még lábra tudnak állni – suttozta Sarah, ahogy a szájalmas menet elvonszolódott a boltunk előtt.

Talán negyvenen is elvonultak, egyesével, kettesével, egyik-másik fáklyát tartott, majd egy pestisház betegeknek tíz-tizenkét főnyi csoportja bukkant fel, mogorva ápolóasszonnyal az élen, mindegyikük fehér botot hordozott, elképzelttem, amint visszatérnek a pestisházba s elmondják társaiknak, akiknek már jártányi erejük sincs, hogy mit láttak: egy idegen Londont, bezárt ablakkal, ahol kísérteties csend uralkodik, s ahol szinte más sem lakozik, csak csupa pestises beteg.

Zaklatotlan tértem nyugovóra, bántott, hogy nem tudtam Abbyvel beszélni, de Sarah azt mondta, reggel első dolgom legyen, hogy újra próbálkozzam.

Másnap arra ébredtünk, hogy Mr. Newbery áll a bolt előtt, s újságolja, hogy azon a héten négy és félezer volt a pestis áldozatainak száma. Nagyhangúan mesélte, hogy az előző este levegőző pestisesek egyike épp a Megváltó temploma előtt esett össze holtan.

– Torzonborz, tetves vénember volt – tudatta –, s amikor összerogyott, az utána jövők egyszerűen átdobták a falon a temetőbe. Felkapták, s úgy átvették, mintha egy köteg rőzse volna.

Ennek hallatán nem titkoltam meglepetésemet, sem undoromat.

– De legalább a szekérnek megtakarítottak egy utat! – mondta Mr. Newbery, és megvakarta kitüremelő pocakját. – No de maga hová indul ilyenkor kora reggel, ebben a hőségben? – tudakolta, s én az igazsághoz híven elmondtam, hogy Abby barátnémat készülök meglátogatni, akit előző nap zártak be a házba.

Mr. Newbery hátrált egy lépést, keresztet vetett, és ijedten nézett rám. – No, akit bezártak, az már csak a pestiskordéra vár! Nem éri meg a hajlott öregkort!

Csípős visszavágásra készültem, mert tudtam, ez a módja, ha Mr. Newberyvel társalog az ember, de rémülten tapasztaltam, hogy szemembe könny szökik. Szótlanul elfordultam hát.

Merőben másnak találtam aznap reggel Londont – talán mert olyasmi történt, ami engem személyesen érint. Sütött most is a nap, de a belvárosból mintha kiszökött volna a szín, a cégérek már nem ragyogtak, s az emberek (már az a néhány, akit láttam az utcán, s azok sem az előkelőbbjét jellemző élénk színekben) lassan, lehangoltan, lesütött szemmel jártak a dolguk után, elhalt a szokásos kacagás, csipkelődés. Szomorú látványt nyújtottak a házak is. A kereszttel megjelölt ajtajú lakok közül sokat elhagyott a gazdájuk. Üresen, élettelenül, kifosztva álltak, az ajtajukat bedeszkázták. És eltűntek az állatok is: a rőfögő rózsaszín kocák, a marakodó kutyák, az árnyékból ki, árnyékba beasonó macskák. Még az átható falusi szagukat is hiányoltam, a helyét az az egészségtelen és rothadó bűz foglalta el, amelyet da Silva doktor meg a többi tanult ember „miazmának” nevez: az immár oszlásnak indult holttestekkel zsúfolt temetőkből áramló gyomorkavaró, láthatatlan pára.

Abbyék házához érve félelmetes látvány tárult szemem elé: a pestiskordé állt a kapu előtt, s az emberek egy jókora batyuval voltak épp távozóban. Megrettentem: csak nem Abby az? S noha a

lovászgyerek előző este azt mondta, barátném nem beteg, számtalan történetet hallottam olyanokról, akik egyik percben még makkegészségesek voltak, a következőben pedig holtan estek össze.

Egy darabig meghúzódtam a szemközti ház árnyékában, szívem a torkomban dobogott, ám a holttest méretéből ítélve úgy gondoltam, nem lehet Abby, megkerültem hát a házukat, hogy felszóljak neki.

Már ott állt az ablaknál, karján a kisbabával, s látomra úgy megörült, oly hálás volt, hogy kis híján sírva fakadtam. Még akkor is ott volt a virág a füle mögött, de már kornyadozott, Abby arca pedig sápadt volt, ruhája gyűrött és foltos.

– Pirkadattól fogva itt állok – mondta, s mikor mentegetőztem, amiért nem értem oda hamarabb, megnyugtatót: várt ugyan engem is, de főként az hozta az ablakhoz, hogy a kis Grace friss levegőt szívhasson kintről, s ne a ház bűzös lehelete csapja meg.

– Láttam kint a szekeret – mondtam. – Ki halt meg?

– A szakácsné. Kiakadt a lélegzetem.

– Máris... ?

Abby bólintott.

– Utáltam a vén szipirtyót... – Kihallgatott, igyekezett uralkodni magán – ...de a holtát igazán nem kívántam.

– És hogyan... Bubók ütköztek ki rajta?

– Igen – bólintott Abby. – A lágyékán. Az éjjel négy óra hosszat sikoltozott.

– Nem lehetett segíteni rajta?

– Nem. Üvöltött fájdalomában, azt kiáltozta, hogy kivetni magát az ablakon, az ápolóasszony kénytelen volt az ágyhoz kötni.

Megremegtem.

– És aztán...?

– Aztán elnyomta az álom, de hajnalban felébredt, és megint sikoltozott. Honnan volt annyi ereje, nem tudom, de kiszabadult a kötelékeiből, és levetette magát a hátsó lépcsőn. – Abby mélyet lélegzett, a torkából nevetéssel elegyedő sírás tört fel. – Még akkor is tudta, hol a helye, hiszen a cselédlépcsőről vetette le magát!

Abby lehajtotta a fejét, s megtörölte szemét a kisbaba pólyájának sarkával.

– Nyakát szegte a szerencsétlen.

– És te... jól vagy? – rebegetem.

Abby igyekezett visszanyerni önuralmát.

– Jól vagyok. Nem lesz semmi bajom. Hiszen egészséges falusi vérből származunk, nem igaz? Erősek vagyunk, akár a bivaly! – és halványan elmosolyodott.

– És a többiek? A ház népe?

– Az úr panaszoja: nem tud aludni, úgy fáj a karja, és el is hívadják a doktort – mondta Abby. – Az egyik szolgálonak pedig hasogat a feje. De minden kis szösszenetben a pestist gyanítjuk!

– Szükséged van valamire?

Abby megrázta a fejét.

– A fejösszamarat naponta kétszer idehajtják, a patikárius is hozza a friss tinktúrákat, a házat őrző nyomorult pedig eleséget vásárol nekünk. Mindenünk megvan, ami csak kell. – Üres tekintettel meredt rám. – Most már nem tehetünk egyebet, csak várunk.

– Negyven napig?

– Az utolsó haláltól számított negyven napig – mondta letörtén Abby. – Ha egy hét múlva megint meghal valaki, vagy két hét múlva, előlről kezdhettük számolni a negyven napot.

Nyeltem egyet, mert elszörnyedésemben kiszáradt a torkom – tudtam, én nem bírnám elviselni, hogy hetekre bezárjanak a házba holtak és haldoklók közé.

– Hoztam egy kis édességet – szólaltam meg gyorsan. – Angyélitát cukormázban, meg rozmarincukorkát.

Halottnak édesség, visszhangzott bennem Price gazda szava. Sietve elhessegettem a gondolatot.

Abby arca egy kissé felderült.



– Leeresztek egy kosarat! – Ügyesen, félkarjával ölelve a kisbabát, másik kezével leeresztett madzagon egy kis fűzfakosarat. Óvatosan – nehogy a kezem érintse a kosarat – betettem az édességet, s hátráltam egy lépést, hogy Abby felhúzhassa.

– Eljössz máskor is, Hannah? – kérdezte.

– Igyekszem minden nap eljönni – bólintottam. – És ha szükséged van valamire, csak szólj, és megpróbálom megszerezni.

Csókot dobtunk egymásnak, búcsút mondtunk, s én indulni készültem.

– Hannah! – kiáltott utánam Abby, és hangjában mintha régi vidámsága csendült volna. – El ne feledd megcsókolni a szíved választottját!



## **Tizenkettedik fejezet** **Augusztus negyedik hete**

*„Nap mint nap egyre szomorúbb hírek a járvány növekedéséről...  
attól tartunk, a halottak valódi száma e héten a tízezret  
is megközelíti.”*

A következő néhány nap során szinte szüntelenül szóltak a harangok a holtakért, míg a főpolgármester rendeletet nem adott ki, hogy hallgasson el a harangszó, mivel a hallatára mindenki kétségbe esik. A lehangoltság, amelyet Abbynél tett látogatásom során tapasztaltam, mind jobban elterjedt, s olybá tűnt, némelyeket már nem is érdekel, mi történik körülöttük. Az ilyenek vagy mély komorságba süppedtek, avagy éppenséggel a sörházakat látogatták egyre sűrűbben (mivel ezek újra kinyitottak), és addig ittak, míg hamis derű nem fogta el őket, majd a nyomában tompa kábulat.

Jól keltek még növényi édességeink, de már elapadt a megelőző szerekbe vetett bizalom – hiszen a holtak keze épp olyan talizmánokat szorongatott, amelyektől megmentésüket remélték. Immár a hatóságok sem bocsátottak ki újabb szabályzatokat, mintha lemondtak volna rólunk, csupán egyetlen utasításról szereztünk tudomást, mely tiltotta pestiskórházak építését tehetős és előkelő személyek lakhelyének közelében.

Újra fel akartam keresni Abbyt, de másnap reggel, egy jobbára álmatlanul töltött éjszaka után (mert bennem fészkelte a pestisgödör okozta rettenet), alig bírtam felcihelődni, s a lábam reszketett, mikor a padlóra léptem.

Sarah rám parancsolt: maradjak ágyban.

– Ha gyenge vagy, könnyebben rád ragad a fertőzés – mondta.

Másnap is hasonló reggel köszöntött rám, s a napot jóformán átaludtam, fáradtan, könnyesen, s most először kívántam, hogy bárcsak otthon volnék Chertseyben, a testvéreim között. Meglegyintett a gondolat – Sarah-t persze nemkülönben –, hogy mindez talán a pestis előjele, de hála legyen az égnek, harmadnapra jobban éreztem magam, és alig vártam, hogy elmehessek, megtudni, hogy van Abby.

Mielőtt azonban nekivághattam volna, Mr. Newbery jelent meg, új és félelmes történettel egy Josiah Brown nevű barátjáról, aki, úgymond, oly derék és vidám fickó, hogy annál különbet kívánni sem lehet.

– Minden óvatossági rendszabályt alkalmazott a pestis ellen; ha kilépett a házból, ecettel átitatott ruhát tett az arcára, és amikor hazatért, tetőtől talpig átöltözött. Múlt héten láttam s oly egészséges volt, mint itt bármelyikünk – mesélte. – Nos, hétfőn az én Josiah barátom szembetalálkozott valakivel az utcán – egy csillagjossal –, aki épp csak rápillantott, s menten észrevette rajta a halál jelét.

Sarah meg én összenéztünk – tudtuk már, mi következik.

– Nos, Josiah a szemébe nevetett – folytatta Mr. Newbery –, és közölte, soha életében ilyen jól még nem érezte magát. Mikor azonban hazaérve átöltözött, döbbenetén észlelte, hogy a mellén sömör mutatkozik. Rögtön tudta, hogy nem más, mint az üszkösödés jele, s hogy a pestis befelé terjedt, és egész testét sorvasztja. – Mr. Newbery egy pillanatra elhallgatott. – És ekkor az én Josiah barátom egyszerűen leült, és meghalt.

Sarah részvétteljesen ejnyézett, és ingatta a fejét, én azonban nem szóltam, mert Abby járt az eszemben.

– Együnk, igyunk, vigadjunk, mert holnap talán meghalunk! – folytatta Mr. Newbery. – S ha meg kell halni, vidáman sétáljunk át a másvilágra! – És rám kacsintott. – Vagy kapjuk el a francia betegséget? Megérné a próbálkozás!

Nem is sejtettem, miről beszél, amikor azonban távozott, Sarah pirulva elmondta, az általános vélekedés szerint, ha egy férfi örömlánnyal hál, s betegséget kap tőle, akkor a pestis már nem foghat rajta. – De ez csak kósza hír – mondta –, hiszen nem tudhatjuk, igaz-e még, ami tegnap igaz volt. – Sarah összevonta szemöldökét. – De nem hiszem, hogy Isten megengedi, hogy egy férfi megmeneküljön, amiért egy... egy ringyóval hált. Ez nem lenne igazságos.

Útban Abbyék háza felé rettenetemre megint egy holttestet láttam az utcán (asszony volt, láthatólag várandós lehetett), s hallottam egy bezárt házból a gyötrelmes zokogást, így hát egyre jobban tartottam attól, mi vár rám, amikor a Belle Vue Házhoz érek. Abby azonban már várt az ablaknál, bár sápadt volt, fáradtan látszott, és már nem volt virág a füle mögött, haja pedig rendetlen fonatban függött az arca két oldalán.

Amikor hogyléte felől érdeklődtem, csüggedten rázta meg a fejét.

– Elég jól vagyok, s nincs rajtam kelés – mondta –, de ettől a bezártságtól megtébolyodom.

– És hogy van az úrnőd meg a kisbaba? – tudakoltam ag-godalmasan, mert nem láttam, hogy szokás szerint karjában tartaná a gyermeket.

– A kicsike jól van, és alszik. De Beauchurch úrnő csak sír és sír, és nem tudni, beteg-e vagy sem. Az úrnak duzzanat támadt a lágyékán, és nyög fájdalomában – attól tartok, elérte a betegség –, és Becky, a másik szolgáló, ágyban fekszik és úgy izzad, hogy akárhányszor cseréljük is a lepedőt, nem tudjuk szárazon tartani.

– Ez hát... a pestis? – kérdeztem rémülten.

Abby nem válaszolt, így hát újra feltettem a kérdést.

– Attól tartunk – suttogetta végül. – Becky sokat volt együtt a szakácsnéval.

– És neked kell ápolnod?

Abby vállat vont.

– Reggelente átküldenék a plébániáról egy ápolóasszonyt, de tudatlan vén szipirtyó, Becky valósággal retteg tőle. – Abby görcsösen markolta az ablak keretét. – Hannah, ha meghalok, ígérd meg, hogy megviszed a hírt édesanyámnak, Chertseybe.

– Megígérem! – vágtam rá gondolkodás nélkül, de gyorsan hozzátettem: – Dehogysis halsz meg! Erősek vagyunk, akár a bivaly! Hiszen tudod!

De a szeme elfelhősödött, s ki tudja, milyen szörnyű gondolatok kergetőztek a fejében. Keresgéltem valami derűsebb mondanivaló után, de nehezemre esett, hiszen annyi rettenetes gondolat nyomta a szívemet – akárcsak mindenki másét London városában: a pestis, az árkok, az utcán heverő holttestek, s a betegekről szóló szörnyűnél szörnyűbb történetek. Elbúcsúztam Abbytól, de megígértem, hogy amilyen hamar csak tudok, megint eljövök, s magamban megfogadtam, akkor is felkeresem, ha megint elfogna a levertség, hiszen az semmiség ahhoz képest, amit Abbynek kell elszenvednie.

Otthon igen kellemes meglepetés várt: Tom volt ott, épp egy pohárka sört fogyasztott Sarah-val. Nővérem a távollétomban üzent da Silva doktornak, orvosszert kért tőle, amitől jobban alszom, s a lidérces álmok elkerülnek, és Tom meg is jelent, egy üvegce levendulaolajjal.

Egy cseppet tegyek a nyelvemre, mondta, amikor aludni térek, egyet pedig a párnámra.

– Ne többet – figyelmeztetett –, mert igen erős a szer.

– És meghozza az álmot? – tudakolta Sarah.

Tom bólintott.

– Nagy segítség az éj rettegése, és a szív szenvedelme esetén! – Az utolsó négy szónál pajkos mosolyt vetett rám, és sokatmondóan felvonta szemöldökét. Akaratlanul is viszonztam a mosolyát.

Nem időzhetett, mert da Silva doktorral igen sok volt a dolguk, éjjel-nappal készítették az orvosszereket, s az emberek, ámbár már nem hittek ezekben, mégis buzgón beszédtek.

– Valamiben reménykedniük kell a doktor szerint, hiszen ha a remény is elvész, már semmi sem marad – mondta Tom, és kiitta poharát.

Kikísértem és közben elmondtam a legújabb hírt Abbyről, s a tanácsát kértem. Nem szolgálhatott egyéb tanáccsal, csak annyit mondott: kössem Abby lelkére, hogy ne aludjon egy szobában Beckyvel, s amennyire lehet, tartózkodjon a maga kamrácskájában.

Kis tétovázás után tettem fel a következő kérdést.

– Gondolod... gondolod, hogy engem is fenyeget a veszély, ha kissé távolról beszélgetek Abbyvel?

– Nem hiszem – ingatta a fejét Tom. – De biztosan senki sem tudhatja. – Megfogta a kezemet, a hangja komolyra fordult. – Hannah, ugye nagyon vigyázol magadra?

Pirulva bólintottam.

– Sokat gondolok rád, s ha megtehetném, amire a halottidézők mondják képesnek magukat, óvó köntöst terítenék rád!

Pillantásunk egybeforr, s én szólni sem tudtam, szívem oly teli volt, s a torkom úgy elszorult.

– És ha ez végre elmúlik... – suttogta Tom.

Kezünk találkozott, arcomat feléje emeltem, szememet le-hunytam, hogy... S ekkor kedélyes nevetés harsant mellettünk, és Mr. Newbery hangja szólt: – Úgy, úgy – „a rózsabimbót most letépd”!

Kelletlenül kinyitottam a szememet.

– Bizony, ezt mondja a költő! – tódította Mr. Newbery. – S a mai cudar időkben nem árt emlékezni a szavára!

Csúnyán néztem rá. Ha volt alkalmatlan idő Mr. Newbery felbukkanására meg a történeteire, hát ez igazán az volt. De nem vette észre haragos pillantásomat, csak nézett rám, aztán Tomra, vidám és egyáltalán nem szívesen fogadott mosolyát vetve ránk. – Ha nem tévedek, te vagy az inasgyerek a patikáriusnál! – folytatta. – Nos, hadd halljam, mit ér, ha angyalos aranyat tartunk a szánkban? Elhárítja-e a betegséget, ahogy mondják?

Tom bánatos pillantást vetett rám, ujjait az ujjaimba fonta, s én búcsúzóul megszorítottam a kezét, és kivágtam egy kis bókot, mert tudtam, Mr. Newberyben meg nem áll a szó, ha éppen úgy tartja kedve.

– Elnézést... – motyogtam, Tom pedig ragyogó, gyengéd mosolyt vetett rám, s én visszamentem a boltba.

Aznap este nyelvemre és párnámra cseppentettem a levendulaolajat, elalvás előtt Tomra gondoltam, és most nem is került el az álom. Mindjárt jobban éreztem magamat, de nagy szégyenemre, két teljes nap múlt el, mire újra felkerestem Abbyt. Nem volt mentségem, hacsak nem az önzés, hiszen míg Sarah mellett maradtam, s nem hagytam el a boltot, úgy éreztem, nem érhet ártalom. A városban már nem éreztem biztonságban magamat, hiszen a Halál ólálkodott az utcán, és senki sem volt védett ellene. Már nem is éreztem annyira érdekesnek London városát.

Abby nem várt az ablaknál, s amikor felszóltam, nem válaszolt. Vártam, szölongattam, s végül, a legrosszabttól tartva, és magamat szidva késlekedésemért, a ház elé kerültem, és megszólítottam az ajtót őrző embert. Legalább valaki még őrt áll, gondoltam, hát bizonyára van még élő ember odabent.

Barátnémat, a szolgálot keresem, mondtam, de nem válaszolt a szölongatásomra. Rettegve megkérdeztem az embert, történt-e újabb haláleset a házban. Történt, mondta, de azt már nem tudja, hogy kit ragadott el a halál.

– Mivel a szokásos őr megbetegedett, én meg csak az este jöttem ide – magyarázta.

Elfogott a reszketés, és mardosott a szégyen. Mi van, ha Abby meghalt a legutóbbi látogatásom óta... az ablakhoz vonszolta magát, engem keresett, de én nem jöttem el?

– Hányan haltak meg a házban? – kérdeztem.

– Talán hárman – vont vállat. – De az is lehet, hogy négyen.

Megint hátra kerültem, kavicsot dobáltam az ablakra, és kiáltoztam. Végre, valahára valaki felbukkant. Abby volt az, de nem az az Abby, akit jól ismertem, hanem egy tébolyult tekintetű, kínok gyötörte arc, s a homlokát kiverte a veríték.

Első pillantásra láttam, hogy súlyos kór gyöttri, de igyekeztem palástolni félelmemet.

– Végre! – szóltam. – Már vagy egy órája szölongatlak!  
 Abby rám mosolygott. Különös volt a mosolya, a szemében sajátos fény villant.

– Látogatóm volt, Hannah! – mondta, s végtelen meglepetésemre a hangja mintha arról adna számot, hogy kedves barátja kereste fel. – Végre meglátogatott! Kerülgetett, de én napokig ellenálltam...

– I... igen... ? – rebegtem.

– A Halál szólt hozzám, s hívott karjaiba! És mit tehet egy szegény szolgáló? – Hirtelen gyötrelmesen felkiáltott, és két kézzel kapott a fejéhez. – Ó, de micsoda szigorú és kegyetlen úr a Halál! – sikoltott fel.  
 Nagy keservesen elfojtottam feltörő könnyeimet.

– Nagy fájdalmaid vannak, Abby? Hol az ápolóasszony?

– Nem jött el ma, Hannah. Az ápolóasszony távol maradt– alighanem ő is meghalt – ingatta a fejét Abby. – Mind meg haltak. S nekem két fájdalmas duzzanat támadt a lágyékomon, hogy még az árnyékszékhez sem tudok elvánszorogni, és a tulajdon mocskomban fekszem.

Ennek hallatán hányinger kerülgetett, de palástolni igyekeztem. Szegény, szegény Abby, aki annyira szerette a csinos ruhákat, a selyemszalagokat, s akivel annyi májusi reggelen mosogattuk friss hajnali harmattal az arcunkat, hogy szépek legyünk!

– Mindenki meghalt, Abby? – kérdeztem. – Az úr és az úrnő is?

– Egyetlen órán belül – bólintott. – Abban a gyönyörű szobában, a velencei tükrök, a perzsiái kárpitok között!

– De... mindenki meghalt? Mi lett a kisbabával?

– A kisbaba! – Abby arca felderült. – A kis Grace él, de folyton csak sír – Istenem, hogy sír! Szegény kicsi árva, hát hogy is ne sírna! – Abby az ablakkeretnek támaszkodott, és hirtelen eldőlt, úgyhogy eltűnt a szemem elől.

– Abby! – szölongattam sürgetőn. – Hogyan segíthetnék neked? Hozhatok valamit? Mondd, mi a kívánságod!

Valójában nem számítottam válaszra, hiszen a házban látott borzalmak már-már a téboly szélére sodorták, ám hirtelen felbukkant két keze, az ablakdeszkát markolta, s Abby nagy nehezen talpra vonszolta magát.

Villogó szemmel nézett rám.

– Igen, Hannah... – szólt —, majdnem elfelejtettem. El kell vinned a kisbabát.  
 Azt hittem, nem jól hallok, tehát nem is válaszoltam.

– Megígértem Mrs. Beauchurchnek, az úrnőnek, hogy te elviszed a kisbabát, ha én már nem volnék rá képes. Mindent megterveztünk. Itt van neked egy levél... – Abby arca eltorzult a fájdalomtól, kezét a fejéhez szorította, aztán végigszántotta ujjjaival a haját, s úgy megmarkolta, mintha ki akarná tépni.

Fájdalom volt látni, ahogy a görcs kínozza. Megvártam, míg kissé magához tér, s akkor biztattam, hogy folytassa.

– Egy levél... ?

Biccentett, a zsebe után tapogatózott, majd kidobott az ablakon egy levelet.

A papírlap a macskakövekre hullott s egy pillanatig ott hevert (bevallom, féltem hozzányúlni), míg Abby rám nem kiáltott, hogy vegyem fel. Kénytelen voltam engedelmeskedni, kinyújtott kézzel tartottam a levelet, úgy futottam vele haza.

A sarokról még visszánéztem, de Abby eltűnt a szemem elől.



## Tizenharmadik fejezet Szeptember első hete

*„Egy nyergesmester, eltemetvén a pestisben meghalt gyermekeit, egyetlen megmaradt kicsiny gyermekének akarta megóvni életét, s rávette barátját, hogy fogadja karjába a pucér kicsikét.”*

Hazafelé menet egész úton zokogtam, s az emberek kitértek az utamból – bizonyára azt hitték, elért a kór és megtébolyodtam.

Sarah az ajtóban állt, komor volt az arca, mikor azonban zokogva elébe toppantam, feledte komorsága okát. Átnyújtottam a levelet, és akadozva számot adtam Abbyről. Sarah szótlanul bezárta a boltot, és hátra mentünk kis szobánkba.

Sarah elgondolkodva forgatta a levelet.

– Meg kellene gőzölnünk ecet fölött.

– De hiszen egész úton a kezemben volt! Sarah vállat vont; láttam, nem akar megijeszteni.

– Akkor hagyjuk – mondta.

Leültünk az ágyra, Sarah feltörte a pecsétet, és széthajtogatta a levelet. Könyvből kitépett lap volt, a kézírás az egyik oldalát borította.

– Tanult személy kézírása – mondta Sarah –, ámbár látszik, hogy az írójának...

– Abby úrnője, Mrs. Beauchurch küldte – vettem közbe.

– ...a keze reszketett; az írás zaklatott lélekre vall. – Azzal Sarah felolvasta a nekem címzett levelet.

*Kedves Hannah,*

*A Mindenható Úristenre kérlek, levelem vétele után vedd magadhoz gyermekemet, Grace-t, és a lehető legnagyobb sietséggel vidd el nővéremhez, Lady Jane-hez a dorchesteri Highclear Házba. Gyermekelem egészséges és vidám, de ha itt marad ebben a halál sújtotta házban, minden bizonnyal elpusztul. Egészséglevelet küldök neked és nővérednek, de Abigail és jómagam neve alatt kell utaznotok. Hintó vár rátok a Gracechurch utcán, a Sas és Fiókája cégér alatt. A kocsis nővérem cselédje, utazólevél birtokosa.*

*Dorchesterben Lady Jane gondoskodik rólad és nővéredről. Nála maradhattok, míg London megpróbáltatása véget nem ér, s akkor biztonságban visszatérhettek.*

*Bárcsak egy anya könyörgése meglágyítaná szívedet, és hajlanál rá, hogy teljesítsd utolsó kívánságomat és megmentenéd gyermekemet!*

*Írtam tulajdon kezemmel, 1665. augusztus hónap 30-adik napján*

*Maria Beauchurch.*

Abby nagyon beteg, és olyan furcsa, hogy alig ismertem rá – mondtam Sarah-nak. Felemeltem szoknyám szegélyét és megtöröltem vele a szememet. – Mit tegyünk?

Sarah letette a levelet, felém fordult, a szemembe nézett.

– Természetesen odamegyünk – mondta nyugodtan –, a magunk érdekében csakúgy, mint a kisbaba miatt. Más lehetőségünk nincs, hogy elhagyjuk Londont, márpedig itt percről percre nagyobb a veszedelem.

Még akkor sem hagyott alább reszketésem, annyira felkavart szegény barátném látványa, meg az, amire kérnek bennünket.

– Valóban el kell mennünk? – kérdeztem.

Sarah bólintott.

– Éppen mielőtt jöttél, szörnyűséges újságot hallottam Mr. Newberytől.

– Hisz eddig is már annyi a szörnyűség! – sóhajtottam.

– A jegyzék. Az elmúlt héten hatezer volt a halottak száma Londonban.

– Hatezer!

– És további kétezer „egyéb okokból” – s attól tartanak, a szám növekszik, hiszen annyian hálnak körülöttünk, hogy már nincs elegendő ember, aki bedeszkázná és őrizné a házakat. Mr. Newbery azt mondja, a betegek immár szabadon járnak az utcán és megfertőzik a többieket, s az egész lakosság kipusztulhat.

Kezembe tettem arcomat, fájdalmas kiáltás szakadt ki belőlem. Hogy is gondolhattam, hogy ebben a városban, ebben a hullaházban élni jobb, mint a vidék élvezetes nyugalmában?

Sarah már fel-alá járkált, fiókokat húzogatót ki, a holmit zsákba gyömöszölte.

– Az ünneplőnket viseljük majd – mondta –, mivel ha azúrnőt és komornáját kell játszánunk, méltó öltözék kell a szerephez.

Már vetette is le mindennapi ruháját, kötényét, az ágyra dobta, azután felvette legszebb szürke tafota ruháját és kabátkáját, és feltette csipkés főkötőjét. – Nem épp a legdivatosabb – mondta –, de a városkapu őrei aligha járatosak a divat terén. Hozzám lépett, két kezébe fogta a kezemet.

– Csak így menekülhetünk, Hannah. Ez az egyetlen esélyünk! – Nem válaszoltam, nem is mozdultam, mire nővérem gyengéden megrázta a vállamat. – Igyekezz, Hannah. Vedd fel a kék ruhádat, és vesd válladra az én úti köpönyegemet.

Felálltam, és megfordultam, hogy Sarah kigombolhassa hátul a ruhámat, s közben elmémben vadul kergetőztek a gondolatok: Tom, Abby, az utazás, a kisbaba...

– Bezárjuk a boltot, és senkinek sem mondjuk meg, hová megyünk, mert ki tudja, tán tiltja a törvény, hogy előkelő személynek adjuk ki magunkat, és annak az egészséglevelével éljünk – mondta Sarah.

Engedelmesen bólintottam. Sorsunkat nővérem kezébe helyeztem; meg sem fordult a fejemben, hogy saját magam döntsek arról, mit tegyek..

Tiszta ingeket, egy-egy váltás ruhát kötöttünk két batyuba, s egyszeriben azon kaptam magam, hogy útra készen állok, vállamon köpönyeg, fejemen tiszta fehér főkötő. Sarah úgy döntött, a maradék orvosságos cukorkát a bolt elé tesszük a szegényeknek (akik bizonyára kapva kapnak rajta), mivel ha a boltban hagynánk az édességet, csak a patkányokat csalogatná oda.

– Ki tudja – mondta Sarah -, valaki talán még hasznát is veheti.

Gyomrom összeszorult félelmemben, miközben bezártuk magunk mögött a boltot. Mi lesz, ha rajtakapnak, hogy hamis okmányokkal utazunk? Talán a pestiskórházba visznek (amely, híre szerint, szinte temetővel ér fel)? Vagy – ami még rosszabb – a kis Grace magával hordozza a pestis csíráit? Hiszen a házukban mindenkit elvitt a kór, miért éppen ő menekült volna meg?

Sarah rátolta az ajtóra a reteszt, amikor hirtelen eszébe jutott valami. Visszament, majd egy összehajtogatott vászonlepedőt hozott ki.

– Abby házából semmit sem hozhatunk ki – mondta, és a lepedőt a batyuba dugta. – Azt mondják, semmit sem szabad kihozni olyan házból, amelyet a pestis látogatott.

– De hiszen elhozzuk a kis Grace-t...

– Bízunk benne, hogy egészséges. De ruha, vagy pólya nem lehet rajta. Semmi, amiben a ragály csírái fészkelhetnek.

Amikor végre megint bezárta az ajtót, Mr. Newbery jött elő a boltjából. – Bezárok – közölte. – Mi értelme pergament és finom írópapírt árulni, mikor nincs aki megvegye? – Fürkész pillantást vetett ránk. – Talán maguk is bezárnak? Azt hittem, a maguk boltja még virágzik.

– Mi most... mi most... – hebegett Sarah.

– Templomba megyünk! – fejeztem be helyette a mondatot.

– Istennek tetsző cselekedet! – bólogatott Mr. Newbery. – Ámbár kétséges, bejutnak-e a kapun, annyi holttest hever előtte!

– Valahogyan bejutunk majd, hogy elmondhassuk imáinkat – szóltam ájtatosan.

– A nap hátralevő részében pedig sorsunkon elmélkedünk – fűzte hozzá Sarah.

– Mondjanak el értem is egy imádságot – kérte Mr. Newbery. – Jómagam a *Három Galamb* ivójában elmélkedem!

– Búcsút intett, és elballagott az ellentétes irányba.

Sarah meg én hallgattunk néhány pillanatig. Gondolataim a ránk váró megpróbáltatások körül forogtak, és természetesen Tom körül is, s ahogy da Silva doktor boltjához közeledtünk, megkérdeztem, bemehetnék-e elbúcsúzni.

– Inkább ne – mondta Sarah. – Mennél kevesebben tudnak arról, hogy elmenekülünk Londonból, annál jobb.

– Tomban megbízhatunk! – fogtam könyörgőre. – Gondold csak el, mennyire aggódna, ha átjönne hozzánk, és üresen találná a boltot! Azt hinné, hogy mindkettőnkön kitört a betegség!

Sarah sóhajtva engedett.

– De siess – kötötte a lelkemre, amikor benyitottam a patikárius ajtaján. – Abby nagyon beteg, nincs vesztegetni való időnk.

Tomot a boltban találtam, s gyorsan elmagyaráztam neki meg a doktornak, mi járatban vagyunk. Mindkettejüket nagyon nyugtalanította vállalkozásunk. A doktor altatószert adott a kisbaba részére, erős tisztító sűrítményt Abbynek, valamint két hagymát: pirítsa meg és helyezze a búbokra, attól talán felfakadnak. Mindebből kis csomagot készített, és utasította Tomot, kísérsen el bennünket a Belle Vue Házig, hogy segítsen biztonságban elmenekülnünk.

Nem régen még boldogan sétáltam volna Tommal a városban, de ez most más volt. Hárman sem váltottunk egy-két szónál többet, ahogy szaporáztuk a lépést, s ha megszólaltunk is, csak halkan mormoltunk valamit az út közben látott szörnyűségekről. A házak előtt heverő halottak elszállításra vártak – legalább hármat láttam –, és nem kevésbé szívszaggató látvány volt az az asszony, aki egy emeleti ablakban sikoltzott: – Meghaltak, mind meghaltak! – meg az a férfi, akinek csupán valami rongy fedte alsó testét, és hangosan kiáltozva, körmével szaggatta karját-mellét, hogy csorgott rajta a vér. Egy halottakat szállító kordé is keresztezte utunkat, úgy megrakva holttestekkel, hogy néhány még a kocsis mellé, a bakra is jutott.

Tom végig siettetett bennünket, míg meg nem érkeztünk a Belle Vue Ház közelébe. Itt csendesebb volt az utca, mert a lakosok már régebben vidékre menekültek.

Megkerültük a házat. Roppant nehéz volt a szívem, rettegtem, milyen állapotban találom Abbyt. Ha jobban van, féltő, milyen hatással lesz rá, hogy meg kell válnia a kisbabától, hiszen annyira szereti Grace-t, és csak az élteti, hogy gondoskodhat róla. Ha pedig romlott az állapota... – nos arra még gondolni sem mertem.

Akárcsak az előző alkalommal, most sem válaszolt senki kiáltásomra. Mindhárman próbálkoztunk, előbb halkán szó-longattuk Abbyt, majd hangosabban, s végül Tom harsányat füttyentett – rigónak is becsületére vált volna –, de még ez sem hozta Abbyt az ablakhoz.

– Attól félek, mélyen alszik – mondtam. Hallottam ugyanis, hogy a pestis betegek közvetlenül haláluk előtt mély álomba zuhannak.

– Én pedig attól... – kezdte Tom, aztán rám pillantott, és nem fejezte be a mondatot.

Körülnéztünk. A ház falát egészen a negyedik emeletig zöldarany futószőlő lepte, de Sarah nem látta az indáit kellően erősnek, hogy Tom felkúszhasson rajtuk.



Kiabáltunk, szölongattuk, de hamarosan el kellett hallgatnunk, mert a kapu előtt őrködő strázsza megkerülte a házat, hogy megnézzé, mi járatban vagyunk. Szerencsére Tom meghallotta az őrközőnek kopogását a macskaköveken, gyorsan bebújt az egyik üres istállóba, és sikerült elkerülnie a lelepleztetést.

– A húgunk itt szolgál a házban, és aggódunk miatta – közöltem az őrral roppant udvariasan, mert tudtam, nem szabad felkeltenünk gyanúját vagy éppenséggel haragját.

– Mikor vitt be legutóbb élelmet a házba? – tudakolta ag-godalmasan Sarah.

– A fejősszamarat ma reggel is idehajtották, és felküldtek egy palack tejet – mondta az őr. Gyanakodva nézte a lábunknál dagadozó batyukat. – Ebbe a házba csak az kerül be, ami az én kezemen megy át! S ki a házból semmi sem jöhet!

Megnyugtattuk efelől, mire ő visszabaktatott a ház elé. Tom előbukkant.

– Gondoltam valamit! – szólalt meg. – Itt csak lassan jutunk dűlőre – mi lenne, ha addig átmennének a *Sas és Fiókájába*, megkeresnék a hintót, s én itt várnám magukat? Közben szölongatom Abbyt, s mire maguk visszatérnek, ha addig nem sikerül előcsalogatnom, ragaszkodom hozzá, hogy engedjenek be a házba. Végtére patikárius volnék, s az egyházközség küldött!

– Nem kérhetjük erre... – kezdte Sarah, de Tom félbeszakította.

– Menjenek csak a hintóért. Nem vesztegethetjük az időt.

Sarah tudta, hol keressük a *Sas és Fiókáját* – a Gracechurch utcán állt a nagy fogadó, mögötte jókora istállóval. Sarah az udvaron várakozott, én pedig bementem, megkerestem a fogadósát, és tudattam: én vagyok a Belle Vue Házban a komorna, s az úrnóm Mrs. Beauchurch.

– Vár-e bennünket üzenet? – kérdeztem.

Láthatólag számított jövetelünkre, biccentett, kilakatolt egy almáriumot, s elővett egy pergamentekercset. Majd előhozott egy nagy vitorlavászon táskát. Kibontottam a pergament – pénzt találtam benne, és a két egészséglevelet, amelyeket Abby említett: az egyik az ő nevére szólt, a másik Mrs. Beauchurchéra. Az írás szerint mivel a nevezetteket nem érintette a pestis, szabadon távozhatnak Londonból. Az egészséglevelet maga a főpolgármester, Sir John Lawrence írta alá.

A vászontáskában egy puha fehér gyapjúkendőt találtam, Grace számára, egy palack bort, útitakarót és párnákat Sarah-nak és magamnak, meg néhány pár kecskebőr kesztyűt, egy lámpást, és még néhány útravalót.

Kimentem az udvarra Sarah-hoz, s néhány perc múlva már vezettek is ki két lovat az istállóból, egy lovász pedig előgördített a kocsiszínből egy fényes kékre lakkozott hintót; az ajtaján címer díszelgett. Míg várakoztunk, egy fiúcska futott át az udvaron, s néhány perc múltán egy testes, kopasz, ötvenéves forma férfiúval tért vissza. Az utóbbi meghajolt, és Mr. Carter néven mutatkozott be, mint Lady Jane kocsisa.

Sarah emelt fővel tudatta, hogy ő Mrs. Beauchurch.

– Valóban – kacintott a kocsis. – Alig változott, úrnóm, mióta legutóbb Dorchesterbe látogatott!

Sarah rezzenéstelen arccal biccentett.

– Vártam kegyedéket – folytatta Mr. Carter. – Én leszek kocsisuk és őrizőjük az utazás során. Jó előre elhatározták, merre visz az útjuk, s hol állnak majd meg lovakat váltani. Remélem, nem tartják majd nagyon fáradságosnak az utazást.

Sarah, az úrnő szerepében, kegyes mosollyal bólintott. – Köszönöm – szólt, de aztán tévovázott egy kicsit. – Ha itt minden készen áll, haza kell mennem a gyermekemért. Nincs messze a... a házunk.

– Szolgálatára, úrnóm – motyogta Mr. Carter.

Míg a lovakat felszerszámozták, befogták, én reszkettem félelmemben Abby miatt, de közben csodálattal adóztam azoknak, akik ilyen nagyszerűen előkészítettek mindent az utazásunkra. – A pénz nagy úr – súgta a fülemben Sarah –, s aki megfizeti az árát, bármit megkaphat.

Akármennyire izgatottak voltunk is, roppant előkelőnek éreztük magunkat – eddig még egyikünk sem utazott hintóban –, és Sarah a Belle Vue Házhoz irányította Mr. Cartert. A sarkon álltunk meg, hogy a ház előtt posztoló őr meg ne lásson, nehogy kiderüljön, hogy lezárt házból lopunk ki egy gyermeket – mert mindnyájunkat bezárna, és haladéktalanul értesítené az előljáróságokat.

Az udvarba lépve megtudtuk, Tomnak nem sikerült elő-csalogatnia Abbyt, tehát elszánt szándéka, hogy bemenjen a házba. – Mi lehetne természetesebb, mint hogy egy patikárius látogatja a betegét – mondta, és megfogta a táskáját. – Da Silva doktor nap mint nap felkeres szenvedőket.

– Nem kellene bemenned – mondtam aggodalmasan. Szívem azt súgta, nem lenne szabad ilyen veszedelmes kockázatot vállalnia, az eszem azonban azt, hogy máskülönben nem tudjuk kihozni a kis Grace-t.

– Ne félj – fogta meg a kezemet Tom. – Semmiség az egész. Minden nap látogatok pestises betegeket. Kívánj szerencsét, és várj rám.

– Légy óvatos! – Nem tudtam, mi egyebet mondhatnék, pedig igencsak gyengének éreztem ezt a választ, de annyira előtött a rettegés, hogy okosabb nem jutott az eszembe.

Vártunk Sarah-val, Tom pedig megkerülte a házat. Hogy mit mondhatott az őrnek, nem tudom, de néhány pillanat elteltével már fel is bukkant abban az emeleti ablakban, ahová hasztalanul szólunk fel.

– Nincs semmi baj? – kérdeztem lélekszakadva. – Megtaláltad Abbyt?

Tom nem válaszolt, hát újra megkérdeztem, bár a szívem mélyén már tudtam, mi lesz a válasz.

– Megtaláltam – mondta szomorúan.

Sarah megfogta a kezemet, és el sem engedte.

– Itt fekszik a lépcsőn – folytatta Tom –, de nem hiszem, hogy sokat szenvedett, mert az arcán reménység látszik.

– Azt remélte, hogy visszajössz – nézett rám szánakozva Sarah. – Biztosan várt rád.

Meghalt hát Abby.

Meghalt. Hideg, könyörtelen szó, s a kép, amelyet felidéz: az én kedves, vidám kis barátném immár nem más, mint egy rothadó hústömeg. Kis híja volt, hogy fel nem sikoltottam, s meg nem téptem ruhámat, mint az utcán bolyongó tébolyultak. De megfékeztem feltörő indulataimat, mert sok dolog vár ránk, ha végre akarom hajtani Abby utolsó kívánságát. Elfojtottam könnyeimet – majd később átadom magamat bánatomnak.

– És... és a kisbaba...? – kérdeztem Tomtól. Rettegtem, hátha ő sem él már, s akkor minden igyekezetünk hiábavaló.

Tom eltűnt, de a következő percben megint felbukkant, karjában egy bebugyolált csomaggal.

– Itt van – mutatta fel a kicsikét. – Aludt, de most már mosolyog rám.

Könnny szökött a szemembe.

– Jól van? – kérdeztem aggodalmasan.

– Azt hiszem – nézett végig Tom a gyermekén. – Nem vagyok nagy szakértő, de a szeme csillog, jól tápláltnak látszik, és piros az orcája.

– Lehozza? – suttogta Sarah.

– Az ő szeme láttára...?

– Van-e ott egy kosár? – kérdeztem hirtelen. – Volt ott egy, azon húzták fel kötéllal az enivalót.

– Itt van – válaszolt Tom. – Talán elég nagy lesz.

– Vetköztesse le a babát, Tom – szólta fel Sarah. – Hoztunk egy tiszta lepedőt, majd abba bugyoláljuk.

Beletelt egy-két percbe, míg Tom végrehajtotta az utasítást, s amíg nem láthattam, a rettegés valóságos örvénye kavargott a fejemben. De hamarosan megpillantottam a kosarat, s benne a pucér kis Grace-t. Tom felemelte; kipróbálta, elég erős-e a kötéll, majd Sarah meg én felnyújtott karral vártuk, míg az értékes teher leereszkedik.

Én emeltem ki a kis Grace-t – valóban egészségesnek látszott, kis teste rózsás és pufók, haja sűrű és fényes – s amikor a tiszta lepedőbe burkoltuk, az ártatlanság képét lehetett volna megmintázni róla. Sarah is, én is sírva fakadtunk a gondolatra, hogy ilyen kicsiny korában árvaságra jutott.

– Mi baj? – kérdezte fentről aggodalmasan Tom. – Csak nincs a testén valami... jel?

Megráztam a fejem.

– Csak azért sírunk... – kezdtem, de nem tudtam okát adni könnyeinknek.

– Mert minden olyan szomorú – fejezte be egy sóhajjal a mondatot Sarah.

Nagyon örül, hogy a kisbaba jól van, és nincs a testén kiütés, mondta Tom, aztán tudatta, hogy nem hagyja Abbyt kiterítetlenül, hanem elviszi a holttestét a lépcsőről. El is tűnt, de a következő pillanatban, iszonyú riadalmunkra, kiáltást hallottunk a házból, s az őr bukkant fel ugyanabban az emeleti ablakban.

– Maguk miben sántikálnak? – ordított le nekünk. Aztán mihelyt megpillantotta a kosarat meg a kötelet, és karomban a kisbabát, ránk ordított, hogy azonnal álljunk meg, már hívja is az előljárókat, és bezárat minket mint közönséges gyerekrablókat és tolvajokat.

Irtóztos zavarunkban nem tudtuk, mit tegyünk. Nem menekülhetünk el, s hagyhatjuk Tomot sorsára a pestis sújtotta házban, hiszen kiderülne, hogy neki is része volt a „gyermekrablásban”!

Sarah azonban felkapta a batyukat, és megrángatta a karomat. – Mennünk kell! Ha el akarunk menekülni, nem késlekedhetünk!

Tudtam, hogy igaza van. Magamhoz szorítottam a kicsikét, és Sarah-val együtt a hintó felé iramodtunk. Mr. Carter ott ült a bakon, Sarah kinyitotta a hintó ajtaját, beszállt, majd elvette tőlem a kis Grace-t.

Lihegve, zihálva, rettegve adtam oda a kicsikét, aztán én is a tőlem telhető gyorsasággal bemásztam, és szóltam Mr. Carternak, hogy a lehető legnagyobb sebességgel hajtson tova.

Amikor elindultunk, és a hintó a főutcára kanyarodott, figyelmemet mozgás ragadta meg: Tom közeledett rohanvást a házból, átvágott az úton, és épp akkor ért a sarokra, amikor lovaink elvágattak mellette.

Csak arra jutott időnk, hogy csókot dobjunk egymásnak.

Előrehajoltam, hogy amíg lehet, lássam Tomot, s így észrevettem, hogy az őr kiront a házból, és a távolodó hintó után bámul. Tom szedte a lábát, s az őr láthatólag tétovázott, vajon üldözőbe vegye-e. Úgy döntött azonban, hogy a mi nyomunkba szegődik, s rohant is az út közepén, vadul rázva csengettyűjét, és ordibált.

Nem ijedtünk meg különösebben, hiszen a lovak egyre gyorsabban futottak, s az őr hamarosan elmaradt mögöttünk. Tisztes iramban haladtunk, a hintó rázkódott, zötykölődött az egyenetlen kövezeten, s jól meg kellett vetnünk a lábunkat a hintó padlatán, ha nem akartunk lerepülni az ülésről. Egymással szemközt ültünk, s izgatottsággal elegy félelemmel néztünk egymásra.

– Húzd össze a függőnyt – szólt Sarah. – Egy úrhölgy és a komornája nem engedheti, hogy a pórnép megbámulja.

Engedelmeskedtem, aztán megkértem Sarah-t, hadd tartsam én a kisbabát. Egy kicsit vitatkoztunk, melyikünk dajkálja, de Sarah végül belátta, hogy úti alkalmatosságban a komorna tiszte a kisbabát tartani, nem az úrnőé, s átadta a kis Grace-t. A baba elcsendesedett, a hintó mozgása megnyugtatta.

Nyargaltunk végig az utcák során, majd keskeny, kanyargós sikátorokba fordultunk, s csak később tudtuk meg, hogy Mr. Carter szándékosan visz bennünket kerülő úton, hátha az őr megtalálta a módját, hogy valamilyen alkalmatossággal üldözőbe vegyen. A függőny résén kikandikálva kevés járókelőt láttam, s egyikük sem tanúsított érdeklődést hintónk iránt, hiszen aki csak tudta, bent maradt a házában, csupán azért bújt elő, hogy megvásárolja a napi betevőt. Néhány percnyi nyargalás, zötykölődés után Mr. Carter a lovakra kiáltott, és megfékezte a hintót. Ezután már lépésben haladtunk.

– Mr. Carter – húzta félre a függőnyt Sarah. – Nem mehetnénk gyorsabban?

– Mehetnénk ugyan, asszonyom – válaszolt a kocsis –, csakhogy most a London-hídhöz közeledünk, s aligha érkezhetünk oda úgy, mintha maga az ördög volna a sarkunkban.

– Valóban! – mondta sietve Sarah, és megint hátradőlt az ülésen. Aggodalmas pillantást váltottunk, s igyekeztünk higgadtan viselkedni.

– Hóóó! – hallatszott a következő pillanatban Mr. Carter hangja, és a hintó megállt.

– Nyugalom, Hannah – intett halkán nővérem. – Ne feledd, minden azon áll vagy bukik, elhítetjük-e, hogy valóban azok vagyunk, akinek az egészséglevelünk állít.

Némán bólintottam; egyetlen hangot sem tudtam volna kipréselni elszorult torkomon. Megsimogattam a kis Grace arcát, és magamban fohászkodtam, hogy szerencsével járjunk.

Durva hang szólította Mr. Cartert, s valaki afelől érdeklődött, mi járatban van. Válaszul elmagyarázta, hogy egy rangos hölgyet szállít vidéken lakó nővérehez. – S mivel újszülött csecsemőt visz magával, igyekezzék gyorsan a dolgával! – fejezte be.

A függőnyt ekkor félrehúzták, és egy borzas, szakállas fickó kémlt be az ablakon. Mordály volt a kezében, s látszott, használni sem tétovázna.

– A nevük? – kérdezte kurtán.

– Beauchurch asszony vagyok – válaszolt fensőbbsegesen Sarah. – Újszülött gyermekem Grace Beauchurch, a komornám pedig Abigail Palmer.

– Hol az egészséglevelük? – kérdezte a fickó, Sarah pedig elővette passzusainkat a vászontáskából, és átnyújtotta.

– Hát a gyereké hol marad? Sarah megrázta a fejét.

– Újszülött. Azt mondták, neki nincs szüksége rá.

A mocskos kéz megrángatta a Grace-t burkoló takarót, és az őt összevont szemöldöke alól a kicsikére bámult. Magamban hálát adtam az égnek, hogy Grace kicsiny a korához képest, s hogy ez a fickó bizonyára nem tudja, mekkora is egy újszülött csecsemő.

A strázsa érdeklődése ezután a mi okmányainkra fordult. Magasba emelte egészségleveleinket.

– Nemegyszer volt már dolgunk hamisítvánnyal! – dörmögte.

– Ez nem hamisítvány! – jelentette ki határozottan Sarah. – Sir John a jelenlétemben írta alá az okmányokat.

A fickó a papírra köpött, majd az aláírást megdörzsölte koszos ujjával, míg a tinta el nem mázolódot. Visszalökte Sarah-nak az okmányokat, aztán fürkész tekintettel mérte végig nővéremet.

– És kegyed Beauchurch úrnő volna?

– Az vagyok – jelentette ki Sarah vérbeli arisztokratához illő hangon, s én bámulattal néztem rá.

– Nem láttam még úrnőt, akinek ilyen durva volna a keze – mondta az ember. – Úgy nézem, inkább a mosóteknő mellől került ide.

Sarah megsemmisítő pillantást vetett rá.

– Ha nem tudná, jóember, tombol a pestis, és majd minden cselédem elmenekült. Akár úrnő, akár nem, mindannyiunknak meg kell tanulnunk gondoskodni magunkról S másra nem is bízom, hogy az én drága gyermekemről gondoskodjon, mosson rá.

A férfi kesernyésen felnevetett.

– Úgy bizony, szigorú gazda a pestis. Manapság még a nagyságák is leereszkednek a mosóteknőhöz! – De még akkor is elállta az utunkat, s elszűkült szemmel méregetett bennünket. Éreztem, hogy a hátamon végigfut a hideg veríték, azt sem tudtam, hová legyek félelmemben.

Az őt a hintó ablakához dugta a képét.

– S kockáztatna-e mindent, hogy kijusson Londonból, asszonyság? – tudakolta.

– Nem tudom... nem tudom, mire gondol – mondta Sarah.

– Mennyit érne magának, asszonyság?

– Hogy merészel! – vágta oda Sarah. – Mindjárt megkorbácsoltatom a pimaszságáért!

– Hívja hát a másik őrt, ha olyan nagyon akarja – vetette oda a fickó. – Szívesen látná a magafaját – aki csak megjátssza a nagyságát! Szigorú törvény van arra, amit maga cselekszik.

Sarah megdermedt, s én rémületemben felszisszentem. Tud vajon valamit ez a fickó, vagy csak vaktában puhatólózik?

– Ámbár, ha megkenné valamivel a tenyeremet...

– Mit... mit beszél? – hebegett Sarah.

– Pénz kell neki! – kurjantott le a bakról Mr. Carter. – Adja oda, ami csak van magánál, aztán menjünk végre!

Sarah rémülten kotorászott a vászontáskában az utazásra kapott aranypénzek kis erszénye után. Kivett három pénzdarabot, és a fickó markába nyomta.

Az előbb a pénzre nézett, aztán miránk. Meglepettnek látszott, de nem mozdult. Vakrémületemben magam sem tudtam, elegendő-e, amit kapott, kiragadtam az erszényt Sarah kezéből, és még két angyalos aranyat nyomtam az ő kezébe.

– Hajtson! – kiáltottam Mr. Carternak, ő a lovak közé csapott, az ő pedig hátrahőkölt, s úgy bámult a markában csillogó aranyakra, mintha egyenesen az égből pottyantak volna.

– Túlságosan sokat adtunk neki! – mondta Sarah, miközben átvágtattunk a London-hídon.

– Nem baj! – válaszoltam. – Úton vagyunk végre.

Előrehajoltam, s félrehúztam egy kissé a függönyt. Már átmentünk a hídon – ugyanazon a London-hídon, amelyen alig néhány hónapja olyan boldog várakozással keltem át. Az árulók feje most is ott díszelgett karóra tűzve a kapu fölött, de még annál is rémesebb látvány volt egy frissen akasztott test, egy férfié, aki bizonyára megkapta a kórt, és kétségbeesésében önkezeléssel vetett véget életének.

Milyen éretlen voltam, amikor Londonba érkeztem. Most már tudtam, hogy nemcsak zsebmetszőktől, gazfickóktól kell óvakodnunk Londonban, hanem olyasmitől, ami sokkal halálosabb veszedelem, ami láthatatlan, és mindennél szörnyűsegebb.

Lepillantottam a kis Grace arcára, és felsóhajtottam. Életben kell tartanom, hiszen Abbyért nem tehetek egyebet.

Abby. Barátném. Majd később gondolkodom rá, majd felidézem azt a napsugaras, vidám leányt, drága társnőmet, nem a szálnalmas, kísérteties teremtet, amilyenek utoljára láttam az ablakban.

Közelebb hajoltam Sarah-hoz, vigasztalásért, s ő is felém hajtotta fejét. Úton vagyunk, s érzem, hogy elérkezünk Dorchesterbe és életben maradunk, hiszen ha idáig eljutottunk, nem állhatja utunkat sem ember, sem döghalál. London is életben marad, és én visszatérek, a városhoz és Tomhoz, és tudom, hogy nem halok meg csókolatlanul!

## Jegyzetek az 1665. esztendei londoni pestisről

A fejezetek élén szereplő idézetek Samuel Pepys (1633-1703) *Naplójából* valók; ezt használtam háttér-információnak. Forgattam továbbá W. G. Bell 1926-ban megjelent könyvét – *The Great Plague of London (A londoni nagy pestis)*: abban találtam a mindennapi emberekről szóló történetek nagy részét. Értékes forrás volt Liza Picard könyve is, *Restoration London (London a Restauráció korában)*. Sarah édességboltjának ötletét az adta, amikor a tizenhetedik századi Udvari Krónikában egy fiatal lány válaszát olvastam arra a kérdésre, mivel keresi mindennapi kenyerét: „Édességet és csokoládé-süteményeket készítek előkelő személyek és úri házak részére...”

Szeptember folyamán, miután Hannah és Sarah már elhagyta Londont, a pestis áldozatainak száma tovább emelkedett. Szeptemberben hetenként több mint 8000 volt a halottak száma. Ezután, ahogy hűvösebbre fordult az idő, a halálozások jegyzéke lassan kevesebb áldozatról adott számot. Végre enyhült a nagy pestisjárvány. Februárra a várost kellően biztonságosnak találták, hogy a király és udvara visszatérhessen.

London volt Britannia legnagyobb városa, mai méretéhez képest azonban kicsinek volt mondható. Mintegy 300 000 ember élt benne – és ezek egyharmada (vagyis 100 000 főnél is több) pusztult el a pestisjárványban. Legtöbbjük szegény volt, aki nem tudott elmenekülni a városból.

A később talált feljegyzések szerint egyedül London belvárosában 4380 kutyát és valószínűleg háromszor annyi macskát pusztítottak el. Ez természetesen tévedésen alapult, hiszen épp ezek az állatok pusztíthatók volna el a rágcsálókat, amelyek vélhetőleg a pestist terjesztették.

Nelly Gwyn, a narancsáru slány, aki idővel II. Károly király szeretője lett, tizenöt esztendő volt 1665-ben. A feljegyzések vidám, szellemes, szeretetreméltó, és egyben roppant vonzó teremtésnek írják le. Pepys is a csodálói közé tartozott – „*csinos, eszes Nelly*”-ként emlékeznek meg róla.

A könyvben említett valamennyi kotyvalékot szedték, sőt egyebeket is. Így kezdődik az egyik recept: „*Végy fekete csigákat, késsel vagdald fel és hasítsd fel őket, majd a belőlük származó folyadékot vegyítsd tisztes mennyiségű borhoz...*” Jótékony hatásúnak vélték azt is, ha az ember az orvosszert akasztott ember koponyájából issza.

A pestis irtóztató, rejtélyes betegség volt, az emberek mindennel megpróbálkoztak, hogy elkerüljék a fertőzést. Mindenki nagyon babonás volt – még Pepys is „szerencsét hozó nyúllábat” hordott a zsebében. Az emberek a halál előjelét vélték kiolvasni a felhők alakjából, vagy olyan természeti, de megmagyarázhatatlan jelenségekből, mint az üstökösök. Sokan a zsebükben papírt hordtak, amelyre az ABRAKADABRA szót írták, háromszög alakban, így:

A  
AB  
ABR  
ABRA  
ABRAK  
ABRAKA  
ABRAKAD  
ABRAKADA  
ABRAKADAB  
ABRAKADABR  
ABRAKADABRA

Ma már ismert tény, hogy a pestist a patkány pestisbacilust hordozó bolhái vitték át patkányról emberre. A bacilusok a test nyirokrendszerét támadták meg, „bubó” elnevezésű gyulladt és fájdalmas duzzanatokat okoztak a nyirokmirigyeken. Senki sem tudja bizonyosan miért, de a bubópestis többé nem

jelentkezett olyan katasztrofális mértékben, mint 1665-ben. Amikor az időjárás 1666-ban melegebbre fordult, tartottak a járvány visszatértétől, de nem történt így; az ország többi részében felütötte fejét a pestis, Londont azonban viszonylag megkímélte. 1666. szeptember 2-án azonban újabb szörnyű katasztrófa sújtotta a várost: a nagy tűzvész.

## Tizenhetedik századi receptek



Cukrozott szilva

Cukrozott narancshéj

Kandírozott angyélika

Marcipángyümölcs

Kandírozott rózsaszírom

### **Cukrozott szilva**

Tizenkét nagy, kemény szilvát tegyünk annyi vízbe, hogy ellepje, és főzzük lassú tűzön, míg meg nem puhul. Szűrjük le a levét, töltsünk belőle kb. 5 dl-t egy edénybe, és adjunk hozzá 170 gr cukrot. Forraljuk fel, és öntsük a gyümölcsre.

Hagyjuk állni két napig, azután szűrjük le a vizet és adjunk hozzá még 150 gr cukrot. Forraljuk fel és öntsük a gyümölcsre.

Nyolc-tizenkét napon át ismételjük ezt a műveletet, míg a folyadék mézsűrűségű nem lesz. Áztassuk benne a szilvát tovább 3-10 napig, aszerint, mennyire édesen szeretjük.

Vegyük ki a szilvát, és tegyük igen kis lángon tartott sütőbe, míg egészen meg nem szárad, majd darabonként mártsuk lobogó forró vízbe, csepegtessük le a fölösleges nedvességet, és forgassuk a gyümölcsöt kristálycukorba. Felhasználásig csomagoljuk zsírpapírba.

### **Cukrozott narancshéj**

Mossunk meg két nagy narancsot, majd éles késsel vágjuk le a tetejét és az alját. Hámozzuk le igen vékonyan; vigyázzunk, hogy csak a tiszta héj maradjon. Vágjuk hosszú szeletekre, ezeket vágjuk félbe, hogy mintegy 4x1 cm-es csíkokat kapjunk. Forraljunk fel egy lábas vizet, tegyük bele a narancshéjat, és forraljuk 3 percig. Szűrjük le, és a héjat mártsuk hideg vízbe. Ezt az eljárást ismételjük háromszor – minden egyes alkalommal friss forró vizet használjunk.

Tegyünk 5 dl hideg vizet és 500 gr kristálycukrot egy lábasba, és forraljuk, míg a cukor fel nem oldódik. Tegyük hozzá a lecsöpögtetett narancshéjat, és lassú tűzön főzzük egy óra hosszat, Szűrjük le, és három órán át szárítsuk.

### **Kandírozott angyélika (arkangyalfű)**



Vágjunk több zsenge arkangyalfü-szárat egyenlő hosszúságú darabokra, tegyük annyi vízbe, hogy ellepje, és forraljuk öt percig. Húzzuk le a héját, és forraljuk tovább, míg a szár világoszöldre nem válik. Szűrjük le, és rácra téve szárítsuk. Szórjuk meg bőségesen cukorral, és hagyjuk állni három napig. .Azután tegyük vízbe, és forraljuk lassú tűzön, míg ismét zöldre nem válik. Szűrjük le, forgassuk kristálycukorba, és szárítsuk rácson.

### **Marcipángyümölcs (modern változat)**

450 gr őrölt mandula  
225 gr befőző cukor  
225 gr kristálycukor  
2 tojás  
1 evőkanál citromlé

Verjük fel a tojást a citromlével. Keverjük bele a kétféle cukrot és az őrölt mandulát, majd formáljuk golyóvá a keveréket.

Osszuk fel a golyót annyi darabra, ahány darab gyümölcsöt akarunk készíteni, és mindegyik kis golyóba gyúrjunk ételszínezéket.

Formáljuk megfelelő alakra a gyümölcsöket, és szükség szerinti ideig tartsuk hűtőszekrényben.

### **Kandírozott rózsaszírom**

Szedjük szirmaira kinyílt vörös rózsákat, és távolítsuk el mindegyik szírom fehér alsó szélét. Szórjuk meg a szirmokat rózsavízzel (vagy mártsuk bele), majd terítsük ki papírtörölközőre és tegyük ki a napra. Szitáljunk rájuk befőző cukrot. Kétóránként ismételjük meg az eljárást; minden egyes alkalommal fordítsuk meg a szirmokat, míg kristályosra nem száradnak. Helyezzük a szirmokat dobozba, selyempapír közé.